

Podul realizat peste Dunăre este un simbol al dorinței de pace, al prieteniei și relațiilor de tip nou dintre țările de democrație populară.

Arh. S. Bercovici

Conferința internațională a arhitecților de la Varșovia

Între 17-26 iunie 1954 a avut loc la Varșovia o întâlnire internațională a arhitecților, cu tema „Orașul după război”.

La această întâlnire a participat un număr de 200 arhitecți, urbanisti, constructori, membri ai sfaturilor populare sau consiliilor municipale, din 26 țări diferite.

În cele 9 zile petrecute în R. P. Polonă, schimb de păreri și de experiență a contribuit la îmbogățirea cunoștințelor celor ce au participat la întrunire, la stringerea legăturilor de prietenie între arhitecții din toată lumea, la întărirea voinței lor de a apăra pacea.

După prima luare de contact, într-o ședință plenară, participanții au putut să ia cunoștință de principalele realizări ale poporului polonez, datorită materialului concret oferit de excursiile, vizitele, expozițiile, proiecțiile organizate de S.A.R.P. (Uniunea arhitecților polonezi).

Astfel, au fost vizitate Varșovia, Cracovia, Nowa Huta, Stalinograd în Silezia, Nowe Tyhy, Oswiecim (Auschwitz), regiunea de munte Nowy Targ, Gdansk și Gdynia. Trebuie subliniată deosebita organizare a acestor excursii, totdeauna precedate de prezentarea materialului ilustrativ referitor la obiectivul excursiei, prezentare făcută chiar de către arhitecții și arhitecte care au condus proiectarea lucrărilor respective.

Ne-au fost înfățișate: planul general de reconstrucție a Varșoviei în diferitele lui etape (1949—1955; 1955—1965), și planul de perspectivă; îndrăznețele proiecte de înverzire a Varșoviei care leagă vechile grădini și parcuri cu noile zone, pentru ca verdeața să

pătrundă adânc în oraș; sistematizarea regională a Sileziei, planurile orașului Nowa Huta și ale noului oraș Nowe Tyhy, cum și proiectele de restaurare a palatului Wawel din Cracovia etc.

Am putut admira arta populară polonă, ilustrată în arhitectura de lemn a regiunii de munte Nowy Targ.

Expozițiile din Cracovia și Varșovia în care au fost prezentate cele mai bune lucrări de arhitectură ale R.P. Polone au permis înțelegerea, atât a succeselor obținute până în prezent, cât și a proiectelor de viitor.

În timpul acestor excursii, participanții au avut ocazia să-și comunice părerile, să se împrietenească. Aceste legături individuale au avut o deosebită importanță în cadrul desfășurării întâlnirii; ele au prilejuit cunoașterea preocupărilor, a aspirațiilor, ca și a greutăților arhitecților din diferite țări.

Tema „Orașul după război” trebuia discutată sub trei aspecte caracteristice:

- reconstrucția orașelor sinistrate;
- amenajarea orașelor existente;
- construcția de orașe noi,

pe baza raportului general prezentat de arhitectul francez Paul Herbé.

Referitor la primul aspect, *reconstrucția orașelor sinistrate*, trebuie arătate unele as-

Varșovia — Palatul în care s-a ținut conferința internațională a arhitecților

pecte din cele expuse de diferiți arhitecți asupra distrugerilor pe care țările lor le-au suferit în urma războiului.

Arhitecta Inger Ullern din Norvegia a arătat că regiunea Finmark, cu o suprafață egală cu a Elveției, a suferit pierderi foarte mari: 12 000 case și 7 000 ferme agricole au fost complet distruse.

Arhitectul R. Haesen a arătat că în Belgia au fost grav avariate peste 65 000 de locuințe, aproximativ 7,5% din patrimoniul mobilier al Belgiei.

Imense pierderi a suferit poporul coreean: 8 700 întreprinderi industriale, 600 000 de locuințe, 5 000 de școli, 1 000 de spitale și clinici, 263 teatre și cinematografe. Bombele americane cu napalm au distrus complet celebrul templu din Djan-en-sa compus din 700 săli.

Președintele Consiliului Popular din Varșovia, Jerzy Albrecht, a descris cu ce furie cotorpitorii fasciști au nimicit capitala Poloniei: 75% din locuințe, prețioase monumente istorice, teatre, instituții de învățământ superior, școli, spitale, au fost transformate în ruine.

Academicianul A. Mordvinov a vorbit de imensele ravagii pricinuite de război Uniunii Sovietice: 1 710 orașe și 70 000 de sate distruse total sau parțial; o treime din fondul de locuințe distrus; monumente istorice de o mare valoare avariate, așa cum sînt cele 79 monumente de arhitectură ale orașului Novgorod; Leningradul, oraș de mari tradiții arhitecturale, a suferit de asemenea neînchipuit de mult în urma războiului. Și acestea sînt doar cîteva exemple.

Una din problemele esențiale care s-a pus pentru arhitecții țărilor care au avut astfel de pierderi a fost cum să tămăduiască gravele răni ale războiului, pentru a putea reîncepe viața normală în aceste orașe.

Întrebarea ce stătea în fața arhitecților era dacă trebuia refăcut orașul așa cum a fost înainte de război sau dacă era mai indicată coordonarea lucrărilor de reconstrucție cu o nouă compoziție urbană.

Urbanismul sovietic — ne-a spus academicianul Mordvinov — a ales soluția a doua, de a reconstrui socialist orașele. Principiul fundamental al urbanismului sovietic se bazează pe marea idee umanistă — grija de om — a construi orașe în care oamenii să poată duce o viață sănătoasă și fericită.

O măsură provizorie a fost refacerea construcțiilor joase, mai ușor de realizat în primul moment, dar apoi s-a trecut pe scară largă la construcția clădirilor cu multe etaje, cu curți și grădini bine amenajate, cu spații de joc pentru copii, terenuri de sport, garaje pentru automobile particulare, spălătorii etc.

Construcția clădirilor cu multe etaje are avantaje economice și contribuie la precizarea caracterului orașului socialist.

Au fost refăcute monumentele istorice, ca biserica Sf. Sofia din Novgorod, Palatul Mare și celebrele fîntîni din Peterhof etc. Paralel cu acestea au fost lărgite și completate cu ansambluri de piețe străzile principale ale unor orașe, ca Minsk, Kiev etc.

De la începutul reconstrucției socialiste a Moscovei și pînă în prezent locuitorii Moscovei au primit aproximativ 10 milioane m² de suprafață locuibilă, ceea ce reprezintă aproape întreaga suprafață construită a Moscovei din 1917.

Dezvoltarea bazei tehnice și industriale a U.R.S.S. a permis utilizarea unor noi procedee tehnice, care au împins înainte dezvoltarea arhitecturii, au ridicat noi probleme în fața arhitecților și au contribuit la reconstrucția rapidă a orașelor și satelor distruse de războiul fascist.

În R.P. Polonă, după prima etapă din 1945—49, sarcina arhitecților polonezi, pentru perioada de 6 ani (1949 — 1955) a fost de a construi 120 000 camere de locuit — dintre care în 4 ani s-au construit 70 000 — în anul curent fiind în construcție 24 000. Arhitectul șef al orașului Varșovia, T. Sigalin, ne-a împărtășit, cu pasiunea care-l caracterizează, grija sa de a putea construi mai repede și mai ieftin, pentru a putea satisface nevoile populației în creștere. El a arătat că se vor folosi case tip, ușor de reprodus, datorită creșterii mecanizării și a industrializării, datorită fo-

losirii de noi materiale ușoare, care să nu necesite transport.

Una din preocupările de seamă ale arhitecților polonezi este grija de a evita monotonia și sărăcirea plastică ce ar putea rezulta dintr-o minuire mecanică a prefabricatelor, grija de a exprima năzuințele poporului polonez într-un nou limbaj arhitectural.

La problema cum să se reconstruiască orașul, arhitecții polonezi au răspuns prin refacerea întocmai a unei părți vechi a Varșoviei lor (Stare Miasto, Nowy Swiat) și au început să traseze pe trama orașului vechi, în linii mari, îndrăznețe, noua lor capitală. Astfel, impresionează reconstrucția podului nou și a traseului W-Z, strada Marșalkowska cu clădirile sale monumentale, piața Constituției și încoronarea acestor lucrări: Palatul Culturii, minunatul dar frățesc al Uniunii Sovietice.

În Anglia, lucrările de reconstrucție efectuate nu sînt conform planurilor elaborate în timpul războiului. Reconstrucția orașelor existente nu s-a făcut pe o scară largă. S-a făcut puțin în ceea ce privește nevoile sanitare, sociale și culturale ale populației, cît și în ceea ce privește transportul. Așa cum a arătat arhitectul D. Bailey, există o mare disproporție între dezvoltarea noilor orașe în construcție și dotările necesare. Decalajul între proiect și realizare se datorează proprietății particulare asupra terenurilor și restricțiilor economice la care a contribuit și goana înarmărilor.

Al doilea aspect al temei „Orașul după război” a fost transformarea orașelor vechi, modificarea orașelor pentru ameliorarea condițiilor sanitare, pentru ameliorarea condițiilor de trai.

În acest domeniu, sarcini deosebit de grele au avut arhitecții din China. Astfel, Pekinul, construit acum 500 de ani, la începutul domniei dinastiei Min, nu s-a schimbat aproape de loc pînă la eliberare. Orașul era împăr-

Varșovia — Stare Miasto. Piața în ruine în anul 1945

Varșovia — Stare Miasto. Piața reconstruită

țit în două, orașul interior, imperial, al cărui acces era interzis populației, și cel exterior.

Compoziția orașului interior este simplă, maiestoașă, precisă, simetrică; acest oraș confortabil și măreț era doar pentru împărat și demnitarii săi; abia după eliberare el a fost deschis populației.

Condițiile de trai în orașul exterior erau indescriptibile; rețeaua de canalizare care datează de 500 ani a fost lăsată în părăsire în timpul Gomindanului, iar reziduurile adunate n-au fost înlăturate.

După eliberare, Guvernul Popular a mobilizat toată populația pentru a curăța orașul. Au fost construite o nouă rețea de canalizare de 200 km, noi conducte de apă de 477 km, noi clădiri totalizînd 7 930 000 m² suprafață construită, dintre care 88,3% case de locuit.

Planul de transformare a Pekinului, care va ține seama de vechiul caracter al orașului, este în curs de elaborare.

Șanbai — oraș de alt tip — s-a dezvoltat anarhic. Împărțirea orașului în 3 zone diferite, care s-au dezvoltat variat, a accentuat și mai mult dezordinea și lipsa de compoziție a orașului. Dotările erau minime: astfel, de exemplu, în timp de ploaie 1/5 din oraș era acoperită de apă pînă la 1 m.

Din anul 1953 s-au elaborat planuri pentru transformarea orașului. Au apărut dificultăți serioase în stabilirea unei axe de compoziție; totuși, dezordinea va trebui să se supună principiilor arhitecturii chineze, așa cum au fost expuse de către arhitectul chinez Yang Ting Pao:

« Tradiția arhitecturii naționale chineze este claritatea axelor, claritatea subiectului, unitatea compoziției, diapazonul culorilor, acordul armonios și natural cu peisajul înconjurător... Compoziția nu decurge numai din axe perpendiculare, ci este, în același

timp, o compoziție în spațiul cu care se armonizează. »

Arhitectul chilian A. Schapira, reprezentant al universității și al Colegiului arhitecților din Chili, vorbind despre patria sa mică, dar bogat înzestrată de natură, a arătat greutățile pe care le-au avut de învins arhitecții din această țară. Pentru transformarea orașelor lor, avînd o vechime de 500 ani, strîns legate de tradițiile populare, orașe adesea lovite de cutremure, ei trebuie să lupte cu acele forțe care sînt cauza subalimentației populației, morții infantile de mari proporții și lipsei de locuințe, forțe reacționare care neagă existența valorilor culturale tradiționale și împing spre cosmopolitism, care distrug tradiția și propriul lor stil de viață.

Ca și în celelalte țări ale Americii Latine, în Argentina, orașele mari se dezvoltă prin aflulxul populației spre oraș. Mizeria care domnește în sate îi face pe țărani să plece la oraș pentru a căuta de lucru.

Planurile arhitecților de a repopula satul și de a construi locuințe în orașe rămîn, din nefericire, pe hîrtie, iar dorința găsirii unei expresii arhitecturale naționale nu poate fi experimentată practic. Realizările țărilor de democrație populară sînt privite cu mult interes; ele sînt îndemn și exemplu în activitatea creatoare a arhitecților progresiști din țările Americii Latine.

Arhitectul G. Garres ne-a înfățișat situația construcțiilor din Germania occidentală, în special a construcțiilor de locuințe. Cu toată mîna de lucru calificată care acum șomează, cu toată existența în cantitate suficientă a materialelor de construcție, tendinței de a construi locuințe mai bune și confortabile i se opune tendința care dă prioritate locuințelor primitive, nedemne de om, necorespunzătoare nevoilor sale materiale și culturale.

Varșovia — Mariensztat

Varșovia — Stare Miasto. Detaliu de fațadă

Varșovia - Clădirea Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Unit Polonez

Varșovia - Piața Constituției

Italia este țara orașelor cu mari tradiții arhitecturale, ca Roma, Florența, Sienna, Veneția, țara lui Brunelleschi și Palladio, dar care este astăzi situația orașelor italiene?

Arhitectul Adamoli Gelasio este foarte îngrijorat, deoarece reconstrucția este exclusiv în mîna întreprinderilor particulare, a birocrăției guvernamentale. În timp ce aceste întreprinderi, în urma unor speculații flagrante, construiesc clădiri de lux, mii de oameni sînt condamnați să trăiască în barăci. Planurile de sistematizare sînt fictive și lipsesc mijloacele legale de a apăra prioritatea interesului public asupra celui particular. Astfel, locuri celebre — ca Via Appia Antica la Roma, cetatea medievală din Florența, veridicele minunate ale Siciliei — au fost desfigurate în funcție de interese economice particulare și pentru a satisface gustul decadent al unei lumi care evită realitatea epocii noastre.

În ceea ce privește transformarea orașelor a căror compoziție haotică se datorește dezvoltării capitalismului în timpul sec. al XIX-lea, arhitectul Iohanes Schmidt din Elveția pune problema esențială: *arhitecții singuri nu pot transforma orașul*; aici e vorba — (și Varșovia a fost o lecție) — de altceva. E vorba de un mare efort colectiv, dar acest lucru nu este posibil în condițiile existente astăzi, atît în Elveția, cît și în Italia.

O altă problemă legată de transformarea orașelor este combaterea tendinței de dezurbanizare, fuga spre periferie. Experiența arhitecților polonezi în acest domeniu este pentru noi folositoare; deoarece în ceea ce privește planul de sistematizare a orașului București, și la noi sînt unele păreri de a muta Capitala spre lacurile din nord, părăsind astfel centrul actual al orașului. Arhitecții polonezi au abandonat prima lor poziție de a clădi întii în jurul orașului, înainte de a realiza ordine în centru. Ei au eliminat grava deficiență de a extinde orașul fără măsură; o realizare însemnată în această direcție este centrul orașului Gdynia.

În sfîrșit, ultimul aspect discutat a fost acela al *construcției de orașe noi*.

Arhitectul Marcov ne-a împărtășit realizările înfăptuite în acest domeniu în R.P. Bulgaria: orașele noi Dimitrovgrad, Madana, Rudozem, Orașul Stalin, Dvola, Ma-

rika Est. Principiile care au stat la baza proiectării lor au fost următoarele: crearea unui aspect caracteristic fiecărui oraș, printr-o siluetă pronunțată; întocmirea planurilor de urbanism după principiile dezvoltării orașului, confirmate de guvern și care țin seama de realizarea în etape dinainte prevăzute, etape urmărind strict planurile de stat; prelucrarea creatoare a tradițiilor naționale, atît în sistematizare, cît și în arhitectură.

Profesorul arh. H. Hopp din Berlin a arătat că în R.D.Germană, între alte realizări, se construiește un nou oraș, Stalinstadt, situat pe Oder, legat de combinatul siderurgic I.V.Stalin.

Acest oraș a fost prevăzut pentru a caza 25—30 000 de locuitori. Pînă acum s-au construit clădiri de locuit pentru 8 000 de persoane, care s-au și instalat în noile locuințe.

Analizînd începuturile acestui oraș, o deosebită înfăptuire a poporului german, el a înfățișat o serie de lucruri pozitive și unele probleme ridicate de construcția orașelor noi: alegerea cadrului natural pentru a contribui la un aspect specific al orașului; asigurarea unei siluete care să dea o înfățișare caracteristică orașului; evitarea lărgimii uniforme a străzilor, care fac orașul monoton; găsirea unui caracter potrivit locuințelor, fără a le exagera aspectul monumental; necesitatea de a întregi ansamblurile cu fîntîni, bazine, pavilioane etc.

Toate acestea constituie preocupări importante legate de aspectul noilor orașe.

În R.P.Polonă am vizitat între altele orașele noi Nowa Huta și Nowe Tyhy; am fost impresionați de amploarea acestor lucrări, ceea ce a fost scos în evidență și în intervenția arhitecților romîni; noi am regăsit la arhitecții polonezi aceleași preocupări în fața marilor probleme ridicate de construirea socialismului în țara noastră.

Pentru arhitect, a construi orașe noi este bucuria omului, stăpîn al naturii, în mîna căruia toate mijloacele sînt folosite pentru a-și crea o viață mai bună. În același timp se pune problema ca aceste orașe, construite dintr-o dată, să nu fie mai puțin frumoase decît acelea constituite de-a lungul isto-

riei. Această sarcină grea — de a apropia cît mai mult de viață aspectul orașului — depinde de mai mulți factori: alegerea cadrului natural, ținînd seama în același timp de condițiile economice, variația străzilor și a volumelor, accentele, scara cea mai potrivită etc. Am admirat și am învățat mult din exemplele vii văzute. S-ar fi putut lua în discuție anumite axe, într-o oarecare măsură schematică, de exemplu ale orașului Nowa Huta, dar timpul scurt al discuțiilor nu s-a putut limita numai la aspectele strict profesionale. Mai importante erau problemele larg umane care s-au degajat din această întîlnire internațională.

Au fost păreri variate, puncte de vedere deosebite în ceea ce privește aspectul arhitectural al orașelor; de exemplu, unii arhitecți francezi au părăsit funcționalismul și sînt în căutarea unei arhitecturi tradiționale; în India sînt încă exemple de sistematizare funcționalistă; în democrațiile populare arhitecții au adoptat o nouă și curajoasă linie; toate aceste poziții s-au întîlnit la această întrunire.

Unele idei de bază au fost însă unanime: posibilitățile largi în dezvoltarea meseriei de arhitect și de constructor de orașe în țările ce construiesc socialismul, care au economie planificată; rolul de cinste și de mare răspundere ce se acordă în aceste țări arhitectului; înalta apreciere a tradițiilor naționale, cît și a comorilor culturii universale.

Singura posibilitate de a construi este asigurarea unei păci durabile; fiecăruia dintre noi îi revine rolul de a lupta cu toate puterile pentru a realiza această condiție, indisolubil legată de meseria noastră.

Importanța deosebită a acestei întruniri constă în faptul — așa cum a spus arhitectul francez André Lurçat — că participanții veniți din țările cele mai variate, fără a se cunoaște și avînd păreri diferite, au reușit totuși să găsească un limbaj comun, acela al prieteniei și al păcii, mai puternic decît cel al învrăjbirii și războiului.

Acest fapt este important, nu numai pentru arhitecți și constructori, dar și pentru dezvoltarea relațiilor pașnice între popoare.

Arh. S. Ungureanu

Problema ansamblului în arhitectura sovietică*

A apărut sub îngrijirea E. S. A. C. o culegere de articole (publicate în anii 1951-1952 în revista «Sovietskoie Iskusstvo») în care se ridică importante probleme concrete ale ansamblului arhitectural al orașului socialist și ale părților sale componente: magistrale, cvartale de locuințe, piețe, cheiuri, întreprinderi industriale etc.

I. Savițki, în articolul «*Ansamblul în construcția orașelor sovietice*», semnaleză necesitatea clarificării legilor fundamentale ale construcției ansamblului arhitectural în condițiile concrete ale orașelor sovietice și a tratării orașului ca un organism arhitectural unitar.

În articolul: «*Pentru perfecționarea ideologică și artistică a ansamblurilor arhitecturale*», arh. P. Volodin arată că trăsătura tipică a arhitecturii sovietice constă în tendința spre unitatea ideologică și artistică a arhitecturii orașului, spre construcția complexă a acestuia; problema ansamblului arhitectural trebuie pusă, nu sub aspectul unei categorii estetice formale, ci ca reflectarea clară și plastică în arhitectura orașului a vieții ideologice a societății socialiste.

Punând problema importanței ansamblului în construcția orașelor sovietice, autorul se referă apoi la experiența activității creatoare a arhitecților sovietici și la exemple din istoria arhitecturii.

N. Kolli, în articolul «*Unele particularități ale construcțiilor de ansambluri ale orașelor*», și D. Arkin, în articolul «*Ansamblul — treapta cea mai înaltă a măiestriei arhitecturale*», arată aspectul nou pe care îl capătă ansamblul în arhitectura sovietică. Spre deosebire de arhitectura societății claselor antagoniste — în care arta ansamblului n-a trecut niciodată dincolo de construirea unor edificii unice sau, în cel mai bun caz, a unor culise de străzi — ansamblul arhitectural devine pentru prima dată, nu o excepție, ci o regulă, cristalizându-se atât în detalii la scara străzii sau a spațiilor din interiorul cvartalelor care o mărginesc, cât și în mare, la scara orașului. Crearea unei siluete noi, a unei panorame noi, lupta pentru construcția de ansamblu a orașului constituie o parte integrantă și esențială a luptei pentru stilul arhitecturii sovietice.

Conceput ca un sistem ideologico-artistic de organizare spațială format, pentru prima dată, pe baza îmbinării armonioase a arhitecturii, artelor plastice și naturii înconjurătoare.

toare, ansamblul socialist constituie — arată S. Nanușian în articolul «*Ansamblul orașului*» — o treaptă superioară în dezvoltarea artei universale a construcției orașelor, formându-se pe baza unor principii bine determinate, cum sînt, de exemplu, principiile deschiderii spațiale a panoramei și ale contrastului artistic.

Referindu-se la exemplul reconstrucției Moscovei, arh. V. Gelfreih și M. Minkus analizează în articolul «*Clădirile înalte și ansamblul orașului*» rolul de centre arhitecturale și compoziționale pe care-l au clădirile înalte în ansamblul socialist și problemele pe care le pune încadrarea acestora în ansamblul orașului: unitatea organică ce trebuie realizată între clădirile înalte și ansamblurile mari de străzi, piețe și întregi raioane ale orașului; necesitatea de a concepe ansamblurile create astfel încît clădirile înalte să poată fi percepute liber dinspre raioanele înconjurătoare; unitatea ce trebuie realizată între arhitectura clădirilor înalte și aceea a locuințelor.

Analizînd una din principalele componente ale orașului socialist, casa de locuit, care constituie masa plastică din care se modelează orașul, articolul «*Casa de locuit cu multe etaje în ansamblurile orașului*» (arh. A. Zaltman) relevă modul cum orașul socialist a eliberat casa de locuit de monstruoasele condiții de construcție capitalistă creînd

premisele necesare amplasamentului liber pe parcelă, lămurește unele tendințe în dezvoltarea arhitecturii casei sovietice de locuit — tendințe determinate de caracterul socialist al construcțiilor de locuințe, ridică problema «scării» casei de locuit, arătînd că aceasta trebuie să aibă o scară mare dictată de considerații generale de sistematizare și o scară «de locuit», mai mică, a apartamentului. «Scările» amintite se subordonează una alteia completîndu-se armonios, contribuind astfel la crearea unui ansamblu unitar și expresiv.

Problemele ansamblului arhitectural ridicate în articolele de mai sus sînt dezbătute în condițiile concrete ale unor cartiere ale Moscovei și ale altor orașe din U. R. S. S., în articolele «*Ansamblul arhitectural de pe colinele Lenin*» (arh. L. Rudnev), «*Ansamblul unui cvartal de locuit din Moscova*» (arh. N. Pekareva) și «*Ansamblul magistralei orașenești*» (arh. K. Babievski).

Rolul pozitiv al monumentelor de arhitectură, de întregire a aspectului artistic al străzilor, piețelor și a întregului oraș este relevat de arh. N. Sobolev în articolul «*Monumentele de arhitectură în ansamblul orașului*».

Modul amplu și generos în care este conceput și realizat ansamblul în arhitectura sovietică rezultă și din preocuparea arhitecților sovietici de a face — așa cum arată V. Muhina în articolul «*Arta monumental-decorativă în ansamblul orașului*» — ca operele de artă, sub forma artelor decorative, să întîmpine zilnic pe omul sovietic pe străzi, în piețe, în clădirile publice, completînd și făcînd mai expresive ansamblurile arhitecturale.

Culegerea de articole se încheie cu articolul lui E. Popov «*Problema ansamblului în arhitectura industrială sovietică*», în care se subliniază importanța realizării ansamblului în arhitectura industrială, problema fiind la fel de actuală, de importantă și de multilaterală, ca și în arhitectura civilă și de locuințe, atât sub aspectul creării ansamblului pieței preuzinale, ca element de legătură între oraș și industrie, cât și sub acela al creării ansamblului construcțiilor uzinale.

Ridicînd și analizînd probleme de mare importanță și actualitate pentru arhitectura noastră, culegerea «Problema ansamblului în arhitectura sovietică» este binevenită și reprezintă un început promițător pentru editarea lucrărilor de arhitectură de către E. S. A. C.

Arh. F. COJOCARU

* Editura de Stat pentru Arhitectură și Construcții, 1954.

Резюме статей журнала

ДЕСЯТИЛЕТИЕ ВЕЛИКИХ ПРЕОБРАЗОВАНИЙ В АРХИТЕКТУРЕ РНР

Проф. арх. Н. Бэдеску

Председатель Государственного Комитета по
Архитектуре и Строительству

Проф. арх. Н. Бэдеску, председатель Государственного Комитета по Архитектуре и Строительству, дает в своей статье критический анализ развития архитектуры в РНР за десятилетний период, протекший от 23 августа 1944 г., дня освобождения румынского народа героической Красной Армией и свержения фашистской диктатуры Антонеску.

После описания архитектурного наследия 23 августа 1944 года, автор рассматривает этапы развития архитектуры за последние десять лет.

Невиданным темпом экономического и социального развития после завоевания политической власти рабочим классом под руководством коммунистической партии, соответствует быстрая кристаллизация позиций архитектуры.

Опыт СССР показывает, что переход от капиталистической архитектуры к архитектуре социалистического реализма не может произойти сразу, а нуждается в некотором переходном периоде.

В нашей стране архитектура 1945—1947 гг. знаменуется сохранением в значительной степени прежней позиции большинством архитекторов, — идеологической неустойчивостью и дезориентацией.

Внутреннее содержание архитектуры изменилось; архитекторам были предложены другие темы, чем роскошные виллы и доходные дома, характерные для буржуазной архитектуры. Новое общество строило для рабочих масс, для предприятий и учреждений государств; но за изменением содержания не последовало немедленно изменение форм и методов компоновки.

Благодаря повышению идеологического уровня архитекторов, установлению непосредственного контакта с советскими архитекторами и изучению советской литературы по специальности, уже в первые годы появляются работы, отмечающие начало нового направления.

Сооружения, как например, пошивочная фабрика «Г. Георгиу-Деж», аэропорт Бэняса, спортивный комплекс Флоряска в Бухаресте, — спроектированные в 1947—1951 гг. являются специфическими сооружениями переходного периода.

После объявления республики и национализации крупных промышленных предприятий, одновременно с переходом в 1949 г. к первому государственному плану, были основаны и первые проектные институты.

Этот факт, вместе с введением дачи заключений о проектах, послужил базой для ликвидации анархии в составлении архитектурных проектов.

Начиная с 1951—1952 гг., метод социалистического реализма становится все более и более методом созидания

для большинства архитекторов. Исчезают явно формалистические проекты и ряд проектов, как например, проект театра оперы и балета или павильона сельскохозяйственной выставки, идут с самого начала по линии реализма.

Во время развития этих этапов партия и румынское правительство всесторонне поддерживали развитие архитектуры.

Таким образом в 1952 г. были выданы первые государственные премии по архитектуре.

Особое значение для румынской архитектуры имеют постановления ЦК РРП и Совета Министров от 13 ноября 1952 г., о постройке и перестройке городов и об организации деятельности в области архитектуры и учреждение целого ряда важных органов, как например, Государственный Комитет по Архитектуре и Строительству при Совете Министров и Союз архитекторов РНР, являющийся созидательной организацией архитекторов.

В духе этих постановлений в 1953 году расширилось и улучшилось проектирование городов и рабочих поселков, кварталов и жилых помещений, а также и составление некоторых типовых проектов жилых помещений; отмечается прогресс в области систематизации по районам, и начата подготовка общего плана социалистической реконструкции города Бухарест; в 1953 г. был осуществлен также и целый ряд ценных построек в столице, накануне открытия IV Мирового [Фестиваля Молодежи].

Расширенный пленум ЦК РРП в августе 1953 г., явившийся крупным событием в жизни страны, означал в то же время и расширение заданий для архитектуры. Таким образом в периоде 1953—1955 гг. государство должно построить и передать в эксплуатацию квартиры более, чем для 50.000 семейств. Равным образом будет уделено особое внимание систематизации городов и составлению проектов и типизации сельскохозяйственных построек.

Румынские архитекторы пошли по пути резкого подъема в разрешении задач, поставленных пленумом ЦК; при поддержке партии и правительства и широко используя опыт советской архитектуры, они будут развивать и улучшать свои достижения, для того чтобы способствовать осуществлению патриотического задания — удовлетворить неуклонно возрастающие материальные и культурные нужды народа.

ВТОРОЙ ПЛЕНУМ СОЮЗА АРХИТЕКТОРОВ РНР

2, 3 и 4 июля происходили работы второго пленума Союза архитекторов РНР, на котором обсуждались вопросы, охватывающие проектирование и постройку малоэтажных жилых зданий, являющееся одной из наиболее важных задач нашей архитектуры.

В основном докладе пленума проф. арх. Г. Густу, директор Института проектирования городов, сделал анализ этапов, пройденных проектировщиками жилых домов в нашей стране за последние годы, и выявил многообразные стороны этого вопроса, причем подчеркнул

особое значение комплексного проектирования и улучшения в будущем серий типовых секций. Он подчеркнул значение использования богатого советского опыта в этом секторе творчества.

В своем докладе, посвященном тому же вопросу, архитектор М. Алифанти осветил технико-строительную проблему и вопрос о себестоимости, которые в настоящее время стоят на порядке дня в деле проектирования жилых домов. Отмечая некоторые неувязки, имеющие место при проектировании и производства работ технического характера, докладчик настаивал на необходимости энергичной борьбы против рутины и самодовольства и за систематическую профессиональную информацию и непрерывное повышение чувства ответственности архитекторов и инженеров.

В другом докладе по тому же вопросу архитектор Г. Петрашку осветил некоторые вопросы компоновки и пластики в связи с проектированием малоэтажных жилых домов.

Он настаивал на творческом использовании художественных традиций нашей народной архитектуры.

Вопросы, освещенные в докладах были углублены и дополнены во время прений.

Участники прений уделили особое внимание вопросу о типовых секциях, поскольку широкое внедрение типовых проектов является одной из наиболее важных предпосылок для успешного выполнения постановлений расширенного пленума ЦК РРП от 19 августа 1953 г. по вопросу о постройке до конца пятилетки квартир для 50.000 семейств. Все, принимавшие участие в прениях указывали на то, что даже при наличии недочетов в руководстве и организации проектирования и в работе проектировщиков, в вопросе о разработке типовых секций отмечается к 1954 году значительный прогресс по сравнению с предшествующими годами, как по разделу экономии материалов, так и по вопросам комфорта.

В заключениях бюро Союза архитекторов, представленных по окончании прений, проф. арх. П. Маковею, вице-председателем Союза архитекторов, сделан синтез результатов прений на пленуме, имеющий особо важное значение.

Работы второго пленума Союза архитекторов показали, что подавляющее большинство архитекторов проявляет глубокий интерес в вопросе о быстром повышении качества работ по проектированию жилых зданий, о решении задач, связанных с непрерывным поднятием жизненного уровня трудящихся, и, что архитекторы решили устранить недочеты, которые еще существуют в их творческой работе.

О ДЕЯТЕЛЬНОСТИ АРХИТЕКТУРНЫХ ОТДЕЛОВ ИНСТИТУТА АРХИТЕКТУРЫ «ИОН МИНКУ»

Арх. К. Алифанти, арх. М. Каффе

Авторы дают краткое описание главных этапов, пройденных архитектурным образованием в 1944—1954 гг.

Под руководством партии оказалось возможным успешно вести борьбу против формализма и космополитизма, которые господствовали в 1944 г. в деле архитектурного образования.

Ознакомление с советским опытом облегчило преподавательскому персоналу и студентам освоение социалистического реализма; увязка программ с требованиями жизни, творческое использование классического и национального наследия привели к устранению открытых проявлений формализма и космополитизма.

Анализ проектов, представленных на годовую выставку (1953—1954 г.) Института архитектуры «Ион Минку», показывает, что, несмотря на все успехи, достигнутые до настоящего времени, все же необходимо вести борьбу против целого ряда опасных тенденций, являющихся новыми разновидностями формализма.

Из них наиболее частыми являются: шаблонность, механическое применение некоторых рецептов по пластике, тенденция к решению лишь архитектурного оформления фасадов, без учета технико-экономических показателей и без придания проектам реалистического характера, связанного с практическими требованиями.

На основе реализованных достижений и применяя с последовательностью метод социалистического реализма в образовании, Институт архитектуры «Ион Минку» успешно выполнит задание по формированию новых кадров хорошо подготовленных архитекторов.

SUMAR

Prof. arh. N. Bădescu
Un deceniu de importante transformări
în arhitectura din R.P.R.
pag. 1

Laureații Premiului de Stat în domeniul
arhitecturii pe anul 1952
pag. 13

Plenara a II-a a Uniunii Arhitecților
din R.P.R.
pag. 14

Prof. arh. G. Gusti
Locuința în clădiri cu puține caturi
pag. 17

Conf. arh. M. Alifanti
Problemele tehnice, constructive și de
cost ridicate de proiectarea locuințelor
pag. 36

Conf. arh. Gh. Petrașcu
Cîteva probleme de compoziție și pla-
stică în legătură cu proiectarea clădirilor
de locuințe cu puține caturi
pag. 43

Concluziile plenarei a II-a a Uniunii
Arhitecților din R.P.R.
pag. 52

Arh. C. Alifanti, arh. M. Caffé
Unele aspecte din activitatea atelierelor
de arhitectură ale Institutului de arhi-
tectură « Ion Mincu »
pag. 59

CRONICA

Expoziția Agricolă Unională dela
Moscova
pag. 63

Podul Păcii și al Prieteniei
pag. 68

Conferința internațională a arhitecților
de la Varșovia
pag. 69

RECENZII

Arh. F. Cojocaru
« Problema ansamblului în arhitectura
sovietică »
pag. 72

СОДЕРЖАНИЕ

Проф. арх. Н. Бăдеску
Десятилетие великих преобразований
в архитектуре РНР
стр. 1

Лауреаты Государственных премий в
области архитектуры за 1952 г.
стр. 13

Второй пленум Союза архитекторов
РНР
стр. 14

Проф. арх. Г. Густу
Жилые помещения в малоэтажных
домах
стр. 17

Арх. М. Алифанти
Технические и конструктивные проб-
лемы и вопросы о стоимости, появ-
ляющихся при проектировании жилых
помещений
стр. 36

Арх. Г. Петрашкы
Некоторые проблемы по компоновке и
пластике, связанные с проектированием
малоэтажных жилых домов
стр. 43

Заключение второго пленума Союза
архитекторов РНР
стр. 52

Арх. К. Алифанти, арх. М. Каффе
О деятельности архитектурных отделов
Института Архитектуры «Ион Минку»
стр. 59

ХРОНИКА

Всесоюзная сельскохозяйственная
выставка в Москве
стр. 63

Мост мира и дружбы
стр. 68

Международная конференция архитек-
торов в Варшаве
стр. 69

РЕЦЕНЗИИ

Арх. Ф. Кожокару
«Проблема ансамбля в советской
архитектуре»
стр. 72

ARHITECTURA RPR

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR
DIN R. P. R. ȘI AL COMITETULUI
DE STAT PENTRU ARHITECTURĂ
ȘI CONSTRUCȚII

REDACȚIA: BUCUREȘTI, Str. EPISCOPIEI, 9
Tel. 6.13.31

E 1689

KAT

ARHITECTURA RPR

Institut de Documentare Tehnică
BUCUREȘTI
ОБМЕН - CSERE
VYMEŇA - WYMIANA
TAUSCH - CMEHA

8
1954

ARHITECTURA R P R

ORGAN AL UNIUNII ARHITECȚILOR DIN R.P.R ȘI AL COMITETULUI DE STAT
PENTRU ARHITECTURĂ ȘI CONSTRUCȚII AL CONSILIULUI DE MINISTRI

8
1954

In legătură cu proiectarea așezărilor muncitorești

Arh. C. LĂZĂRESCU

De dezvoltarea rapidă a industriei noastre a impus construirea a nenumărate ansambluri de locuințe pe lângă industriile în dezvoltare sau cele nou create, pentru cazarea în condiții optime a oamenilor muncii. Pentru industriile foarte importante, aceste ansambluri ajung pînă la mărirea unor orașe sau chiar a unor adevărate orașe cu o populație de mai multe mii de locuitori. În cele mai multe cazuri, ele au volumul unui mic cartier sau al unei așezări noi, cu o populație cuprinsă între 500 și 7000 locuitori. Aceste ansambluri ocupă un loc de frunte în activitatea de proiectare, atît prin cantitatea cît și prin importanța lor.

În cele ce urmează vom căuta să analizăm cîteva aspecte caracteristice proiectării acestor așezări muncitorești de proporții mai reduse. Ele au aspecte foarte variate, după mărirea și conținutul lor, însă toate au la bază — sau mai bine zis ar trebui să aibă la bază — aceleași principii de proiectare și aceeași grijă deosebită pentru cei ce le locuiesc.

Prima categorie cuprinde așa zisele «așezări de serviciu» sau de intervenție care sînt cele mai reduse ca mărime. Acestea nu se construiesc decît în cazuri bine justificate, pe lângă industrii depărtate de centrele populate, care prin natura lor necesită menținerea permanentă în apropiere a unui grup de muncitori, tehnicieni și personal de conducere, strîns legați de activitatea continuă a industriei.

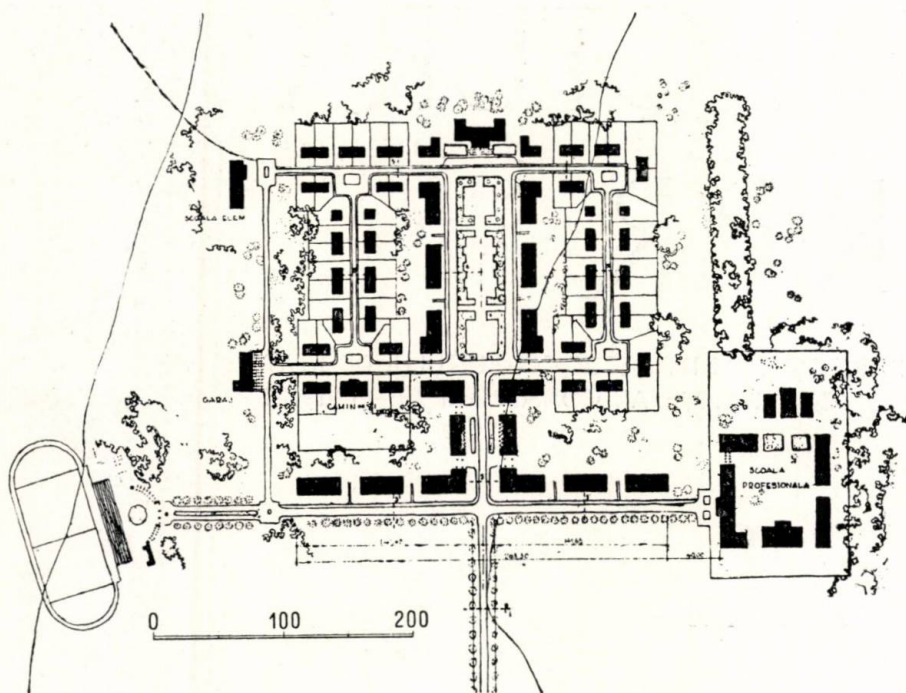
O astfel de așezare, pentru cca. 160 salariați cu familiile lor, a fost proiectată în cadrul ISPROR, de către arh. M. Silianu și arh. Eug. Ujj, în regiunea Bacău.

Retrasă față de șoseaua de mare trafic, așezarea cuprinde o serie de blocuri cu parter și un etaj pe artera

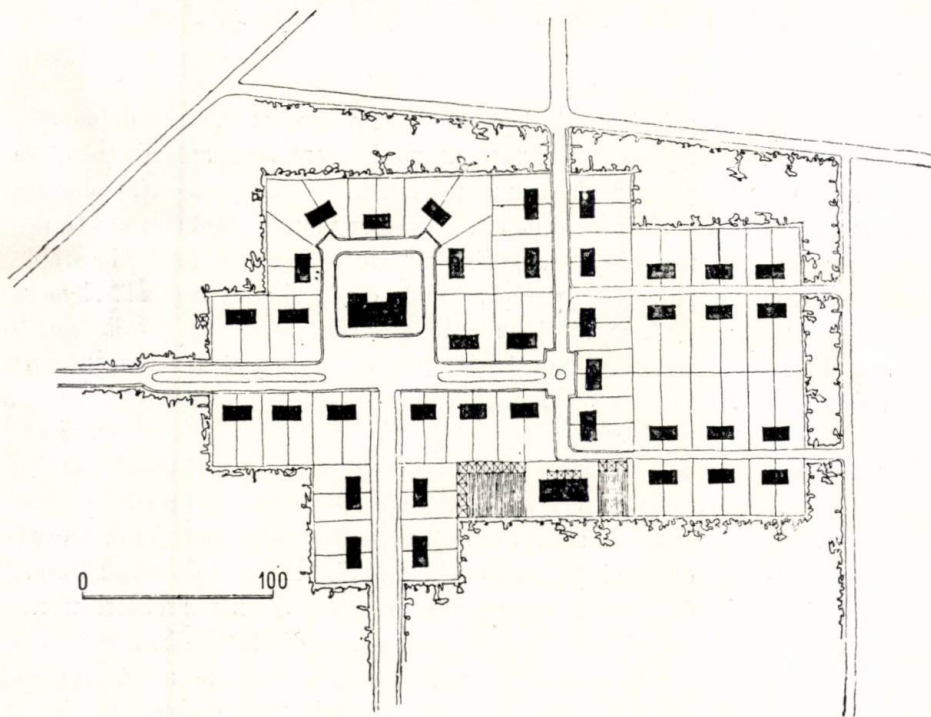
principală de legătură — care formează și axa de compoziție — și pe latura de nord — care formează frontul către șoseaua de tranzit; locuințele individuale sînt dispuse de o parte și de alta a acestor blocuri. Așezarea are ca dotări cîteva magazine situate la parterul unor blocuri de pe artera principală, club, creșă, grădiniță, școală elementară, garaj și un mic ansamblu sportiv. Școala profesională a industriei locale a fost legată de asemenea de această așezare.

Așezarea are o compoziție clară și judicioasă, cu circulații ușoare și dotări corespunzătoare, asigurînd condiții bune de viață locuitorilor. Spațiul verde central, dimensionat la scara așezării, pune în valoare cele cîteva blocuri de locuințe și clubul din fund. În afară de unele lipsuri de detaliu ca: supradimensionarea unor profiluri transversale de străzi și lipsa unui studiu mai adîncit al interiorului cvartalelor mixte, considerăm că acest proiect este un exemplu de rezolvare justă a problemelor puse.

Trecînd la categoria următoare, a așezărilor reduse ca volum, totuși mai ample decît cele de serviciu, putem cita unele exemple nereușite. Astfel așezarea proiectată de IPCA (arh. V. Secăreanu), pentru centrul mecanic din Ciulnița, este formată numai din locuințe individuale și cîteva dotări ca: magazine, club, cantină, cămin pentru celibatari, creșă, dispensar, cămin de zi, etc. Proiectul se rezumă la înșirarea a 115 case cuplate (adică 230 apartamente) pe 5 rînduri și la amplasarea cu totul arbitrară a unui centru care grupează toate dotările. Din analiza acestui plan nu reiese grija pentru crearea unui ansamblu unitar, organic, cu o personalitate, cu aspecte variate și interesante, care să-l atașeze pe muncitor de așezarea lui și să-i creeze un cadru de viață cît mai plăcut.

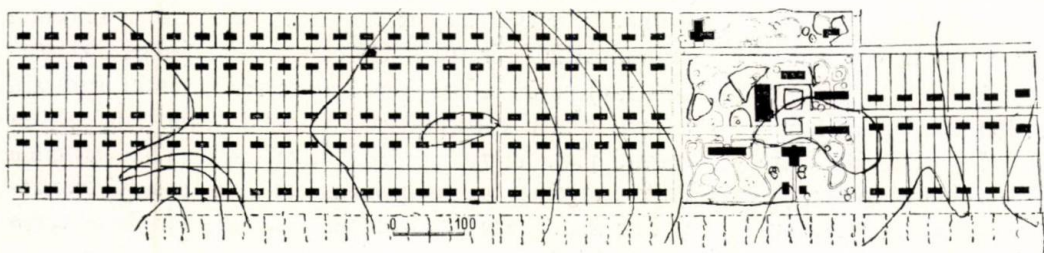

Așezare muncitorească în regiunea Bacău
Autori, arhitecții M. Silianu, E. Ujj

Așezare muncitorească la Ciulnița
Autor arh. Gh. Lungu

Așezare muncitorească pentru centrul mecanic Ciulnița
Autor arh. V. Secăreanu

Pentru o altă așezare din aceeași localitate, proiectată de IPIU (arh. Gh. Lungu), se prevedea construirea a 76 apartamente în locuințe individuale, cuplate, completate cu un club și o creșă cu cămin de zi. Proiectul realizat este mult mai variat din punct de vedere al plasticii decât cel anterior; aici a existat preocuparea creerii unor perspective care să pună în valoare anumite construcții. Compoziția generală este însă confuză, cu străzi multe și scurte (4—5 case); de asemenea clubul este lipsit de un spațiu verde corespunzător care să-l completeze.

Proiectul întocmit de ISPROR (arh. S. Mendel, arh. A. Aioanei), pentru aceeași temă, dă o soluție mai clară, cu o rețea de circulație mai simplă și mai economică, reușind să creeze un ansamblu unitar.

Totuși trebuie arătat că în proiectarea acestor așezări a existat o lipsă principală. Fiecare institut s-a preocupat numai de așezarea prevăzută în planul său, uitând că este vorba de o singură localitate, chiar dacă sînt mai multe industrii și că este just ca locuințele să formeze un singur ansamblu. Abia la observația forului de avizare s-a trecut la un studiu în acest sens.

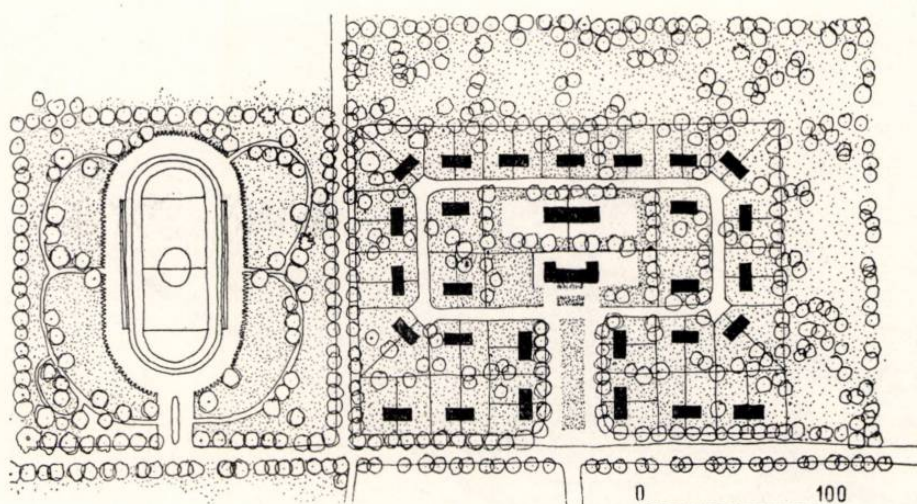
O categorie cu caracter oarecum special este cea a așezărilor de pe lîngă industriile extractive. Problemele ridicate aci sînt legate de condițiile de exploatare subterană, de condițiile de relief ale terenului, cît și de felul de trai al muncitorilor minieri. Aceștia doresc aproape în toate cazurile, să aibă posibilitatea de a cultiva o mică suprafață de pămînt, pentru ca prin munca lor în aer liber să anihileze efectele cauzate de munca în mină asupra sănătății.

La Ojasca s-a proiectat o așezare pentru cca. 1500 locuitori, situată pe un teren mai accidentat (autori: arh. S. Daniel, arh. S. Marcovici), prezentînd un front de blocuri către șoseaua de tranzit, iar în interior locuințe individuale dispuse pe o rețea de circulație, judicioasă în principiu. Rezolvarea fundăturilor și traseul defectuos al unor străzi, în funcție de pantele terenului, a făcut ca arhitectura lor să fie discontinuă, cu goluri mari, ceea ce dăunează unității ansamblului. Toate fundăturile de pe latura de S — V puteau fi înlocuite cu

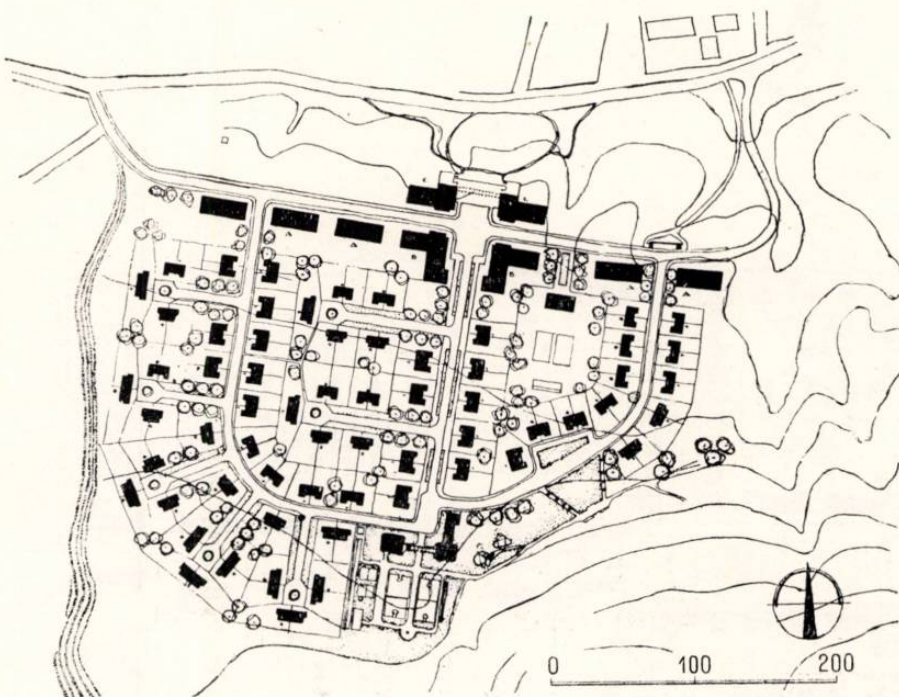
o stradă paralelă cu cea existentă, care ar fi dat un front mai plăcut de construcții, bine amplasate pe teren; astfel soluția ar fi fost și mult mai economică. Centrul sportiv a fost amplasat pe un teren cu pante mari, necorespunzător, soluție neeconomică și practic nerealizabilă.

La așezarea dela Șorecani (arh. D. Antonescu), se prevede construirea de locuințe în blocuri și apartamente individuale pentru cca. 1500 locuitori; ea se va dezvolta în lungul unei șosele de legătură între câteva comune, care constituie și axa principală de compoziție. Zona de blocuri este complet separată de cea de locuințe individuale, ceea ce nu este, în general, o soluție judicioasă pentru un ansamblu de această mărime; dar, în acest caz, ea a fost impusă de condițiile geotehnice. Din cauza fișiei înguste de teren disponibile, posibilitățile de soluționare erau foarte limitate; totuși soluția realizată este mult prea rigidă; ar fi fost poate mai nimerită o tratare mai liberă, mai pitorească pe artera principală, cu frângeri de trasee și creare de perspective pentru a întrerupe monotonia unui șir uniform de blocuri sau locuințe individuale. O astfel de soluție ar fi permis amplasarea dotărilor în puncte puse în valoare, legate de artera principală a așezării, nu în poziții laterale, rupte de ansamblu, așa cum prevede proiectul.

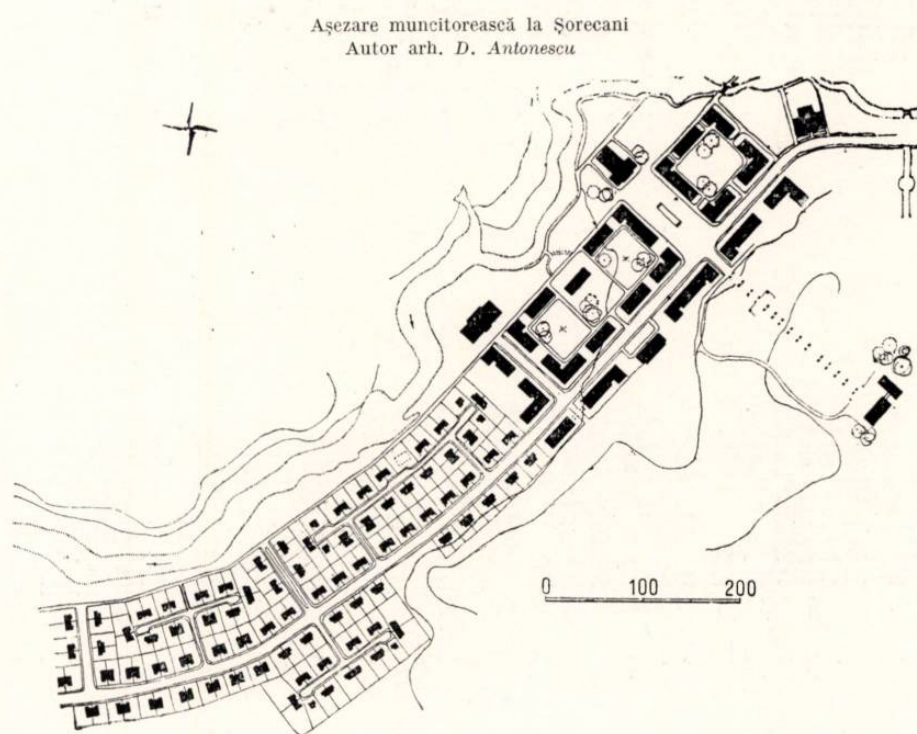
Așezarea de la Sărmășag, de 3500 locuitori (arh. D. Antonescu), este situată tot pe o șosea locală, în continuarea unor localități existente. Volumul mai mare de construcții și terenul au permis aici o compoziție mai largă, cu artere mai importante, încadrate de blocuri și completate lateral cu locuințe individuale. Soluția este interesantă și în general rezolvarea este bună, atât ca rețea de circulație cât și ca plastică a străzilor și amplasare a dotărilor. Rezolvarea centrului lipsește însă clubul de spațiul verde absolut necesar care trebuie să-l completeze. Orientarea unor fundături într-un sens contrar direcției spre locul de muncă face ca accesul să fie mai lung, ocolit și nefiresc. Rezolvarea lor de detaliu face circulația carosabilă dificilă prin imposibilitatea de întoarcere la capete. Proiectul nu prevede aproape de loc amenajarea de

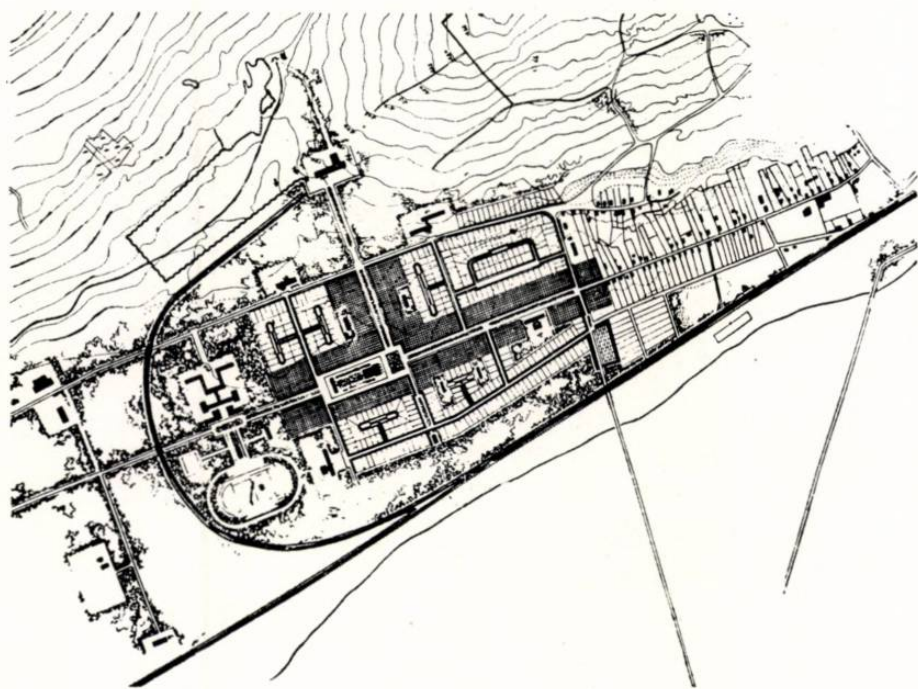

Așezare muncitorească la Ciulnița
Autori, arhitecții S. Mendel, A. Aioanei

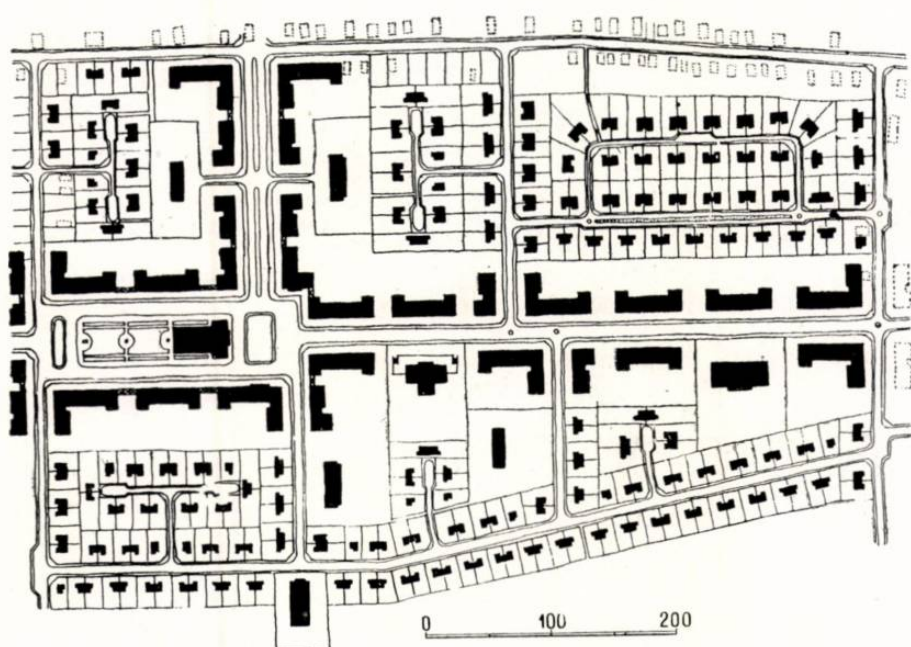

Așezare muncitorească la Ojașca
Autori, arhitecții S. Daniel, S. Marcovici

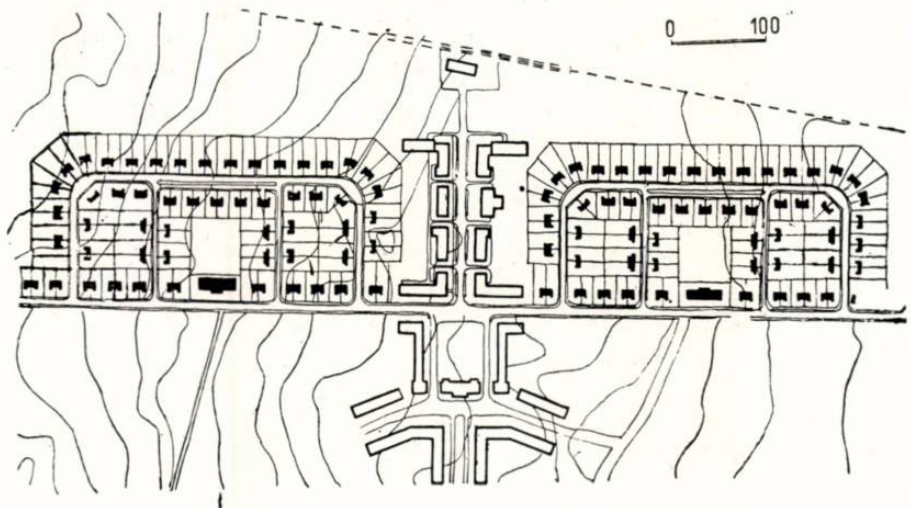

Așezare muncitorească la Sărmășag
Autor arh. D. Antonescu

Așezare muncitorească la Sărmășag — Detaliu
Autor arh. D. Antonescu

Așezare muncitorească la Schitul Golești
Autor arh. A. Silvan

spații de joc pentru copiii din zona de locuințe.

La Schitul Golești, în cadrul unei așezări de cca. 7000 locuitori, s-a început proiectarea și construirea unui cartier de blocuri și locuințe individuale (arh. A. Silvan). Deși interesantă, cu aspecte variate, cu amplasarea blocurilor și dotărilor bine studiată, soluția este totuși formală, pentru că sensul de circulație al alveolelor create este contrar direcției spre locul de muncă. În realitate aceasta va duce la crearea unor poteci pe traseul firesc, cel mai scurt, care nu vor corespunde traseului străzilor proiectate. De asemenea n-au fost puse în valoare plantațiile foarte bătrâne, de pe șoseaua existentă, care ar fi putut forma una din axele principale ale compoziției.

Așezarea de la Șotînga (arh. R. Grünberg) care va adăposti cca. 6200 locuitori, dintre care 4400 în blocuri și 1800 în locuințe individuale, este proiectată tot în lungul unor artere de circulație din cauza terenului foarte limitat. Muncitorii merg spre locul de muncă prin gara amplasată în centrul așezării, de-a lungul căii ferate care o străbate. Deși studiul a întâmpinat dificultăți — din cauza existenței unor grupuri de locuințe de care trebuia să se țină seama la amplasarea noilor clădiri — a reușit în general să ajungă la o soluție justă din punct de vedere al circulației și al structurii generale a așezării. Se poate însă pune în discuție rezolvarea nejustă a traseului căii ferate, care trece prin mijlocul așezării, prin spații verzi, piețe, de-a lungul străzii sau prin spatele blocurilor. Fiind vorba despre accesul principal spre așezare, care este și drumul de fiecare zi al muncitorilor, credem că va trebui să capete o rezolvare corespunzătoare. De asemenea modul în care au fost amplasate blocurile și locuințele individuale nu asigură peste tot ordine și claritate.

Soluția unui cartier de locuințe individuale proiectat de arh. T. Coheci este judicioasă și corespunde condițiilor naturale ale terenului, accesul spre locul de muncă făcându-se comod. Dotările sînt bine amplasate și au o deservire ușoară. Din punct de vedere al legăturii cu localitatea existentă se poate spune că nu apare o preocupare în ceea ce privește compoziția stră-

zilor de blocuri față de cele de locuințe individuale. Nu este judicioasă rezolvarea de detaliu a fundăturilor care au în fața caselor un spațiu verde mult prea mare, spațiu public greu de întreținut și care ar fi fost mai just să fie dat parcelelor.

Artera limitrofă cu locuințe individuale deși încearcă o variație a frontului de arhitectură prin retragerea a trei case de la aliniere, nu reușește însă să înlăture un aspect monoton și rigid.

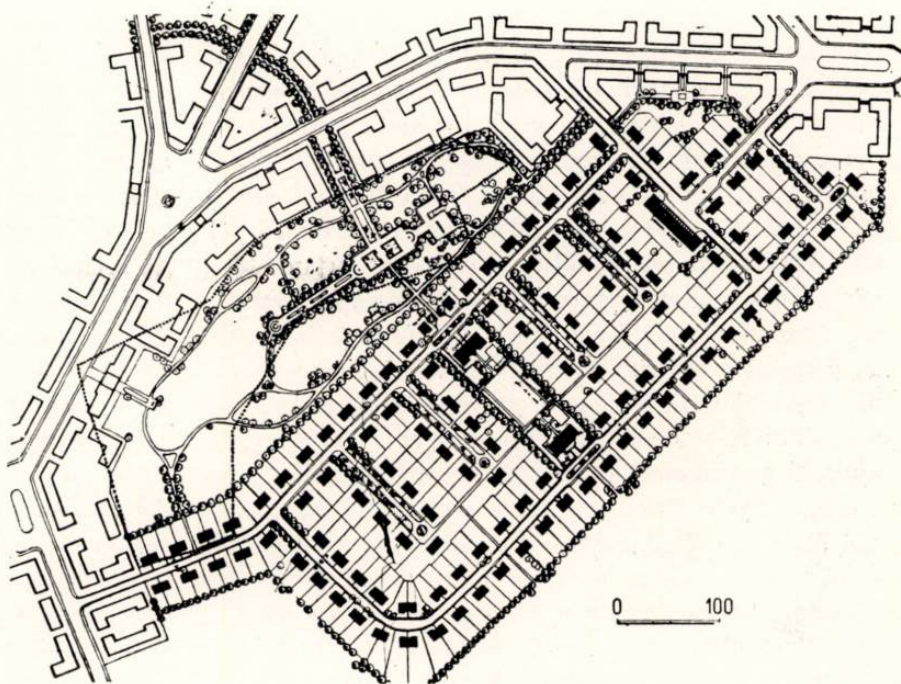
La Ovidiu (arh. C. Lăzărescu, arh. G. Gheorghide și arh. L. Popovici) s-a studiat o așezare pentru cca. 2000 locuitori, avînd locuințe în blocuri cu parter și un etaj. Proiectul prezintă un front mai închis spre strada principală de tranzit, de-a lungul căreia se face și accesul spre locul de muncă; spre cealaltă latură — cu o perspectivă interesantă a lacului Siut-Ghiol — se deschid curțile curate, organizate cu terase, trepte și peluze de flori. Între construcții sînt prevăzute curțile de serviciu cu anexele gospodărești. Proiectul prezintă pe lîngă o soluție mai originală din punct de vedere al organizării spațiului și al plasticii volumelor de construcție și preocuparea pentru o rezolvare a funcțiunilor gospodărești.

Rămîne de văzut însă dacă soluția propusă nu va fi infirmată de clima excesivă a ținutului unde se realizează acest cartier, în care ar fi fost poate mai indicate spații mai aerate, mai largi.

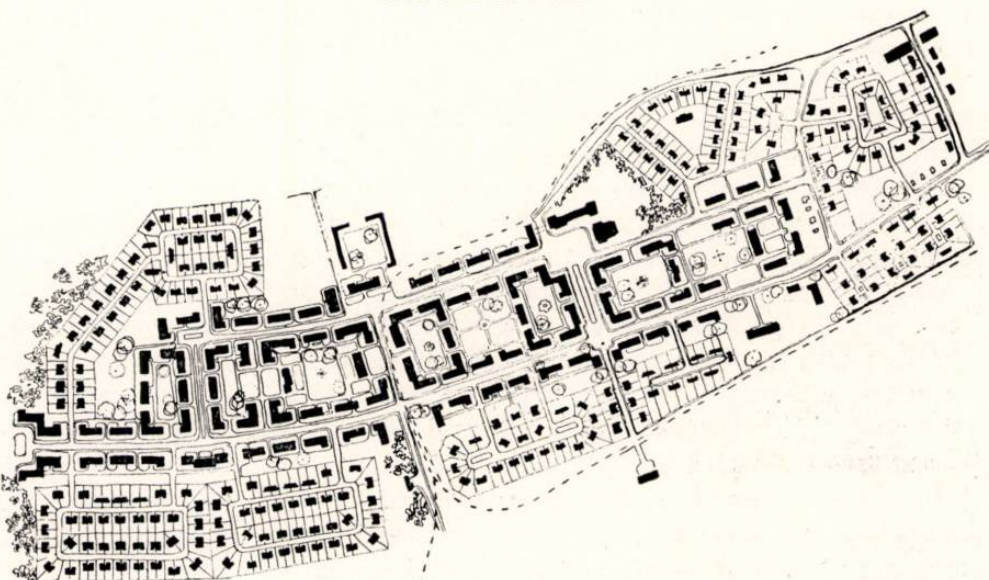
★

În exemplele prezentate am căutat să arătăm cîteva din aspectele proiectării așezărilor muncitorești, pentru a putea analiza mai în detaliu problemele caracteristice acestui gen de proiecte. După cum s-a văzut este vorba de grupări relativ mici, care datorită acestui fapt au un caracter cu totul special. Deși au la bază aceleași principii de proiectare ca și orașele, ele se deosebesc în multe aspecte de detaliu, deosebiri datorate aproape în totalitate scării lor reduse, atît ca întindere de teritoriu cît și ca înălțime a construcțiilor.

Structura unei așezări trebuie să fie simplă și clară; ea trebuie să asigure muncitorilor posibilitățile cele mai ușoare și comode de acces de la

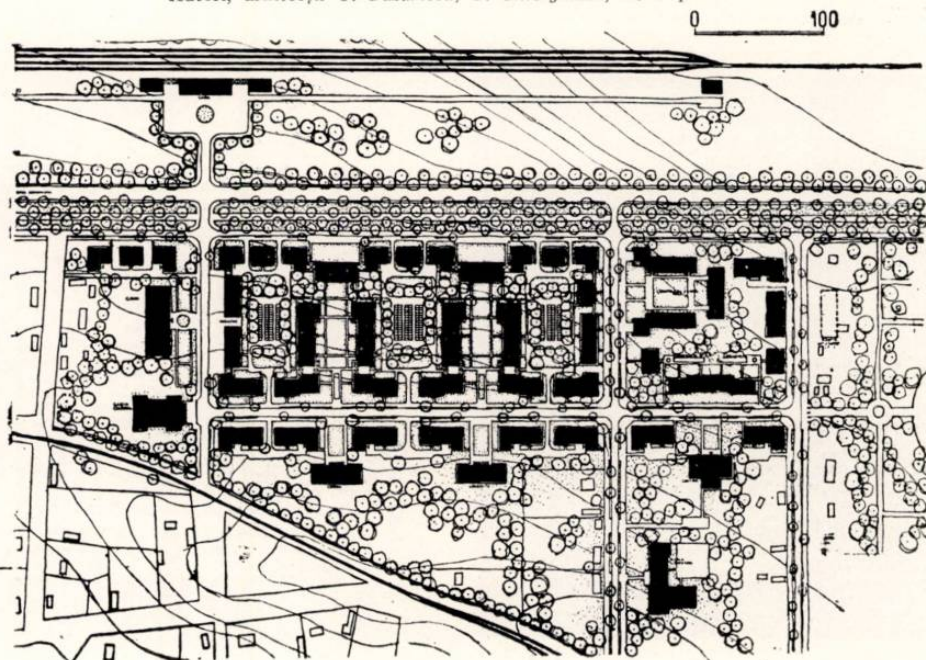

Cartier de locuințe individuale
Autor arh. T. Coheci

Așezare muncitorească la Șotînga
Autor arh. R. Grünberg

Așezare muncitorească la Ovidiu
Autori, arhitecții C. Lăzărescu, G. Gheorghide, L. Popovici

locul de muncă la locuințe. Rețeaua stradală trebuie să fie cât mai scurtă și mai firească, aceasta fiind o primă formă sub care se manifestă grija proiectanților pentru crearea de condiții optime de viață locuitorilor. Trebuie eliminate compozițiile abstracte, justificate numai de aspectul grafic sau formal, care vor îngreuna circulația sau vor pune pe locuitori în situația de a-și crea poteci mai comode, pe alte trasee decât cele gândite inițial de proiectant.

Din analiza proiectelor prezentate se vede că în aceste așezări locuințele individuale ocupă o suprafață importantă, gospodăria individuală fiind aici absolut necesară; lipsite de posibilitățile economice pe care le oferă un mare oraș, locuitorii își rezolvă o bună parte din aceste probleme cu ajutorul gospodăriei proprii. Astfel stînd lucrurile, și zona cu locuințe în blocuri trebuie privită în cu totul altă lumină decât în cadrul orașelor. În aceste cazuri compunerea de mari cvartale, cu incinte perimetrice și mari spații verzi comune în centru, credem că este cu totul greșită; anexele gospodărești sînt necesare și în această zonă. Aceasta duce la rezolvarea blocurilor aproape exclusiv în lungul străzilor, în cvartale mai mici ca dimensiuni, în care zona centrală este rezervată anexelor, adică la o rezolvare similară cu zona de locuințe parter. Este absolut necesar ca și blocurile să aibă o curte a lor, delimitată de garduri, în care să se prevadă mici parcele individuale pentru fiecare apartament.

Lipsa anexelor gospodărești și a parcelor individuale este aproape generală tuturor proiectelor; ea denotă lipsa de înțelegere a proiectanților pentru condițiile de viață a viitorilor locuitori, o concepție abstractă, formală, nefirească, pe care realitatea vieții o respinge cu toată tăria.

Atît pentru cartierul de locuințe individuale, cît și pentru cel cu locuințe în blocuri, strada este principala axă a compoziției; compunerea ei cu volume de construcții constituie cea mai importantă problemă plastică.

Dacă în zona locuințelor individuale ea se rezolvă în principiu cu mai multă ușurință, în cea cu blocuri sînt unele aspecte ce ar trebui discutate. Caracterul acestora va fi diferit de cel din orașe. Pentru a asigura o cît mai bună continuitate arhitecturii străzii, nu sînt totdeauna

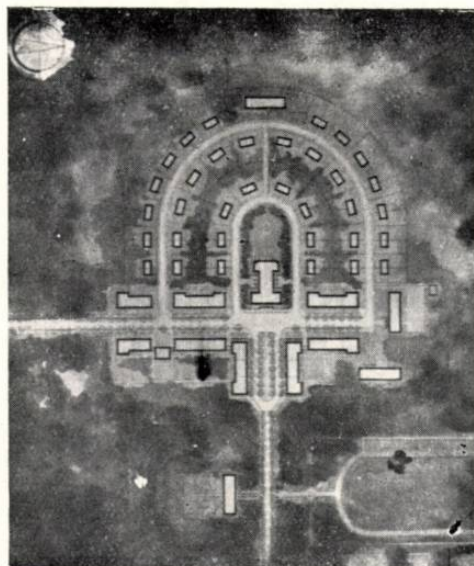
indicate fronturile lungi de construcții, realizate prin plinuri lungi, sau prin legături suplimentare cu porticuri și arce; acestea sînt în contrast mult prea mare cu străzile de locuințe individuale. Se poate asigura o plastică agreabilă și cu blocuri mai scurte, izolate, așezate în lungul străzilor, completate cu plantații care să dea așezării un aspect mai degajat, mai optimist, corespunzător mărimii ei.

Proiectanții trebuie să urmărească cu grijă realizarea unei plastici care să evite monotonia, și să creeze o personalitate străzilor, făcând așezarea cît mai plăcută pentru locuitorii ei, atașîndu-i și contribuind la ridicarea gustului lor artistic; în acest sens trebuie evitate fundăturile lungi care creează mici centre izolate, rupînd unitatea ansamblului.

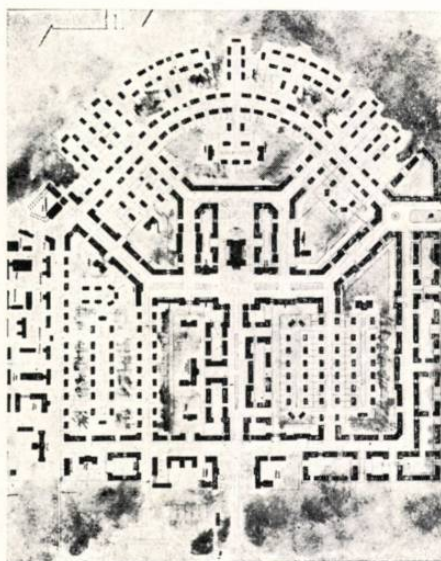
Trebuie avută o grijă deosebită pentru amplasarea dotărilor care reprezintă punctele de atracție și de interes comun ale așezării. Dacă creșele și grădinițele trebuie așezate în punctele cele mai favorabile unei bune funcționări, celelalte dotări, ca școlile sau magazinele de exemplu, trebuie amplasate astfel ca pe lîngă o bună deservire, să contribuie și la crearea unor puncte mai interesante în structura așezării; ele au un volum mai mare și o plastică deosebită, care îmbogățesc aspectul unei străzi, degajîndu-se din masa mai mult sau mai puțin uniformă a locuințelor. În cazul unei așezări desfășurată de-a lungul unei șosele, poate fi indicată amplasarea dotărilor pe această arteră cu anumite schimbări în traseul străzii, care le-ar pune în valoare, prin crearea de perspective corespunzătoare, și care ar contribui prin aceasta și la o varietate de aspecte în lungul șoselei; de altfel acesta este un procedeu cunoscut în practica proiectării, însă foarte puțin întrebuintat în ultimul timp.

Cea mai importantă dotare este clubul sau căminul cultural, care reprezintă centrul vieții culturale a întregii așezări; din această cauză amplasarea lui trebuie făcută cu mult discernămint. Clubul trebuie să fie legat de centrul principal al așezării asigurîndu-i-se poziția cea mai favorabilă. Activitatea clubului nu se desfășoară numai în clădire, ci se continuă și în aer liber, cu spectacole de cinematograf, șezători, serbări, manifestații sportive, etc.; de aceea el trebuie neapărat înconjurat cu grădini, parcuri,

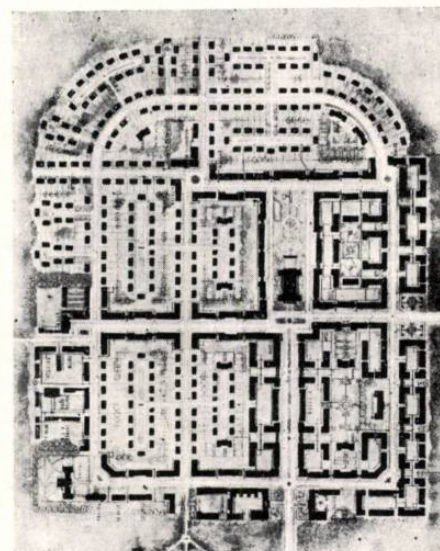
Așezare muncitorească de serviciu
Student Focșa P.

Așezare muncitorească
Student Teodorescu D.

Așezare muncitorească
Student Ionescu C.

terenuri sportive, care să permită aceste manifestări; o amplasare care nu țină seama de aceste necesități este greșită și necorespunzătoare.

Poziția dotărilor trebuie gândită de la început, odată cu soluționarea structurii generale a așezării. Micul centru cultural sau comercial care se creează trebuie să fie strâns legat de viața de fiecare zi, de circulația curentă a locuitorilor, el nu trebuie plasat izolat, în puncte îndepărtate, accesibile numai la nevoie. Poziția realistă a proiectantului apare ca o manifestare a înțelegerii condițiilor de viață a viitorilor locuitori.

O altă problemă care se pune, în special în cazul acestor așezări muncitorești mai mici, este economia prin proiectare, mai ales că în general aceste așezări se vor executa într-un timp scurt. Se pot realiza economii însemnate în primul rând prin asigurarea unei bune folosiri a teritoriului ocupat de așezare, eliminând golurile și spațiile moarte, adică reducând suprafața generală a lucrărilor la necesitățile reale. E una din cele mai importante economii, atât ca investiție, cât mai ales ca exploatare ulterioară.

Loturile locuințelor individuale trebuie considerate ca făcând parte dintr-un mediu semiurban și afectate unor locuințe muncitorești, nu de tip rural, așa că suprafața lor nu trebuie să depășească 400—700 mp.; latura spre stradă fiind redusă la strictul necesar (13—15 m), suprafața se va câștiga în adâncime.

Mari economii se pot face de asemenea la proiectarea lucrărilor edilitare. Cum s-a mai spus, rețeaua de străzi trebuie să fie simplă iar profilele transversale alese cu multă grijă. Circulația vehiculelor în aceste așezări este foarte redusă, atât ca frecvență, cât și ca tonaj, așa că partea carosabilă trebuie redusă la minimum necesar, iar suprastructura executată cu materiale mai ușoare și mai ieftine. Se recomandă folosirea — mai ales în zona locuințelor individuale — a aleilor de 3,5 m lățime (partea carosabilă), care pe lângă că au un aspect mai intim și mai pitoresc, sînt mai economice pentru toate lucrările edilitare. Desigur că trebuie și aici respectate prescripțiile de specialitate și nevoile minime de circulație, mai ales la punctele de întoarcere.

Teritoriul așezării trebuie folosit pe cît posibil în forma lui naturală, cu cît mai puține lucrări de săpături și umpluturi, căutînd pentru fiecare funcțiune așezarea corespunzătoare și din acest punct de vedere.

★

Am căutat în cele de mai sus să scot în evidență cîteva din problemele cele mai importante ale proiectării așezărilor muncitorești, pentru a putea da acestor proiecte soluții cît mai juste, realiste și economice. Cum am mai arătat la început, așezările muncitorești ocupă un loc important în activitatea noastră de proiectare și ca atare trebuie să li se dea toată importanța.¹

În acest sens, catedra de construcția orașelor de la Institutul de arhitectură « Ion Mincu », a căutat să aducă un aport studiului acestor probleme. Proiectele ce se studiază sînt în general teme reale, luate din producția curentă a institutelor de proiectare; studiarea și discutarea lor din punct de vedere teoretic va ajuta desigur și la rezolvarea multor probleme practice.

Prezentăm cîteva din proiectele studiate. Primul reprezintă o așezare redusă, de serviciu, plasată la intersecția drumului de acces de la uzină (pe care se găsește și terenul de sport și creșa), cu o șosea de legătură cu șoseaua mare de tranzit, care trece undeva mai la sud. În centrul compoziției este plasat clubul.

Celelalte sînt soluționările unor așezări mai mari, axate, în general, pe artera de legătură cu locul de muncă: accesele secundare sînt legături cu localități sau șosele învecinate. Locuințele în blocuri ocupă zona centrală și accentuează fronturile și accesele importante, iar cele individuale folosesc zonele mai retrase și mai accidentate.

Desigur că aceste proiecte păstrează unele aspecte teoretice, de școală, și multe deficiențe inerente lipsei de experiență a studenților, ele reprezintă însă în linii mari concretizarea principiilor expuse mai sus. O analiză a acestor proiecte și a celor din producția curentă, în cadrul unor prezentări mai complete la Uniunea Arhitecților, ar contribui desigur mai mult la rezolvarea acestor probleme.

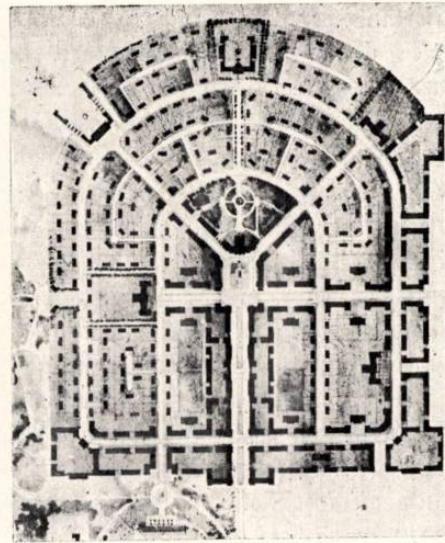
Așezare muncitorească
Student Pănoiu C.

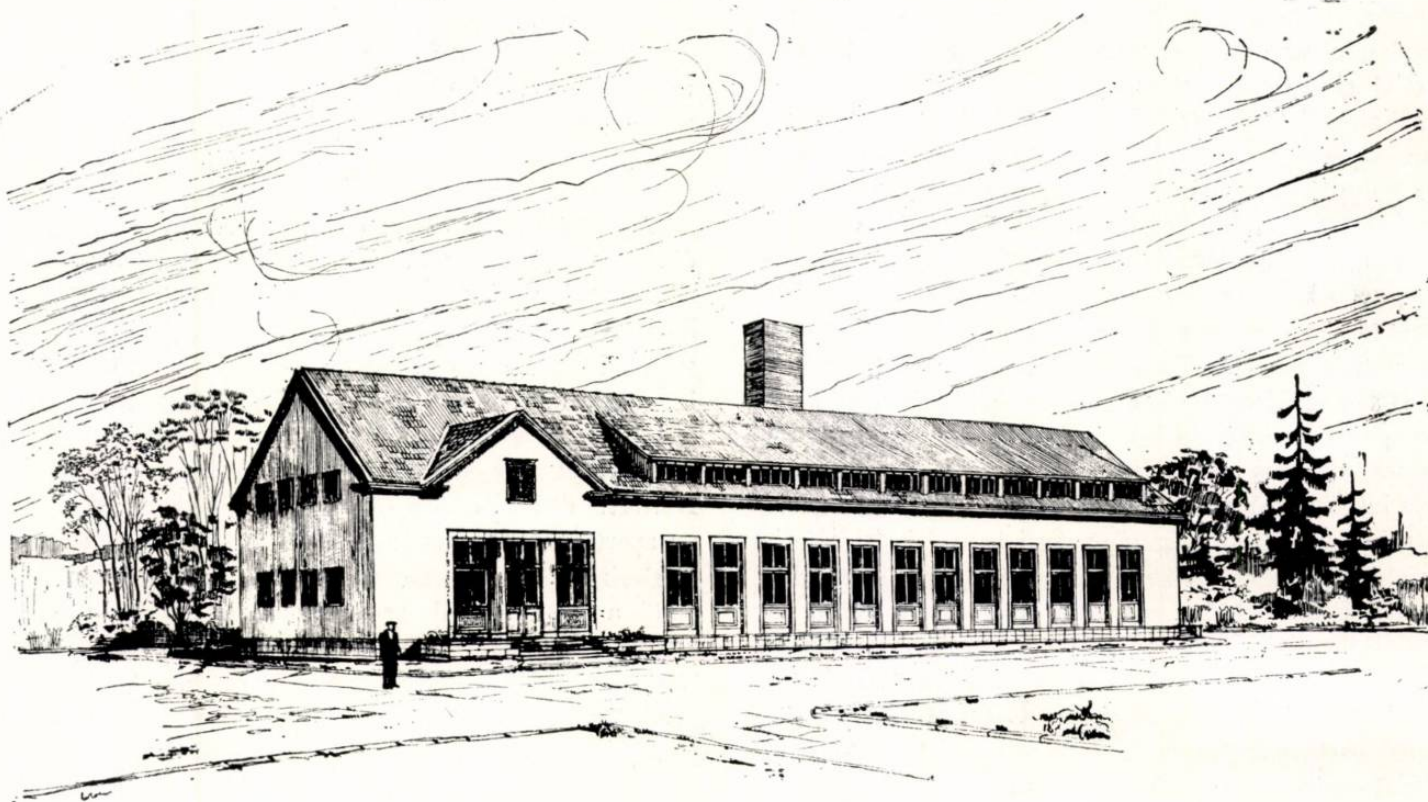

Așezare muncitorească
Student Ursache V.

Așezare muncitorească
Student Stratu V.

Fabrică de pâine de 10 tone pe zi
Autor arh. Al. Costinescu

Cîteva probleme ale proiectării fabricilor de pâine

Arh. I. MAHLER

In cadrul dezvoltării industriei alimentare din țara noastră, industria de panificație se lărgeste prin crearea de noi întreprinderi — și îmbunătățirea celor existente.

Pînă la naționalizarea principalelor mijloace de producție, n-a existat la noi în țară o industrie de panificație propriu zisă. În afară de unele fabrici din București, producția era asigurată de brutării, mici întreprinderi primitive, cu mijloace de producție rudimentare, în care munca se desfășura în condiții grele. Cantitățile de pâine produse erau mici, calitatea diferea foarte mult dela o brutărie la alta, procesul de fabricație era discontinuu, sortimentele și specialitățile erau reduse, iar operațiunile care reclamau un volum mare de muncă ca: cernerea făinii, frământarea, transportul, etc., se făceau manual.

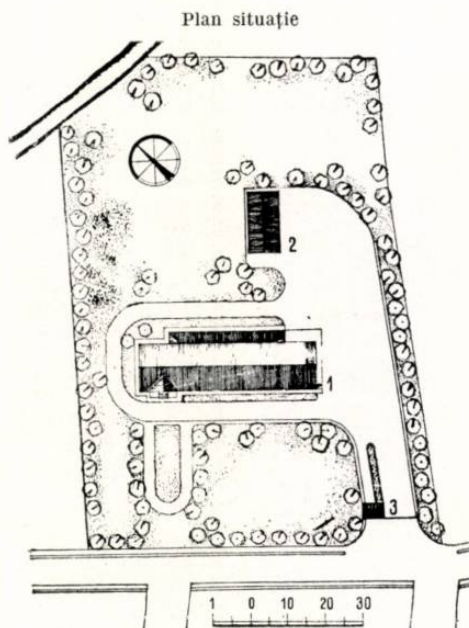
După naționalizare s-a început îmbunătățirea producției din această ramură; numeroase întreprinderi existente au fost dotate cu mașini moderne, sovietice.

Utilizînd material documentar din Uniunea Sovietică, s-au proiectat și în țara noastră fabrici de pâine cu o mare parte a proceselor de prelucrare mecanizate.

Unele din ele au și fost puse în funcțiune la Bicăz, Orașul Stalin, etc.; altele cu o capacitate de producție de 10 — 60 tone pe zi sînt în curs de execuție la Tg. Jiu, Petroșani, Baia Mare, Comănești, Caransebeș, Vășcău, etc.

După construirea fabricii de pâine de la Hunedoara conform planurilor întocmite de Institutul de proiectare a construcțiilor (I.P.C.), Institutul de proiectare al industriei alimentare (I.P.I.A.) a preluat sarcina de a realiza în scurt timp un mare număr de fabrici de pâine.

Unul din primele proiecte elaborate de I.P.I.A. a fost fabrica de pâine din Orașul Stalin (arh. V. Lissai); amplasată pe un teren impropriu, ea prezintă un plan neregulat, funcționalist. Îmbinarea brutală a unor volume va-

riate, tratarea schematică a fațadelor, lipsa elementelor plastice, oglindesc o vădită influență cosmopolită.

De la tipul fabricilor de pâine cu o producție de 60 tone pe zi, Institutul s-a fixat la trei mărimi curente de fabrici și anume: de 10, 20 și 30 tone pe zi, realizând o serie de proiecte, fără a reuși să creeze proiecte tip; unele părți de proiecte au fost adoptate situațiilor locale, încercându-se îmbunătățirea soluțiilor pe parcursul proiectării.

Acest lucru a făcut posibilă realizarea termenelor de proiectare, în schimb a dus la un consum mare de ore de proiectare, în timp ce realizarea unor proiecte tip — bine studiate ar fi în ușurat mult sarcinile.

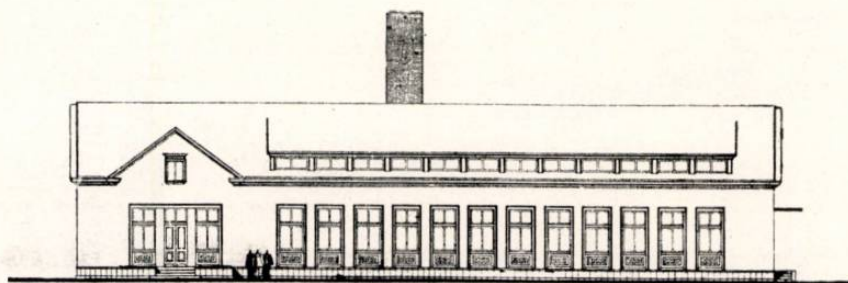
Întârzierea realizării de proiecte tip nu este justificată de faptul că încă nu este rezolvată, în totalitatea ei, problema construirii utilajelor la noi în țară și în special a tipului de cuptoare.

Proiectele tip, în acest sector, unde frecvența temei este foarte mare, trebuie întocmite de urgență. Acest lucru va aduce mari economii în proiectare și va ușura și grăbi realizarea sarcinilor.

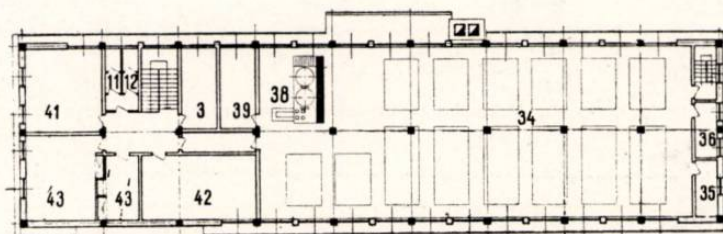
Fluxul tehnologic al fabricilor de pâine poate fi pe orizontală pentru fabricile până la 15 tone pe zi. Celelalte tipuri, însă, au o desfășurare tehnologică, tipică, pe verticală.

Fabricile de pâine au depozite mari de făină legate printr-un elevator de un siloz de zi amplasat în punctul cel mai înalt al construcției; prin alt elevator, făina este transportată la timoace unde se face curățirea și amestecul diferitelor sorturi de făină și cântărirea automată, pentru a ajunge apoi prin cădere în cazanul malaxorului, în care se face amestecul cu drojdia, apa, sarea etc. Aluatul trece prin două faze de dospire făcându-se după fiecare fază analiza de laborator. După dospire aluatul trece prin mașina de divizat și modelat, este supus creșterii și apoi transportat la cuptoarele de coacere. După coacere pâinea este trecută prin tunelul de răcire și depozitată pe platforme pentru a fi ulterior expedită pentru consum.

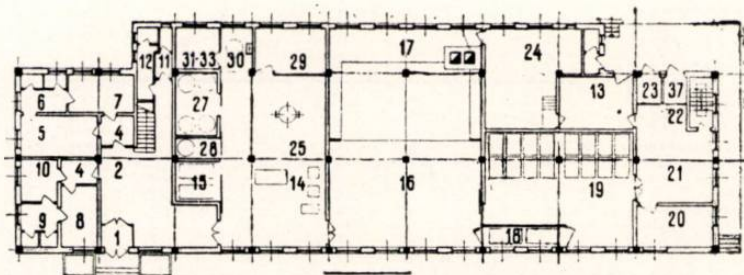
Grupul social este format din vestiare separate pentru bărbați și femei, având fiecare

Fațada principală

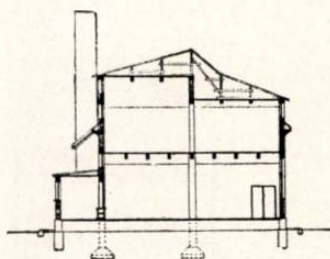
Plan etaj

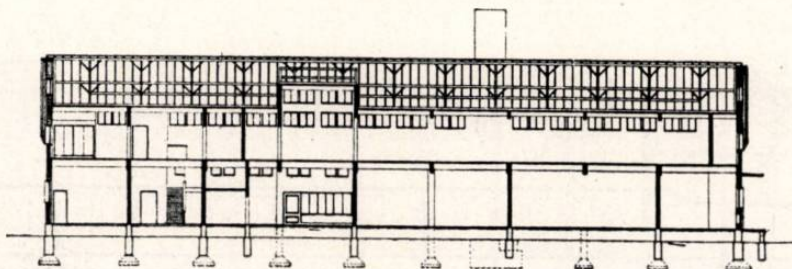
Plan parter

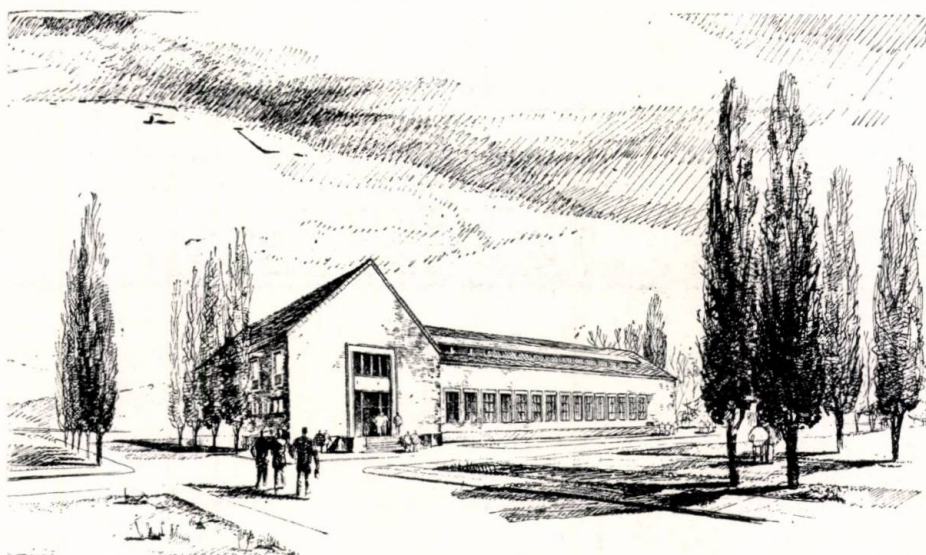
1. Vestibul — 2. Hol — 3. Atelier și tablou electric — 4. Degajament vestiare — 5. Vestiar de haine orăș bărbați — 6. Dușuri și lavoare pentru bărbați — 7. Vestiar de haine protecție bărbați — 8. Vestiar de haine orăș femei — 9. Dușuri și lavoare femei — 10. Vestiar de haine protecție femei — 11. W.C. femei — 12. W.C. bărbați — 13. Atelier mecanic — 14. Sala de divizare și fasonare — 15. Sala de creștere — 16. Sala de coacere — 17. Sala cuptoarelor — 18. Răcirea pînii — 19. Depozit de pînă — 20. Reparații și depozit lădițe — 21. Expediția pînii — 22. Biroul de expediție — 23. Elevatorul de saci — 24. Sala cazanelor — 25. Sala de malaxare — 26. Răsturnătorul de cazane — 27. Sala pentru prima dospire — 28. Sala pentru a doua dospire — 29. Laborator — 30. Spălarea cuvelor — 31. Depozit-frigorifer pentru drojdie — 32. Mașini frigorifice — 33. Depozit de condimente — 34. Depozit de făină — 35. Sala pentru scuturat saci — 36. Depozit de saci — 37. Tobogan pentru saci — 38. Cernerea făinii, timoace — 39. Depozit de sare — 40. Biroul meșterului de fabricație — 41. Magazia de materiale tehnice — 42. Sala de condiționarea aerului — 43. Birouri administrație — 44. Rezervor saramură — 45. Sala de ședințe — 46. Organizații de masă

Secțiune transversală

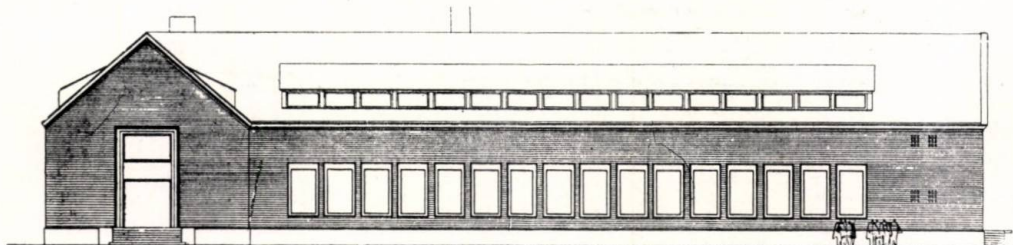

Secțiune longitudinală

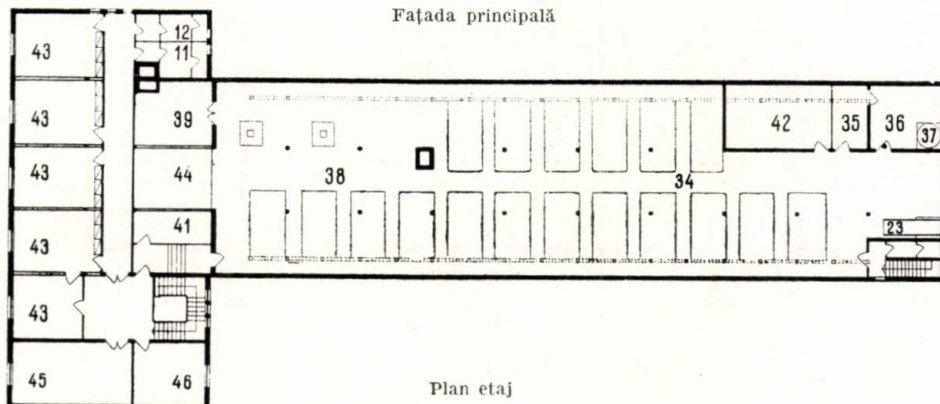

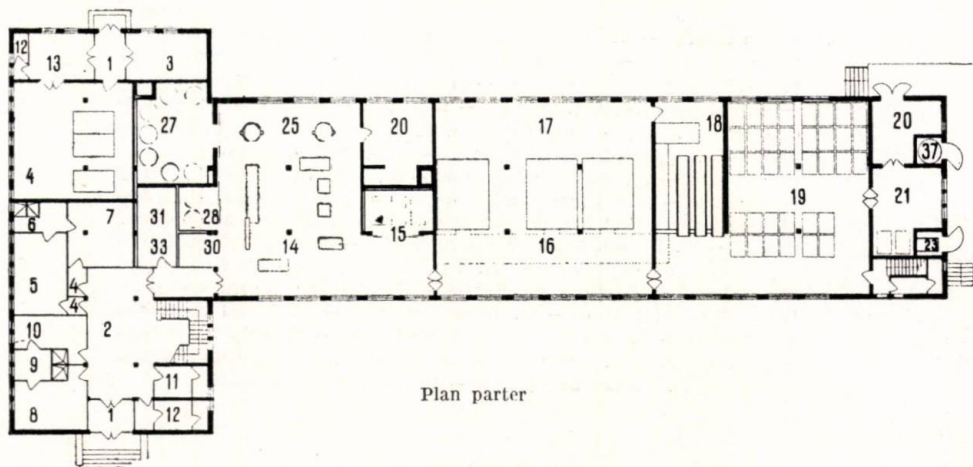
Fabrică de pâine de 20 tone pe zi
Autor arh. E. Iotzu-Pleniceanu

Fațada principală

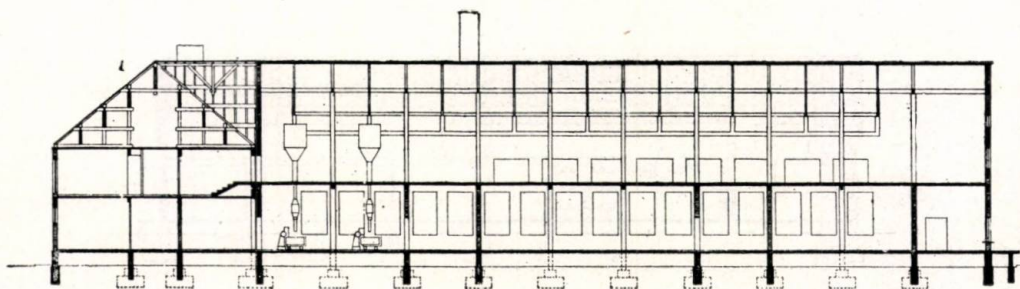

Plan etaj

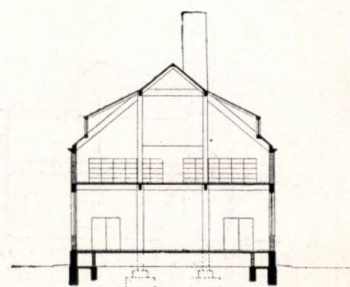

Plan parter

Secțiune longitudinală

Secțiune transversală

încăperi separate cu dulapuri pentru hainele de stradă și de lucru (cu trecere obligatorie prin dușuri, atât la venire cât și la plecare), legate direct cu hala de fabricație.

Construcțiile anexe cuprind în unele cazuri clădiri administrative, garaj, spălătorie de rufe, pompieri.

Spațiul verde plantat și amenajat, trebuie să fie suficient ca să protejeze fabricația de orice nocivitate din exterior.

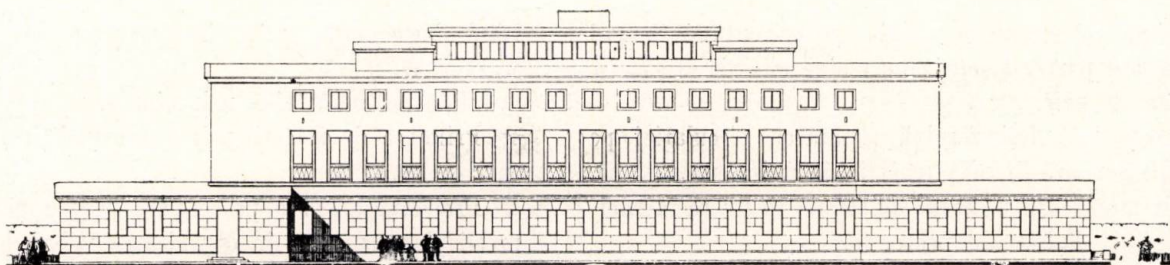
O problemă importantă legată de construirea noilor fabrici de pâine este amplasamentul.

Alegerea amplasamentelor celor mai multe fabrici de pâine a fost făcută fără a se ține seama de principiile sovietice de proiectare a « industriilor de deservire » din cadrul centrelor urbane, adică de a se amplasa aceste industrii în cele mai populate cartiere ale orașului.

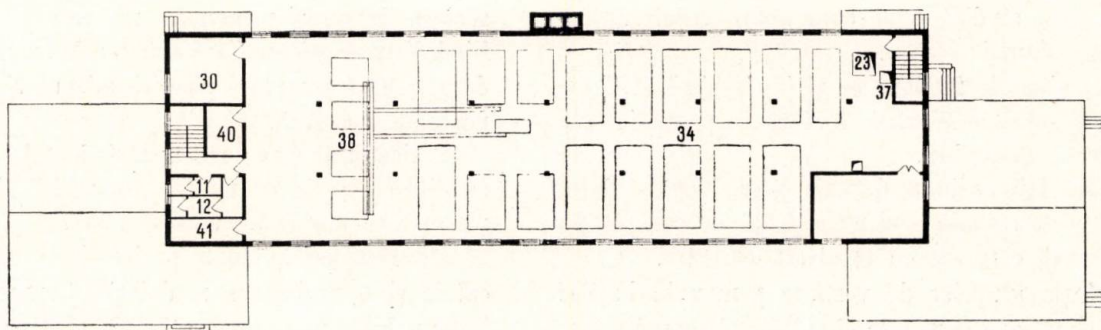
În multe cazuri, la Vașcău, Petroșani, Caransebeș de exemplu, s-au ales pentru fabricile de pâine parcele în cartiere industriale, la marginea orașului sau înafara lui, socotind că ele nu pot căpăta o tratare arhitecturală corespunzătoare pentru a participa împreună cu alte construcții la formarea unui ansamblu.

Ținându-se seama de faptul că fabricile de pâine au o nocivitate redusă (datorată numai combustibilului, folosit pentru arderea în cuptoare) care nu impune măsuri speciale în amplasare; că, mai ales la fabricile cu tonaje de 10, 20 și 30 t/zi, amplasamentul nu este condiționat de necesitatea de a fi racordate la calea ferată (ceea ce ar obliga amplasarea lor spre marginea orașului), ca și de faptul că ele se pot integra, prin tratarea plastică, într-un ansamblu, ele pot fi amplasate în cartierele de locuit, ca și celelalte industrii de deservire.

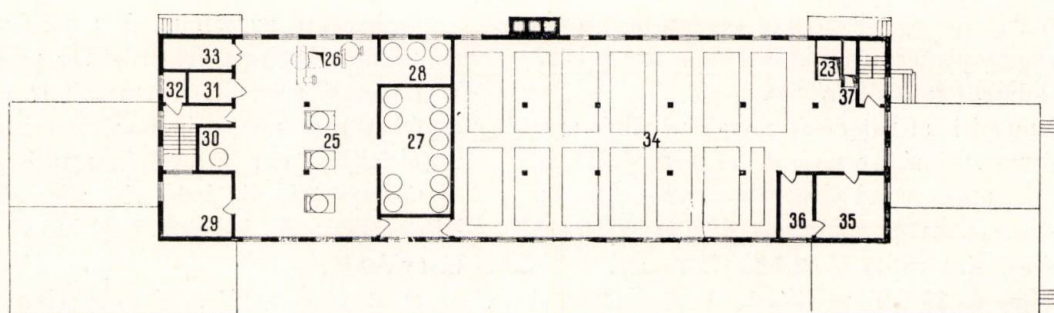
Fabrica de pâine de 10 tone pe zi (arh. Al. Costinescu) utilizează o

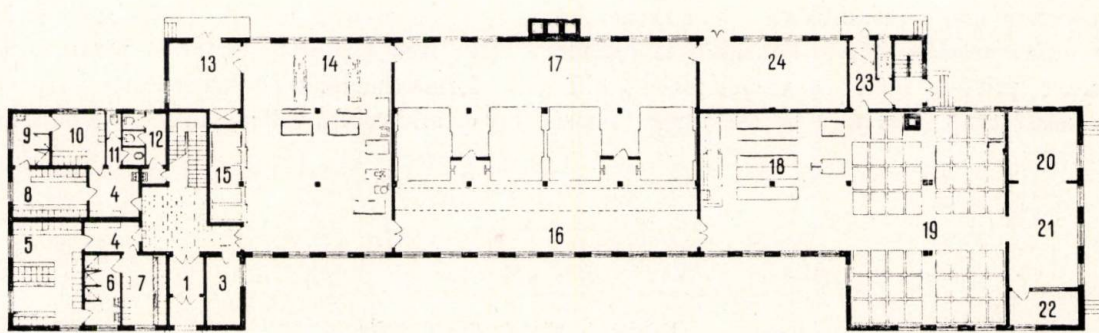
Fabrică de pline de 30 tone pe zi
Autori, arhitecții Al. Costinescu și V. Lissai

Plan etaj II

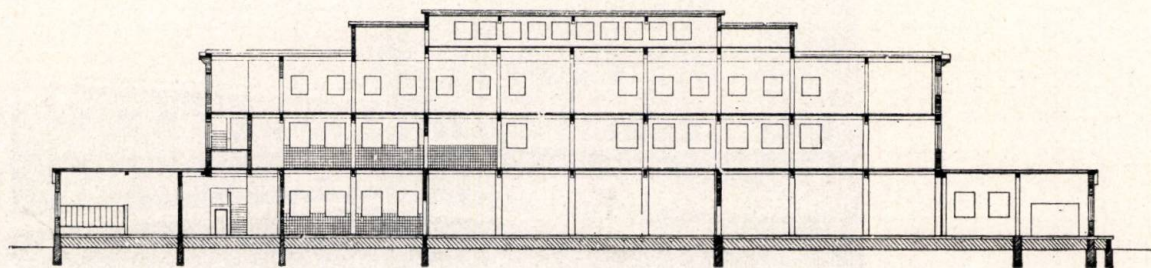
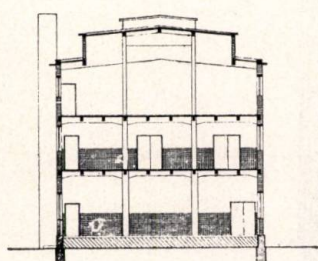
Plan etaj I

Plan parter

Secțiune transversală

Secțiune longitudinală

soluție asimetrică cu un flux liniar pe orizontală. Grupul vestiarelor are parter și etaj, iar podul halei de fabricație servește ca depozit.

Grupul social, deși rezolvă separarea circulației pe sexe nu soluționează fluxul circulației în cadrul unei grupe, astfel încât muncitorii în haine de stradă să nu se încrucișeze cu cei în halate de protecție.

Primirea materiei prime și expediția pîinii se face de aceeași parte a construcției, ceea ce poate provoca dificultăți în exploatare.

Arhitectura este monotonă prin ritmul egal, prin uscăciunea și rigiditatea formelor; fațadele laterale sînt complet neglijate; nu s-a studiat felul cum apare coșul cuptoarelor față de volumul clădirii.

Fabrica de pîine de 20 tone pe zi (fig. 5) (arh. E. Iotzu Pleniceanu) are o siluetă care o face să se poată integra cu greu într-un ansamblu.

Clădirea de fabricație a devenit prea lungă — datorită fluxului pe orizontală — și nu se leagă cu construcția cu parter și etaj, care are cu totul alt caracter.

Și aici soluția grupelor de vestiare pentru bărbați și femei nu rezolvă logic fluxul de circulație al muncitorilor, permițînd încrucișarea între cei care vin sau pleacă în haine de stradă, cu cei care intră la lucru în halate de protecție. În plus, se mai adaugă încrucișarea fluxului de oameni care intră în fabricație cu cei care au accesul la birouri, etajul fiind dezvoltat pentru a cuprinde în mod excepțional o organizație administrativă regională.

Studiul de plastică al fațadelor merge pe linia unei arhitecturi regionale, utilizînd o serie de elemente care nu se leagă între ele, unele avînd chiar un caracter complet străin. Cele două construcții alăturate, deși ar trebui să fie tratate unitar, sînt rupte și străine între ele.

Fabrica de pîine de 30 tone pe zi (arh. Al. Costinescu și V. Lissai) prezintă o soluție simetrică care se amplasează ușor pe orice teren. Prin înălțarea corpului central pe trei paliere se reduce mult suprafața ocupată pe teren, se obține o construcție mai reprezentativă și mai economică.

Soluția prezintă aceleași defecte semnalate la celelalte tipuri în ceea ce privește fluxul în grupul social-sanitar, circulația la acest grup (mai ales la cel pentru femei)

fiind îngreunată, prin intersectarea cu circulația la w. c. - uri.

Holul și scara sînt neluminate.

Primirea de materii prime și expediția se face pe laturi opuse.

Proiectul arată o preocupare pentru găsirea unei expresii plastice, grijă în organizarea volumelor, o încercare de a crea o dominantă a ansamblului.

Cele două construcții parter nu se leagă însă în suficientă măsură de construcția principală și nu sînt justificate nici tehnologic, avînd funcții cu totul diferite (aripa stîngă, depozitul de pîine și expediția; aripa dreaptă, grupul social). Intrarea principală nu este acuzată în fațadă, fiind dispusă oricum (fără a marca de exemplu o axă secundară) și fără o tratare plastică adecuată care să-i dea importanța necesară.

Proiectanții s-au preocupat îndeosebi de îmbunătățirea condițiilor grele de muncă din vechile brutării, printr-o mecanizare maximă, ventilație, etc.

De asemenea în toate proiectele se utilizează prefabricatele și o proiectare modulară. Gruparea construcțiilor într-un bloc, utilizarea rațională a suprafețelor, amplasarea rațională a utilajului și justa distribuție a spațiilor de circulație și depozitare, a dus la soluții din ce în ce mai economice.

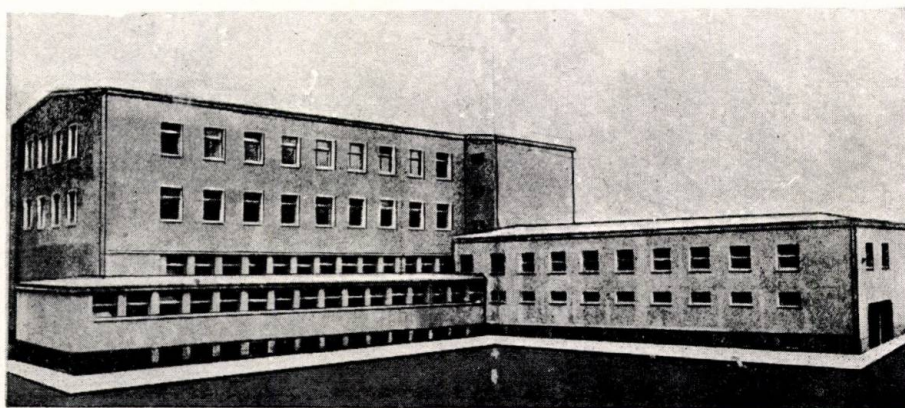
Proiectanții au sarcina de a rezolva în condițiile cele mai bune tehnologia construcțiilor pe care le proiectează. Ei trebuie să privească construcția ca o problemă de « ansamblu » care nu se limitează la construcțiile de pe teritoriul fabricii, ci a întregului centru în care se amplasează.

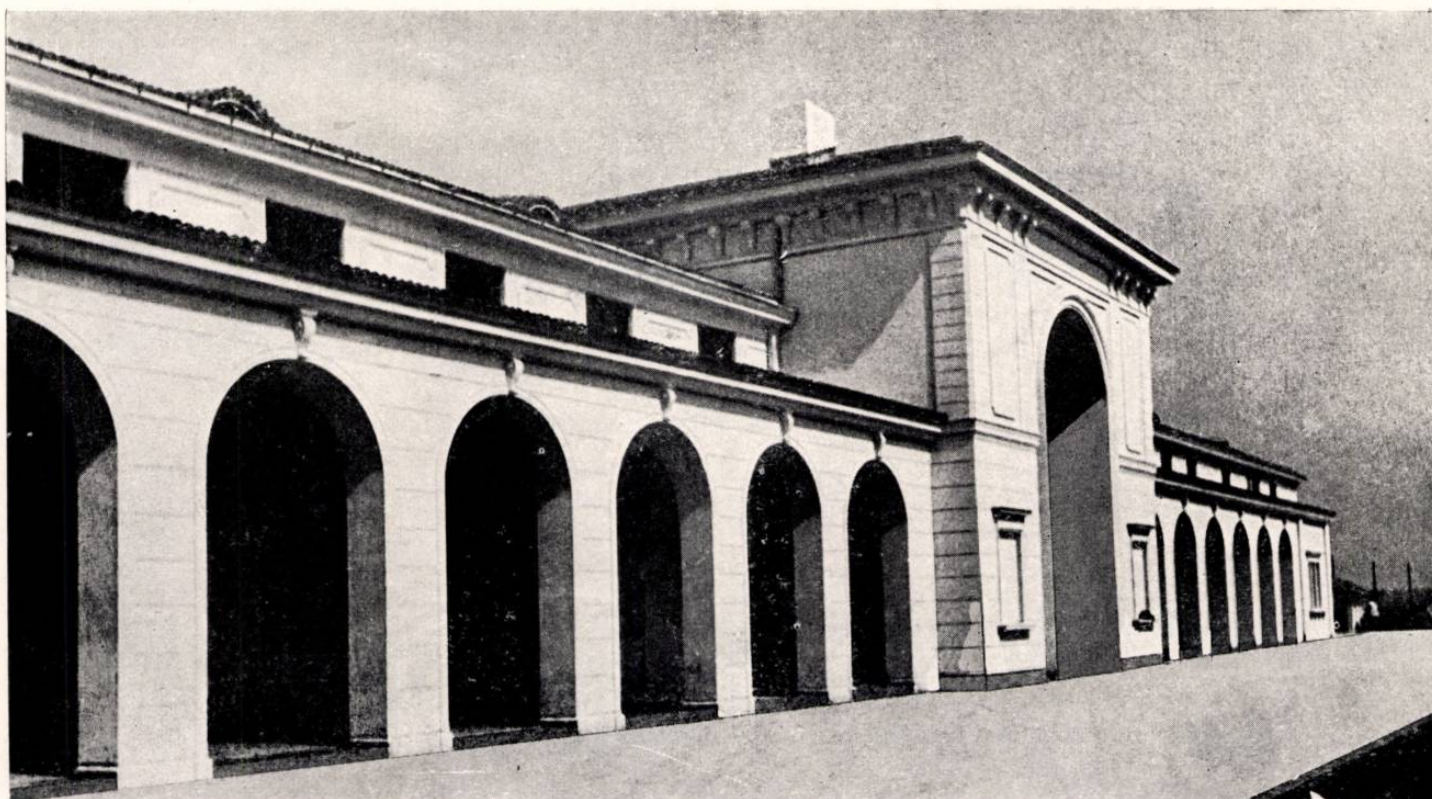
Construcțiile din industria alimentară diferă de celelalte construcții industriale, și lucrul acesta trebuie scos în evidență,

Dacă din punct de vedere al soluției de plan, al rezolvării juste a procesului tehnologic al utilizării raționale a spațiilor s-au făcut progrese importante, se constată o rămînere în urmă în rezolvarea expresiei plastice.

În această direcție proiectanții trebuie să-și îndrepte în mod stăruitor eforturile, pentru a elimina rămășițele formalismului și constructivismului, pentru a realiza opere de arhitectură valabile în acest important sector industrial.

Fabrică de pîine la Orașul Stalin
Autor arh. V. Lissai

Gară feroviară în regiunea București
Autor arh. Cristina Neagu

Construcții de gări feroviare

Gară feroviară în regiunea București

Arh. Cristina NEAGU

Institutul de proiectare al Ministerului Căilor Ferate a primit în vara anului 1953 sarcina de a proiecta o clădire de călători monumentală deservind traficul intern și internațional.

Proiectul a rezolvat tema dată pe un partiu simetric; încăperile ce deservesc direct călătorii sînt grupate în jurul unui hol principal, care formează și corpul central al construcției; lateral sînt grupate serviciile de exploatare feroviară, de o parte, și serviciile de deservirea traficului internațional, de alta.

Birourile sînt grupate pe degajamente spațioase ce debusează în două holuri de importanță mai mică, în care răspund și scările ce deservesc etajul, cu legătură directă din piața gării.

Pentru realizarea unui caracter monumental s-a căutat a se pune accentul pe un corp principal axat cu un volum dominant pe verticală — exprimînd holul principal pe două niveluri — cu portaluri impunătoare spre peron și piața clădirii de călători.

Volumul dominant este calat în dreapta și stînga de două corpuri mai mici, tratate pe orizontală, care pun în valoare și dau o mai mare importanță corpului central.

Clădirea, avînd un front de 94 m lungime, a fost așezată la o distanță de cca. 20 m de axa căii ferate, dînd posibilitatea de a fi cuprinsă mai ușor într-o privire de ansamblu.

Fațadele realizează o arhitectură unitară, sobră și expresivă, prin prelucrarea unor elemente de arhitectură clasică și românească.

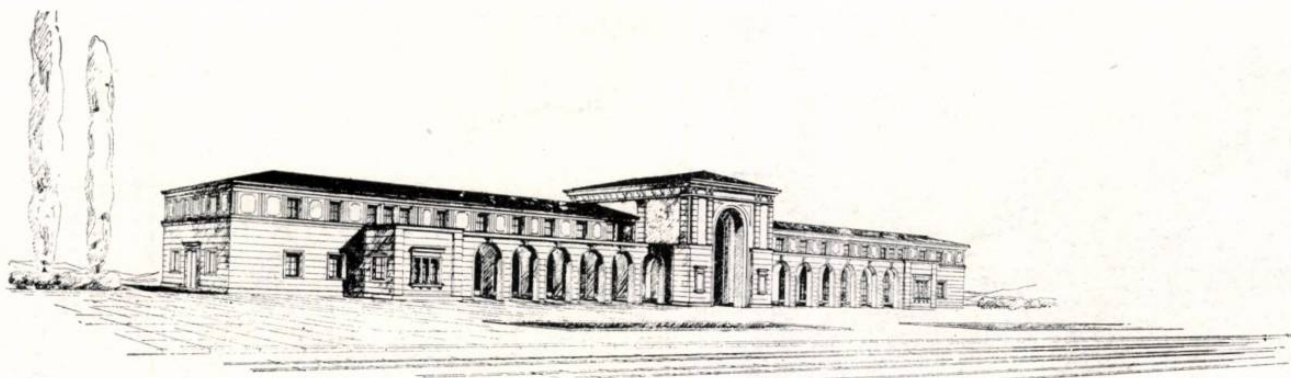
Proiectarea clădirii a durat aproximativ două luni și a continuat aproape paralel cu lucrările de execuție, dat fiind urgența lucrărilor pentru realizarea în termen a complexului din care face parte clădirea de călători.

Proiectanții au ținut un strîns contact cu execuția, colaborînd în mod fericit la realizarea construcției.

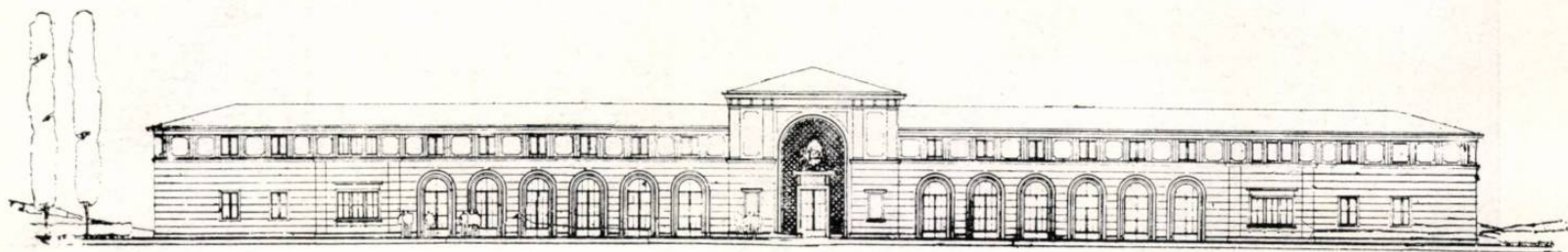
Clădirea a fost executată cu ziduri purtătoare de cărămidă; luîndu-se în considerare înălțimea mare a holului precum și seismicitatea regiunii, volumul central are stîlpi de beton armat turnați în zidăria de cărămidă cu stîlpi. Planșeele au fost executate din beton armat monolit.

Construcția trebuie finisată cu placaj și profiluri de piatră; dat fiind termenul scurt de execuție nu s-a putut realiza decît tencuiala în praf de piatră cu coloranți în tonalități calde.

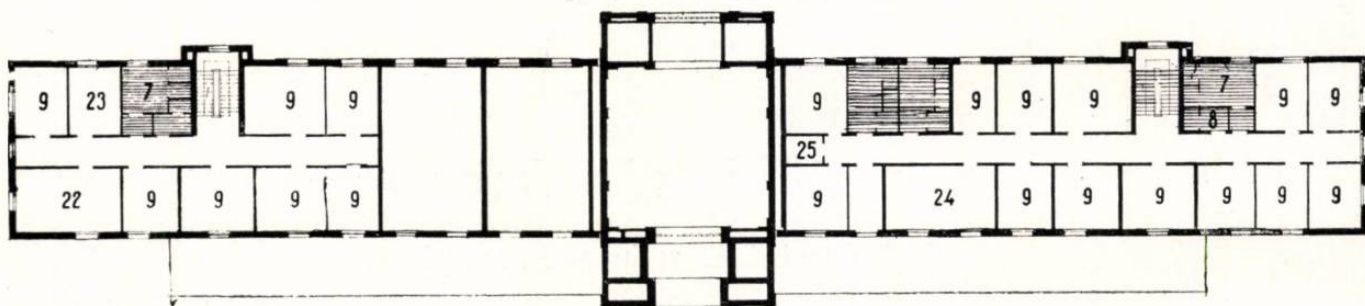
În interior s-au executat plafoane cu casete decorate; în piesele principale pentru deservirea publicului, plafoane profilate, în celelalte încăperi de mai mică importanță, lambriuri de stejar natural, tencuieli speciale cu profiluri și panouri decorative, pardoseli de marmură și parchete și s-au studiat corpuri de lumină speciale.

Gară feroviară în regiunea București — Perspectivă

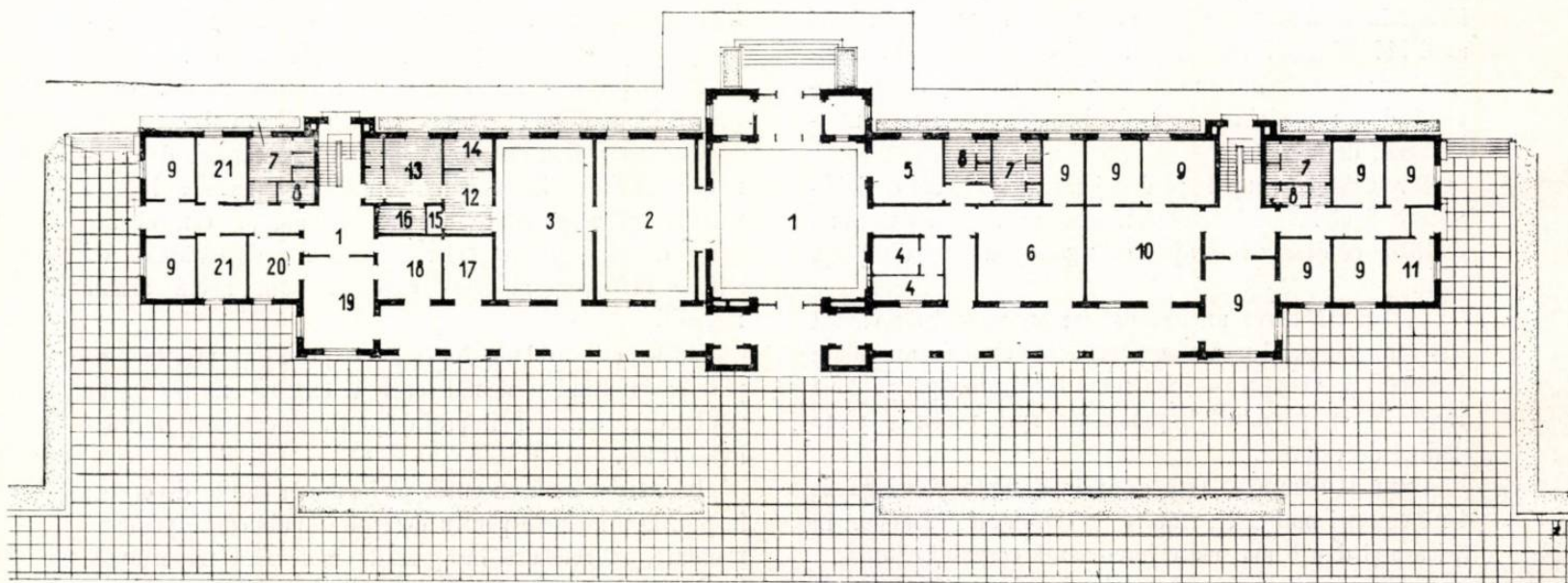

Fațadă

Plan etaj

1. Hol — 2. Sală de așteptare — 3. Restaurant — 4. Casa de bilete — 5. Sala mamei și a copilului — 6. Bagaje — 7. W. C. bărbați — 8. W. C. femei — 9. Birou — 10. Vamă — 11. Frizerie — 12. Oficiu — 13. Bucătărie — 14. Cămară — 15. Frigorifer — 16. Vestiar — 17. Birou șef de gară — 18. Birou șef adjunct — 19. Biroul mișcării — 20. Telegraf — 21. Tranzit — 22. Școală — 23. Cabinet medical — 24. Organizații de masă — 25. Depozit.

Plan parter

1 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15

Gară feroviară în regiunea Iași

Arh. T. ELIAN

Clădirea de călători, care se execută după proiectul arhitecților T. Elian, N. Georgescu și ing. C. Seni, va satisface o parte a traficului internațional; în această construcție vor fi instalate și birourile serviciului de exploatare feroviară ale regionalei, care actualmente sînt dispersate la distanțe mari unele de altele. Construcția va avea parter, etaj 1 și etaj 2 parțial, parterul cuprinzînd piesele necesare exploatării stației, iar etajele, birourile serviciului de exploatare feroviară, cu acces din piața clădirii de călători prin două scări dispuse simetric față de axa principală a clădirii.

Planul simetric a fost considerat cel mai adecuat pentru o construcție cu caracter monumental. Toate încăperile sînt centrate în jurul unui hol care formează elementul principal de compoziție, fiind grupate de o parte și de alta a unui coridor, întrerupt de alte două holuri mai mici din care pornesc scările la etaje.

Pentru rezolvarea plasticii s-a căutat de la început realizarea unor volume care să exprime caracterul monumental necesar și în aceleași timp să satisfacă cerințele de ordin economic, care impuneau o desfășurare cît mai mică de parter, avînd în vedere fundațiile foarte costisitoare. Astfel s-a ajuns la îmbinarea a trei volume, un volum central dominant, dezvoltat pe parter și două etaje, calat de două volume laterale mai mici, cu un parter și un etaj.

Corpul central este retras față de corpurile laterale, creîndu-se un efect de perspectivă care accentuează monumentalitatea prin punerea în valoare a volumului dominant.

Cele trei corpuri sînt legate spre peron cu un portic; acest portic nu a putut fi realizat, din motive constructive, cu desfășurarea stîlpilor pe o linie dreaptă, așa cum a fost studiat inițial și după cum ne-a fost recomandat de către C. S. A. C. la avizarea sarcinii de proiectare.

Pentru a evita o tasare inegală a stîlpilor — ceea ce ar putea influența placa peronului — aceasta a fost legată de scheletul construcției, fiind calculată în consolă, fapt care a determinat o lățime constantă a marchizei de-a lungul frontului clădirii, urmărind linia frîntă a planului. Nemaifiind legați de structura construcției, stîlpii au fost calculați izolat, devenind simple elemente decorative.

În plastica fațadelor s-a căutat să se prelucreze unele elemente ale valoroasei arhitecturi clasice din regiune.

Fiind amplasată pe un teren care prezintă o stratificație neuniformă, construcția e fundată pe un radier general.

Pentru a ușura construcția și a-i da rigiditate la tasări

neuniforme, sistemul static, care inițial era prevăzut din ziduri purtătoare, s-a schimbat în schelet de beton armat cu ziduri de umplutură. Din trei în trei cadre, s-au introdus diagonale de la etaj pînă în subsol, care servesc ca o rigidizare la sarcini orizontale. Între cadre planșeele se execută din grinzi prefabricate de beton armat cu corpuri de umplutură, cu unele excepții impuse de funcțiuni și de necesități plastice.

Pentru a economisi cofraje, zidurile exterioare de beton ale subsolului au fost executate din zidărie mixtă din beton și cărămidă.

Ca materiale de fațadă, s-a ales piatra de Tg. Ocna pentru profilaturi, ancadrame, bosaje și motive ornamentale; restul fațadei se va executa din tencuială cu praf de piatră în compoziția căreia se vor introduce coloranți, pentru a obține tonuri mai calde și a mări efectul decorativ, punînd în valoare culoarea naturală a pietrei.

În interior încăperile principale au fost tratate amplu; holul public a fost decorat cu pilaștri și elemente de modenatură clasică, tencuielile fiind din calcio vechio în care s-au realizat panouri pentru fresce decorative; plafonul a fost casetat.

În proiect sînt de relevat unele lipsuri, atît în rezolvarea compoziției cît și în tratarea ornamentației, deficiențe datorite în special termenului de proiectare extrem de scurt.

Porticul spre peron nu oferă o tratare destul de monumentală, proporțiile nefiind cele mai juste în raport cu fațadele.

Dimensiunile au fost însă determinate în mare parte de sistemul de construcție, înălțimea plăcii marchizei în consolă fiind legată de planșeul peste parter, interaxul stîlpilor peronului de interaxul stîlpilor clădirii, adîncimea lui de posibilitățile de a scoate în consolă placa peronului.

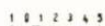
Volumele clădirii nu au fost diferențiate suficient pentru a acuza corpul central.

Formele ornamentației nu au fost suficient prelucrate, fiind prea aproape de elementele de inspirație, procesul de creație nefiind dus mai departe.

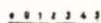
Ajutați de C. S. A. C., care atît la avizarea sarcinii de proiectare cît și pe parcursul proiectării ne-a dat un ajutor prețios prin îndrumări și sugestii, s-a realizat un proiect satisfăcător, atît din punct de vedere funcțional, cît și ca plastică monumentală.

Gară feroviară în regiunea Iași
Autori, arhitecții T. Elian, N. Georgescu; ing. C. Seni

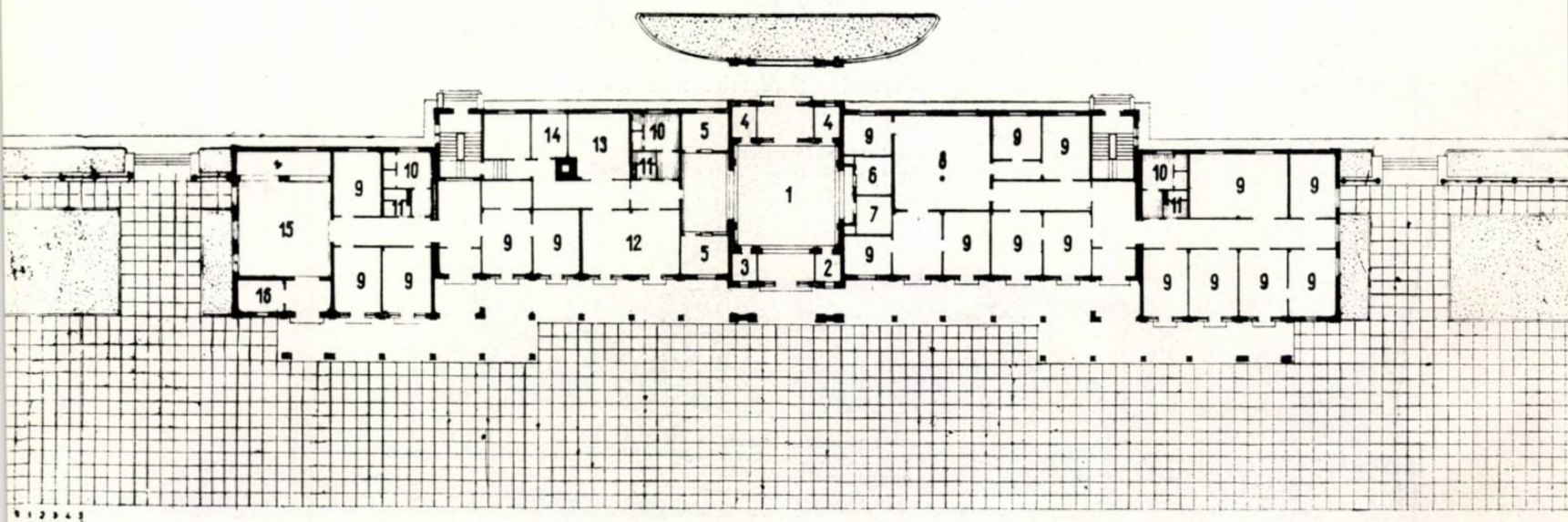
Plan etaj II

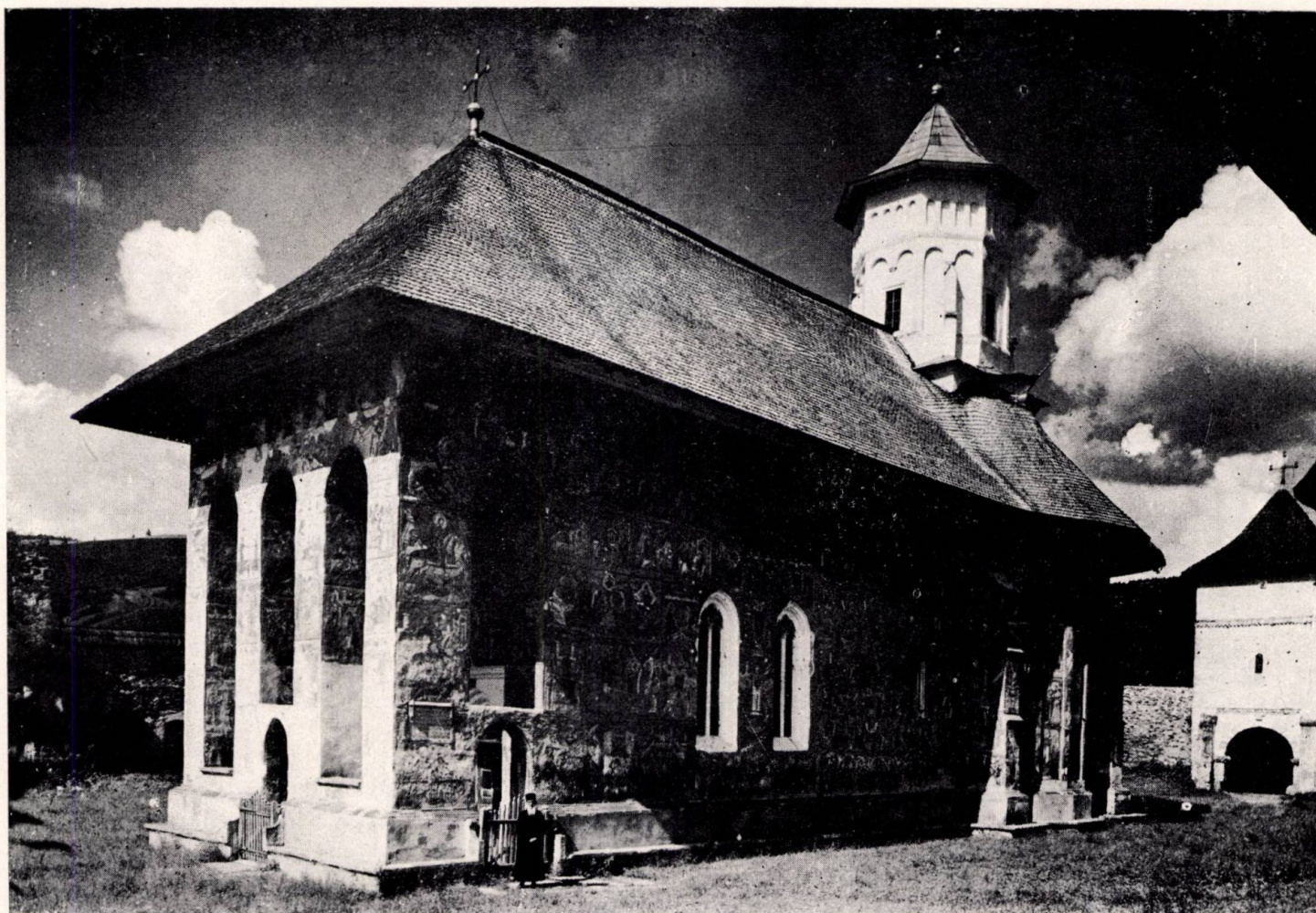

Plan etaj I

1. Hol - 2. Informații - 3. C.A.M. - 4. Ziare - 5. Casa de bilete - 6. Bagaje - 7. Casă de schimb - 8. Vamă - 9. Birou - 10. W.C. bărbați - 11. W.C. femei - 12. Bufet - 13. Oficiu - 14. Cămară - 15. Saloul oficial - 16. Vestiar - 17. Arhivă - 18. Depozit - 19. Organizații de masă - 20. Sală de ședințe.

Plan parter

Biserica mănăstirii Moldovița

Monumentele de arhitectură din nordul Moldovei ^{*)}

Prof. arh. O. DOICESCU

Mai mult de patru secole ne despart de desăvârșirea acestor monumente din epoca lui Ștefan cel Mare. Timpul nu le-a îmbătrânit, nici nu le-a golit de farmec și de prospețime. Voroneț, Sucevița, Humor, Moldovița, Arborea, aceste mărturii materiale, simple în mijloacele lor de exprimare, sînt mai vii și mai proaspete la fiecare revedere.

Sînt contemporane secolului umanismului.

Sînt însă realizate cu alte mijloace artistice, deosebite de acelea ale renașterii.

Aceasta se materializase în locurile ei, într-o armonie desăvârșită în piatră, cizelată laborios și pusă în operă cu discernămîntul rezultat dintr-o veche tradiție și în lungă disciplină a unor forme foarte evolute.

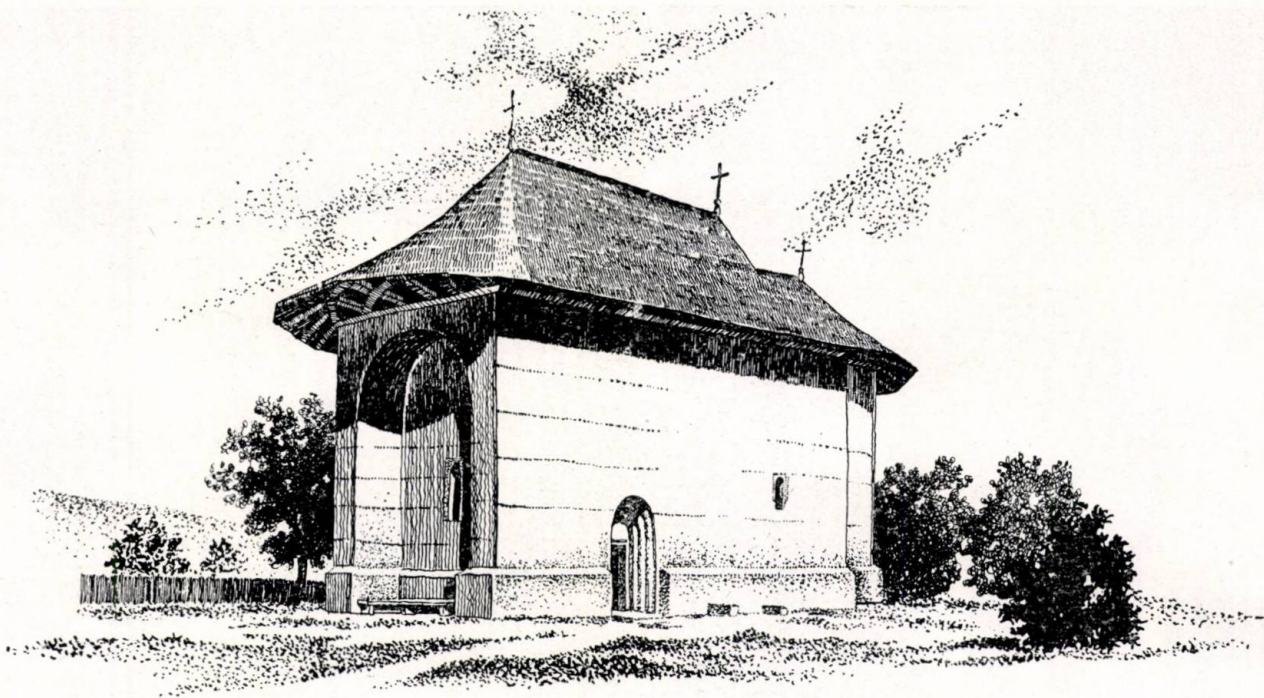
Monumentele Moldovei de nord sînt rezultatul unor scurte momente de odihnă, între cumplite bătălii de apărare. Nu au în spatele lor continuitatea artei de a construi a romanilor și nici înfloritoarea efervescență spirituală a umanismului renașterii.

Au, în schimb, un conținut puternic, sincer și simplu și cu rădăcini adînci în viața fiecăruia: conținutul omului simplu în luptă cu mediul natural înconjurător și cu valurile de invadatori și asupritori.

Oamenii care le realizau nu aveau răgazul necesar unor învățăminte îndelungi și subtile, pentru desăvârșirea mijloacelor de exprimare.

Aveau însă o convingere neșovăitoare, se bucurau sincer de plăcerile vieții și de aceea mărturia lor este comunicativă și convingătoare, în posibilitatea unei evoluții din ce în ce mai plină de conținut propriu.

^{*)} Note cu prilejul unei călătorii de studii organizată de Uniunea Arhitecților.

Biserica din Arbora

Această convingere, comunicată fără subtilități omului mai puțin format și mai puțin educat, este comunicată cu același interes și arhitectului foarte instruit și cu tiparele formate de timpurile noastre.

Ar fi o greșeală să ne așteptăm să găsim în aceste monumente, exemplificarea pozițiilor noastre academice, rețetele noastre de compoziție, de construcție sau de decorație. Acestea se înlănțuiesc aici într-o ordine organică proprie lor, exprimate cu o tehnică simplă și fără virtuozități.

Materialele sînt adunate sau fabricate în văile înconjurătoare. Nici unul din ele nu cere lămuriri suplimentare, documentări de procedee, sau rețete speciale.

Ești chiar surprins că lemnul, argila și calcarul natural sau sub formă de var, pot avea împreună o așa de lungă viață. Intemperiiile, care degradează așa de rău construcțiile timpurilor noastre, împrumută acestor monumente o oxidare care le îmbogățește și mai mult expresia. Nu este nici o altă diferență între casele satelor înconjurătoare și aceste monumente, decît de scară.

Se pare că nici nu sînt făcute ca să domine, ci sînt făcute mai mult să dea un reper așezărilor create succesiv, cu măsură și cu un simțămînt armonios al comunității. Nici chiar zidurile incintelor de apărare, cu turnurile și cu porțile lor ferecate, nu înspăimîntă.

Poate la Dragomirna, unde toate construcțiile sînt în întregimea lor mai severe și supraînălțate, se creează o atmosferă de oarecare neliniște și constrîngere.

★

La Suceava, la Sucevița, la Dragomirna, turnurile și turele dau așezărilor o deosebită vioiciune în silueta ansamblului. Ne punem întrebarea, cum vom putea imprima noilor ansambluri ce le vom crea de acum înainte, aceeași vioiciune, care să exprime conținutul bogat în idei al timpurilor noastre.

★

Sistemele de construcție ale acestor monumente sînt în general, comune popoarelor bazinului Mării Negre. Goticul apare mai mult ca un decor al momentului. În repertoriul formelor întrebuintate, el apare în formele mici. Din această cauză, goticul nu diferențiază aceste monumente din nordul Moldovei, de restul monumentelor de arhitectură ale poporului român, decît foarte puțin. Tipul de plan și volumele în spațiu, de asemenea, nu sînt particulare. Sînt mai particulare acoperișurile acestor monumente, restaurate de dată foarte recentă. Unele detalii de procedee plastice sînt particulare. Astfel în tratarea volumului, uzul brîului orizontal, foarte puternic în fațadă, în dreptul nașterii bolților, așa de caracteristic Munteniei, lipsește cu desăvîrșire. Volumul apare puternic și viguros. Nu are cornișă, dar volumul este finit de o dantelă de firide, care-l limitează și-l ușurează sub streășină.

Socul este transformat în unele cazuri, într-o bancă în aer liber, la umbra unei streășini ample, care o protejează.

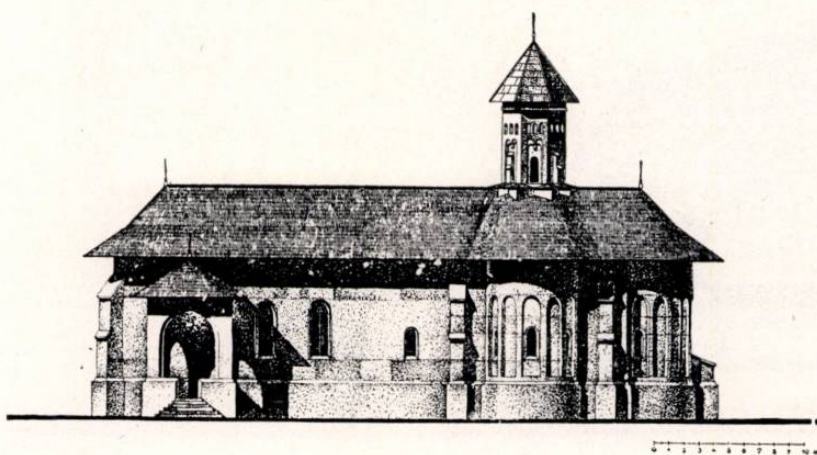
Decorul pictural figurativ, împărțit în registre, leagă organic toate suprafețele și toate formele. Verva de compoziție și de culoare a picturilor exterioare, înafară de interesul și surpriza care o produc, împrumută clădirii o deosebită veselie. Dacă s-ar scoate acest decor pictural, schema de compoziție arhitecturală și lipsa de modenatură le-ar băga într-o categorie arhaică, așa cum este Volovăț sau Reușeni.

Dacă în Muntenia, arcele înalte, apar numai în interior, la Humor, la Moldovița, la Arbora, ele apar la pridvor. Înălțimea lor cuprinde tot volumul, fac parte din toată masa construcției. Sînt puțin frînte și aceasta le deosebește de mo'iciunea arcelor curent exprimate în Muntenia.

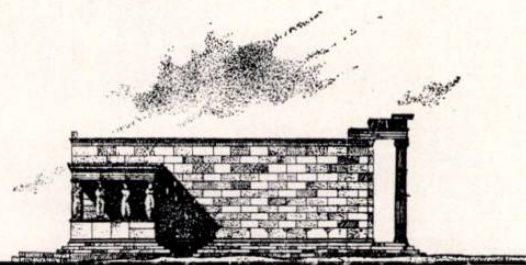

Biserica mănăstirii Voroneț

Foto. Șt. Butak

Biserica mănăstirii Sucevița

Erehteion

Legătura lor cu restul volumului nu se face nici pe pilaștri, nici pe coloane. Sînt direct decupate în volum, fără modenatură, care să diferențieze acest peristil, de rest.

Rezolvarea amintește antele peristilului templului grecesc.

★

Interioarele acestor monumente, nu sînt mai puțin lipsite de surprize arhitecturale. Pe ziduri și boltiri, ce s-ar clasifica bizantine, ele fiind totuși românești, sînt cadre de uși și ferestre, nervuri de bolți și cadre de morminte, care ar fi clasificate gotice. Peste acestea se adaugă tîmple și mobilier, pline de vervă, și de invenție decorativă, care ar putea fi clasificate baroce. Toate sînt puse pe un fond comun, fresca împărțită în registre, cu severitatea ei canonică, destul de liberă în culoare, în compoziție, în desen.

O astfel de armonie nu ar fi posibilă, dacă aceste reminiscențe de stil ar păstra rigurozitatea lor originală în compoziție. Licențele, care sînt de fapt baza compoziției lor, mai mult decît respectarea stilului, le dau și fondul comun de libertate și prospețimea conținutului.

De pe o poziție rigidă, le-ai califica dogmatic «eclectism». Este tot ce poate fi mai puțin eclectic. Viața comună care le animă, bucuria cu care au fost realizate, depășesc cu mult orice cadru didactic și convențional.

Unitatea sau puritatea «stilului» pot produce aspecte supărătoare cînd lipsesc, însă numai cînd creația nu are fondul propriu necesar, nici de idei, nici de inventivitate.

Uneori în același detaliu, apar forme de stiluri diferite. Stranele principale de la Humor și de la Voroneț sînt de factură generală gotică, dar au părți întregi de decorație oriental bizantină. Nu sînt supărătoare ca puritate de stil, cu toate că mai intervin în plus și unele tăieturi decorative care nici nu ar putea fi clasificate.

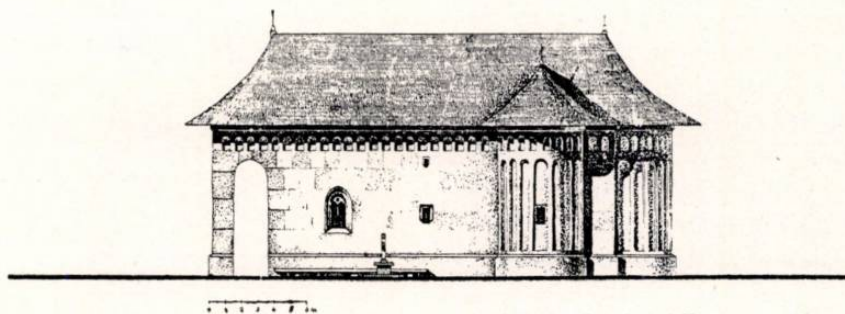
La Dragomirna, nervurile gotice din tindă și din pronaos încadrează cîmpuri albe. Aceste nervuri, formate din torsade puternice, întrerupte de scuturi surprind prin dimensiunea lor mare și prin lipsa de scară, în raport cu proporțiile interiorului. În naos, aceste nervuri sînt pictate în întregime, cu un ornament de completare al registrelor de pictură. Fără să atace masa nervurii, volumul lor rămîne întreg și șerpuiește sub suprafața culorilor. Decorul pictat capătă o vibrație puternică și cu totul nouă. Nu amintește nici modenatura barocă pictată, nici stucatura colorată a rococoului. Este un procedeu local.

Stranele de la Voroneț și de la Humor, împreună cu unele candelabre sînt cele mai vechi piese de mobilier pe care le posedăm. Ele nu au constituit încă obiectul vreunui relevu sau al vreunui studiu. În preocuparea documentărilor, Uniunea noastră ar trebui să se preocupe și de mobilier. Sîntem siguri că se va găsi ceva mai bun de reprodus, dacă vrem să rămînem în domeniul reproducerilor cum sîntem acum — în domeniul mobilierului reprezentativ.

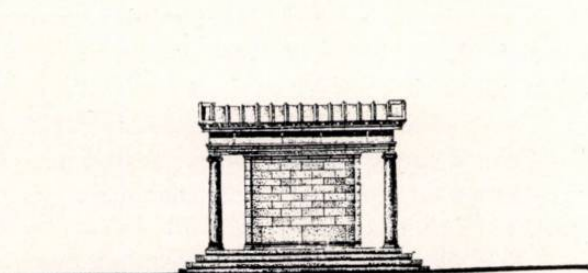
★

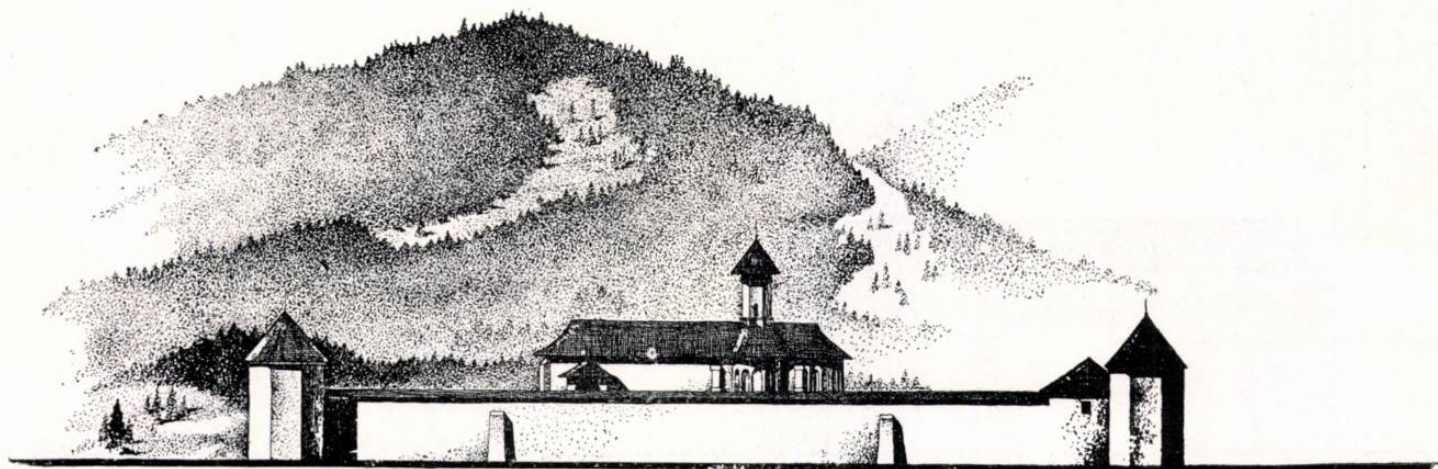
Este foarte elocventă expresia acestor monumente moldovenești, la scara omului de acolo și la mijloacele lui. Nu înșală vrînd să exprime cu un material simplu «efecte» artistice. Are măsura necesară să nu imite procedee ce nu-i sînt proprii, sau să se înscrie în vreo disciplină stilistică, pe care să o exemplifice prin imitație.

Biserica mănăstirii Humor

Templul Nike Apteros

Mănăstirea Sucevița

Poate că s-a inspirat din poziția generală gotică, dar a construit cu forme constructive, la care se adaptau mai bine materialele locale.

Nu a întrebuițat modenatură trasă cu șablonul, cu toate că tencuiala de var a construcției o permitea. A întrebuițat modenatura gotică la goluri, unde materialul era adecuat și permitea o insistare în tratare. Dar stăruința în a decora un gol, în contrast cu suprafața netedă înconjurătoare, este o poziție plastică mai mult a renașterii târzii.

Se întrebuițau cărămizi cu forme speciale pentru zidire. Nu s-a trecut însă la goticul de cărămidă, pentru că probabil, nu se dorea imitarea lui. În orașele Moldovei, s-au mai construit monumente religioase, altele înafară de aceste biserici și mănăstiri pictate. Prin restaurări făcute cu grijă, s-au pus în valoare alte feluri de tratări ale zidurilor exterioare. Acestea, tehnicește frumos executate, din piatră cioplită și cărămizi smălțuite, sînt mai puțin frumoase și mai puțin locvente, în comparație cu bisericile pictate. Sînt mult mai departe de expresia comunității, chiar și astăzi.

Cercetări științifice au condus la restaurarea acoperișurilor acestor monumente. Acoperirea s-a făcut pentru fiecare volum în parte: pronaos, naos și turlă, altar. Este neîndoios că soluția este justă, pentru respectarea unui stil anumit: goticul. Acoperișurile de șindrilă ușoară, simple, suple, și învăluitoare a tuturor volumelor, așa cum sînt cele actuale de la Moldovița, Sucevița, Arborea, Rădăuți, apar mai corespunzătoare stilului general moldovenesc.

★

Boltirea clar exprimată în toate aceste construcții; simplitatea integrării arcelor mari și mici în masa construcției; rezolvarea tuturor detaliilor cu mijloace așa de simple, fără uzul nici unui artificiu arhitectural, duc la conturarea unui anumit purism constructiv. Decorul pictural leagă și completează, fără să intervină în volumul construcției sau în completarea formelor mici. Acest decor este mult mai frumos în comparație cu decorul de cărămizi smălțuite, piatră, briuri, firide, care împrumută clădirii o armonie prea constructivă, abstractă și obositoare.

Timbul a supus sufragiului oamenilor toate aceste monumente. Înțelegerea unanimă și chiar pasionată de care s-au bucurat mănăstirile pictate din această regiune, și în veacul lor, și în veacurile următoare, le fixează ca monumente clasice ale poporului român. Ele reprezintă o contribuție proprie și îmbogățește patrimoniul artistic al oamenilor.

În fața prețiozității și opulenței secolului al XVIII-lea și în fața academismului secolului al XIX-lea, în Europa, aceste monumente, cu aspectul lor popular, cu lipsa de rețete școlarești convenționale, au fost mai puțin înțelese.

Chiar romantismul istoricist al secolului al XIX-lea în Moldova a abuzat de cetățile vremii lui Ștefan cel Mare și-a ignorat cu totul aceste monumente și conținutul lor popular.

Va trebui să reflectăm mai îndelung și mai adînc, pe marginea lor, atunci cînd vorbim de exprimarea conținutului bogat în idei al epocii noastre, și de o formă proprie și legată de buna tradiție a poporului român, dacă ea este susceptibilă de evoluție și de forță înnoitoare.

Pentru că în primul rînd, arhitectura are astăzi sarcina să exprime conținutul societății noastre, să materializeze în forme construite, efortul nostru, nemăîntîlnit vreodată în tradiția noastră. Mijloacele de realizare, ce stau arhitecturii la îndemînă, sînt foarte mari. Cadrul nostru tradițional de arhitectură construită este foarte restrîns. Mijloacele de realizare pe care le-a avut la îndemînă, în decursul timpului, erau și ele restrînse.

Imitarea sau transpunerea directă a acestor forme nici nu poate fi concepută, nici măcar în detaliu.

De altfel, încercările făcute în veacul nostru au arătat unele posibilități; mai ales au arătat că imitarea directă duce la un arhaism împietrit, fără forță de comunicare în lumea noastră nouă; au mai arătat că transpunerea acestor forme simple, deodată și fără o analiză în gramatica clasicismului academic, le desfigurează, le împerechează fără armonie, dar mai ales le goleşte de prospețime, de inventivitate și de conținutul lor.

Poate că din cauza acestor temeri, alegem astăzi cu preferință o linie mai mult a renașterii târzii și mai puțin spre ceea ce ar trebui să exprimăm din tradiția noastră populară.

Este foarte bună — într-un anumit caz — această disciplină a renașterii. Este la îndemîna oricărui, are procedee sigure, are documente academice, are deci și posibilități de control și de clasificare.

Este sigur și ușor corespunzătoare, în toate temele ce ar trebui să le exprime.

Are și un bagaj de detalii foarte bogat, pe care inventivitatea secolului nostru cu greu îl poate înnoi, pentru exprimarea armoniei sale proprii.

Această disciplină cristalizată cu sute de ani în urmă, pietrificată într-un timp mai recent, exprimă un moment înalt al umanismului, însă depășit.

★

Ne stă la îndemână o tehnică înaintată și care evoluează cu rapiditate. Stăpânirea acestei tehnici și transpunerea cu ajutorul ei, în forme materiale a conținutului nostru actual este problema de bază a arhitecturii noastre.

Frământat de această problemă, în fața monumentelor din Moldova de nord, te simți mai reconfortat.

Optimismul lor, comunicat direct, și sincera lor degajare de convenționalismul riguros al unui stil sînt încurajatoare. Libera tratare a compoziției arhitecturale și a celei picturale, împreună cu celelalte exemple din construcțiile sătești din jurul lor, pot constitui pentru noi unele date certe, spre o nouă disciplină arhitecturală, mai corespunzătoare omului de azi și mijloacelor lui.

Pînă atunci, cel puțin pentru regiunea Moldovei, să nu facem și noi ce s-a făcut în timpul imperiului austro-ungar, cînd s-a plantat în mijlocul Sucevei, cu caracterul ei așa de personal, arhitectura formală și de imitație neizbutită a barocului flamand.

★

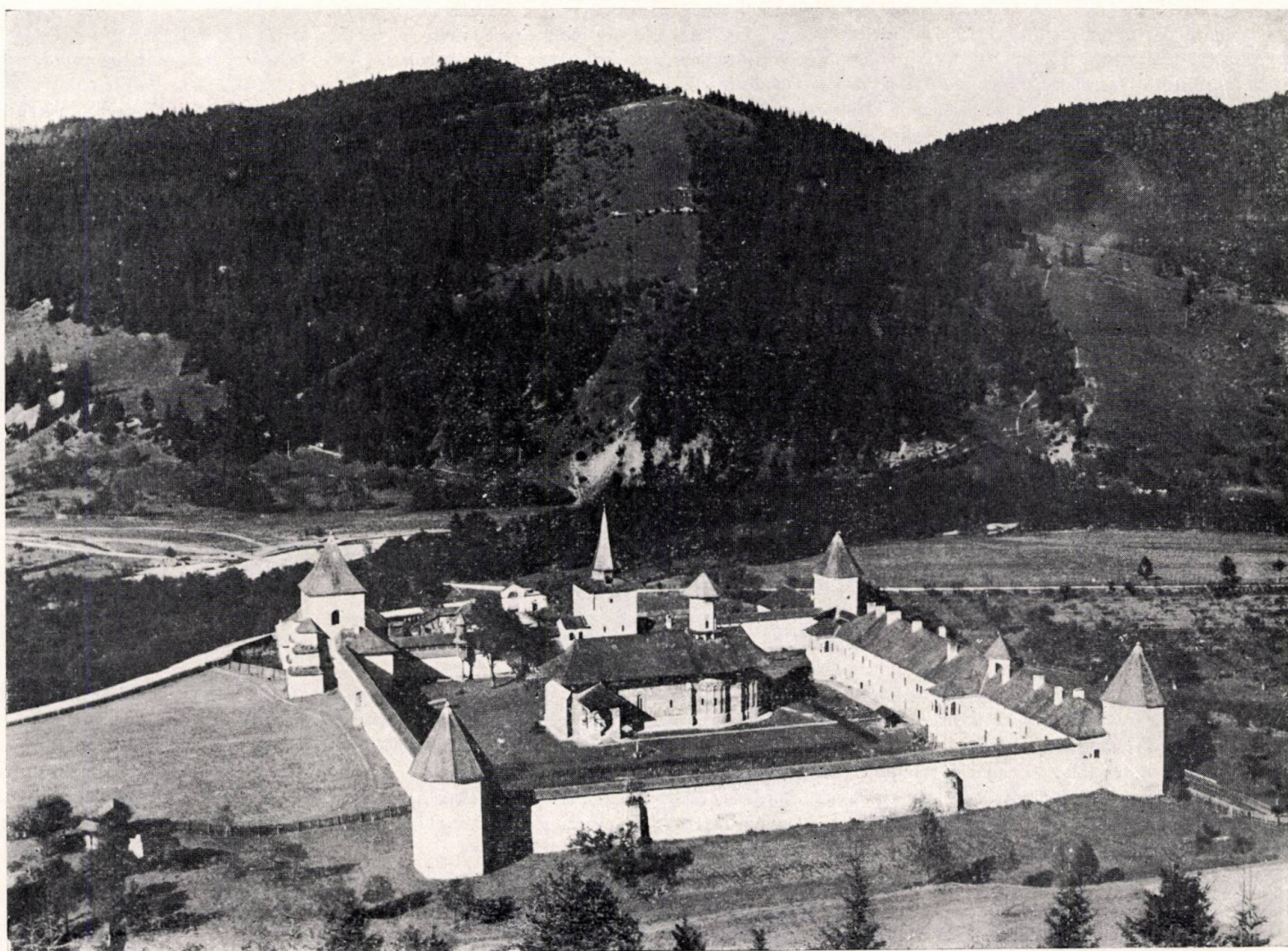
Ne este foarte necesară o documentare bună și întocmită cu discernămintul apropiat scopului. Constituirea unui repertoriu de forme, comparate între ele, analizate ca posibilități de exprimare plastică, și analizate ca posibilități de evoluție, pentru exprimarea de teme și de tipuri noi. Fără acest repertoriu comparativ, nu vom putea face un pas prea mare către rezolvarea căutărilor noastre.

Analiza cu atenție a diversității de forme cu acelaș conținut, pe care le-a dat arhitectura sovietică, în Georgia, în Armenia, în Ucraina, prin prelucrarea formelor tradiționale, poate constitui o metodă.

Considerația de care se bucură monumentele moldovenești, valoarea lor de unicat în cultura noastră materială, cere pentru ele o atenție mai mare, în restaurare, și în punerea lor în valoare.

Plantarea în condiții arhitecturale a spațiului lor propriu și realizarea atentă a unui cadru peisagistic în jurul lor, le-ar pune mai bine în valoare și le-ar crea ambianța necesară.

Ansamblul mănăstirii Sucevița

Arhitectura populară în bazinul superior al Argeşului^{*)}

Conf. arh. A. GHEORGHIU
şi P. PETRESCU

În regiunea dealurilor cuprinse între Dîmboviţa şi Argeş s-a dezvoltat o arhitectură populară de un tip bine precizat care pe o hartă a arhitecturii satelor din ţara noastră ar sta ca o unitate distinctă alături de celelalte tipuri principale de case ţărăneşti. Aşa cum există o «casă moţească» sau o «casă gorjană», tot aşa se poate vorbi şi de o «casă musceleană». De-a lungul numeroaselor văi paralele ce străbat de la nord la sud o serie de culmi orientate est-vest, în satele care se ţin lanţ în luncile râurilor şi mai rar pe coaste, casa ţărănească locală s-a dezvoltat pe o linie arhitectonică proprie, cu un stil aparte. Cîmpulung la nord-est, Curtea de Argeş la vest şi Tîrgovişte la sud-estul regiunii, au fost în cursul veacurilor reşedinţe domneşti şi capitale de ţară, aşezate într-o zonă intens populată. Spre ele şi printre ele trecea curentul neîntrerupt de mărfuri al negustorilor ce lega pe drumul Cîmpulungului şi Branului, lumea sud-dunăreană de lumea Europei Centrale. Înainte de înjgheburile de stat domneşti şi de stabilirea centrelor comerciale, toată regiunea a fost brăzdată de «drumurile oilor» ce coborau din Carpaţii Transilvaniei şi pe urmele cărora au rămas satele de «ungureni» de azi.

Casa ţărănească musceleană reflectă şi ea evoluţia în timp a condiţiilor social economice locale. Foişorul vechi — care se întâlneşte azi atît de rar — şi scara interioară apărută de un parapet masiv sînt variantele locale — cele mai de nord-ale unor tipuri

răspîndite pe o arie ce se întinde mult la sud de Dunăre. De asemenea stucatura albă sau colorată este, în parte, interpretarea populară a decoraţiei ce va fi fost văzută mai întîi la casele din Cîmpulung sau Tîrgovişte şi la vechile mănăstiri. În ultima sută de ani pădurile de pe culmile joase au fost tăiate; lemnul de construcţie găsindu-se din ce în ce mai rar, oamenii au început să întrebuiţeze încă de multă vreme piatra şi cărămida. Lucrul acesta se resimte puternic în arhitectura caselor din regiune; în nici o parte a munţilor şi dealurilor din ţara noastră, proporţia caselor vechi, construite din cărămidă, nu este aşa de mare ca între Dîmboviţa şi Argeş. Tehnica însăşi a construirii în piatră şi cărămidă este aceea a vechilor meşteri de biserici care alternau rîndurile de cărămidă cu cele de piatră. În sfîrşit, exercitarea frecventă a anumitor profesii a determinat de-a dreptul crearea unor tipuri noi de construcţii adaptate unei tehnici specifice, de exemplu: clădirea de tip special, ce adăposteşte cuptorul de ars oale, foarte des întîlnită în satele de olari.

Toate aceste elemente au fost adoptate şi încheiate într-o unitate de stil desăvîrşită; foişorul şi scara interioară sînt ale casei muscelene, cu linii clare şi cu dimensiuni admirabil proporţionate, creaţie originală a meşterilor populari de tradiţie locală. În cele ce urmează se descriu tipurile de casă din regiune în ordinea cronologică a apariţiei lor.

A. TIPURI DE CONSTRUCŢII DISPĂRUTE

Unele tipuri de construcţii au dispărut cu totul; despre ele doar bătrînii mai păstrează cîteva amintiri. În toate satele străbătute mai dăinuie astfel amintirea bordeielor. Pe rîul Doamnei, la Domneşti şi pe Vilsan, la Mălureni, oamenii ştiu precis locul unde au fost bordeie; bordeiele au rămas însemnate şi în toponimie. Bordeile acestea erau de tipul celor care se întîlneau pînă mai deunăzi la rudari: cu o furcă în fund şi cu una la gură, peste care se puneau grindă; deasupra se acoperea cu pămînt.

La Stroeşti, pe Vilsan, se construiesc şi azi bordeie care nu mai sînt folosite ca locuinţă, ci ca adăpost pentru vite şi ca pivniţe.

Un alt element arhitectonic, de asemenea dispărut aproape cu totul, este acoperişul de paie; acum se mai întîlneşte doar în satele Bohari şi Bădăceni în partea nordică a regiunii şi acolo numai la cîteva grajduri vechi. Tehnica de fixare a paielor era cea veche, cu ţepe laterale.

Acoperişul de paie a fost înlocuit cu cel de şită.

^{*)} Rezumat al unui studiu întocmit de arhitecţii A. Gheorghiu, M. Lucescu, M. Fieroiu, M. Possa şi etnograful P. Petrescu

Casă cu prispă

Casă cu foișor

Casă cu sală și scară interioară

joasă

înaltă

pe pivniță
înaltă sau joasă

cu sală în consolă sau
soclu cu goluri

cu două nivele
înalte

Case
foarte vechi
pînă la 1860

Corbi (V. Doamnei)

Cosești (V. Doamnei)

Vălsănești (V. Vilsanului)

Cosești (V. Doamnei)

Rucăr (V. Dimboviței)

Pucheni (V. Dimboviței)

V. Vilsanului

Stroiești (V. Vilsanului)

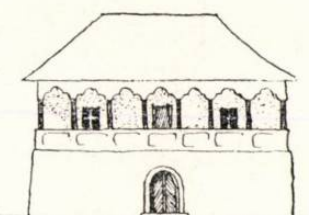
Vălsănești (V. Vilsanului)

Leicești (V. Doamnei)

Albești (V. Tîrgului)

Pietrari (V. Dimboviței)

Case
vechi
1860-1890

Picior de Munte

Balilești (V. Brației)

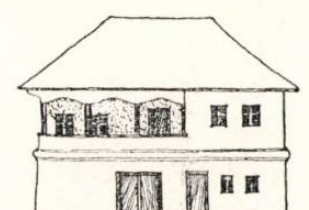
Vălsănești (V. Vilsanului)

Davidești (V. Argeșului)

Vălsănești (V. Vilsanului)

Pitești (V. Argeșului)

V. Argeșului

V. Vilsanului

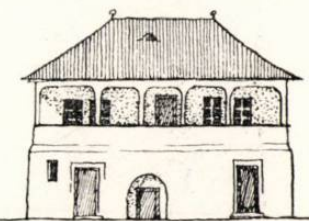
Stălpenești (V. Argeșului)

Stroiești (V. Vilsanului)

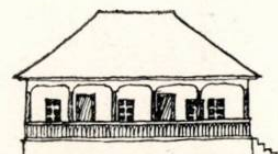

Cosești (V. Doamnei)

Mioveni (V. Argeșului)

Case
de vechime
mijlocie
1890-1920

Tulana (V. Argeșului)

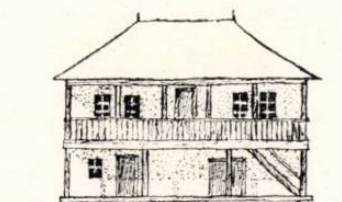
V. Argeșului

Cosești (V. Doamnei)

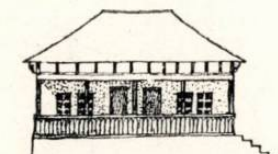
Cosești (V. Doamnei)

Stroiești (V. Vilsanului)

Mioveni (V. Argeșului)

Gălăești (V. Argeșului)

Corbi (V. Doamnei)

Vălsănești (V. Vilsanului)

Leicești (V. Doamnei)

Domnești (V. Doamnei)

Mioveni (V. Argeșului)

Case
noi sau
în construcție
dela 1920

Valca Mărului (V. Argeșului)

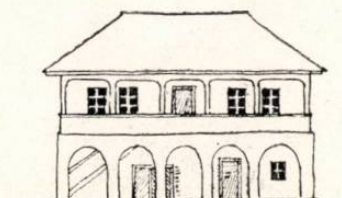
V. Argeșului

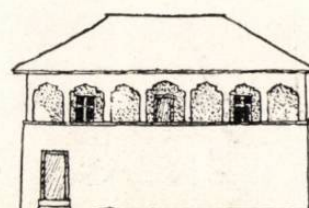
V. Doamnei

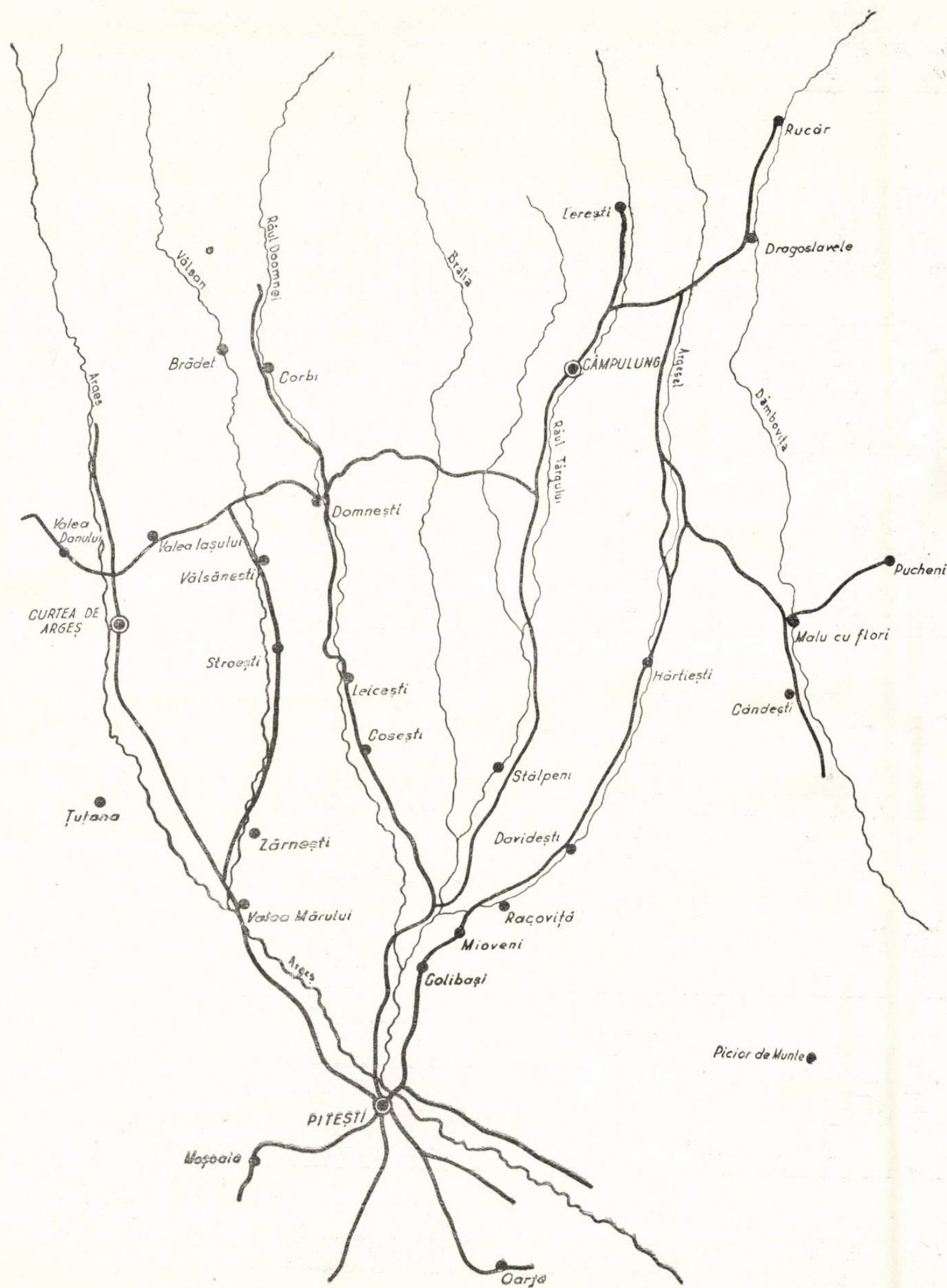
Zărnești (V. Argeșului)

V. Doamnei

Piscani (V. Doamnei)

B. CASĂ FOARTE VECHE

În cercetarea statistică efectuată în satele din regiune, au fost înregistrate *trei tipuri distincte* de case ca *foarte vechi*. Din această primă epocă numărul de exemplare construite cel mai târziu pînă la 1860 este foarte redus: 13 case.

Iată aceste trei tipuri:

1. **Casa joasă cu prispă** este tipul care se întâlnește și în alte regiuni ale țării noastre. Construită din birne de lemn cioplite sau rotunde, încheiate «în căței» sau «stînește», planul ei este foarte simplu: o cameră sau o tindă și o cameră. Intrarea se face prin tindă. În colțul tindei, lipit de peretele despărțitor al camerei, se află «corlanul», vechi tip de coș deasupra vetrei, situată la nivelul podelei și pe care se face foc.

Prispa poate fi de bolovani sau pămînt, umplînd spațiul între «temee»-le prelungite ale casei sau poate fi din scînduri, suspendată pe aceleași «temee» prelungite în consolă. O asemenea prispă poate prezenta și stîlpi, uneori sculptați.

Dimensiunile acestui tip de casă sînt mici: 5-7 m lungime, 3-5 m lățime. Înălțimea pereților măsurată de la nivelul prispei la cosorobă este de 1,80 m. Caracteristice pentru fațadă sînt cele două ferestre mici, foarte apropiate: ferestre de 0,50/0,60 m, la o distanță de 0,20 m, una de alta.

Acoperișul înalt, făcut pe măsura căpriorului egal cu lățimea casei, este de două tipuri: cu creastă și cu goluri la cele două capete ale coamei, sau cu «cuci», piese scurte de lemn, uneori sculptate, în jurul cărora se fixează căpriorii.

În afară de acești cucii și de un briu colorat în jurul ferestrelor, casa nu are nici un element ornamental. Acest tip reprezintă în evoluția locuinței cea de a doua treaptă: la încăperea originală și unică a focului s-a adăugat încă o încăpere pentru locuit.

2. **Casa joasă cu foișor** este într-un totu asemănătoare, ca plan și ca dimensiuni, celei descrise mai sus. Deosebirea principală o constituie soclul ceva mai înalt (0,80 — 1 m.) pe care este ridicată, precum și existența foișorului. Foișorul este plasat totdeauna în dreapta casei, în fața ușii de intrare și deasupra gîrliei pivniței. Foișorul, de dimensiuni 2,60 — 2,50 m are trei stîlpi la fațadă și are acoperișul în trei ape. Atît stîlpii cît și grinzile sînt uneori sculptate; fiecare din cele trei laturi ale foișorului are grinda altfel sculptată. Pălimarul foișorului este făcut din scînduri «ulucite» din lemn de fag, cu tăieturi simple de cuțitoaie (fig. 1).

Uneori acest tip prezintă și o prispă în consolă, cu stîlpi și fără pălimar (fig. 2).

În foișor este de multe ori instalat un pat sau cel puțin o laviță prinsă de scîndurile pălimarului sau de stîlpi.

Tipul acesta de casă cu foișor se întâlnește pe rîul Doamnei, cel mai mare număr de exemplare găsindu-se în satele Cosești și Leicești.

Inclinăm să credem că acest foișor nu este o copie a foișorului vilcean, ci mai degrabă reprezintă interpretarea locală a unui element arhitectural întîlnit în regiunile de deal ale țării noastre. Foișorul

muscelan este mai redus decît cel vilcean, iar raportul între lățimea corpului casei și lungimea laturii în prelungire a foișorului este evident deosebit între cele două foișoare: la casa vilceană acest raport tinde către 1/1, (lățimea corp-casă fiind 4 m, iar lungimea laturii în prelungire a foișorului tot de 4 m.), în timp ce la casa muscelană (rîul Doamnei) acest raport este de aproximativ 1/0,60 (lățimea corp-casă fiind 4m, iar lungimea laturii în prelungire a foișorului fiind 2,50 m).

3. **Casa înaltă cu foișor**, clădită pe soclul dezvoltat de piatră și cărămidă, este una din cele mai izbutite realizări ale meșterilor populari. Acest tip de casă prezintă un element nou: «sala», adică prispa înaltă și închisă cu pălimar, din care se supralărgeste foișorul.

Casa este compusă tot din două încăperi cu deosebirea că uneori fiecare încăpere are intrare separată din sală. Casa este clădită pe pivniță, sau mai rar, pe o odaie și pivniță.

Pe soclul de piatră și de cărămidă, înalt de 2,30 m, sînt așezate «temee»-le, grinzi de dimensiuni impresionante (secțiune dreptunghiulară 0,60/0,25 m) pe care se înalță construcția de lemn sau cărămidă a corpului casei.

Foișorul, ridicat pe un soclu puternic, este acoperit în trei ape și are trei stîlpi la fațadă. Toată lemnăria foișorului este sculptată. Pălimarul de lemn este înlocuit cu zidărie plină. Intrarea în foișor este laterală, pe o scară ce nu dă direct în foișor, ci în sală sau pe o platformă de lemn acoperită de o prelungire a streșinii largi.

Sala cu pălimarul zidit sau de lemn poate fi în consolă (fig. 3,4,5) sau în continuarea soclului (fig. 6).

Așa după cum vom vedea și atunci cînd va fi vorba de tipul de casă cu scară interioară, casa cu foișor pe care o întîlnim în regiunea cuprinsă între Dîmbovița și Argeș face parte dintr-un tip arhitectural care are o arie de răspîndire extinsă. Spre apus, limita acestei arii este marcată geografic de apa Olteului. În depresiunea Tîrgu-Jiului și pe platforma mehedinteană, casa cu foișor nu apare. Spre răsărit, limita este mai puțin precisă, unele variante de foișor apărînd în Țara Vrancei și continuîndu-se pînă spre nord în munții Bistriței. Aceasta pentru unele variante. Pentru casa înaltă cu foișor putem spune însă — aproape cu siguranță — că limita ei răsăriteană poate fi situată pe apa Bîscii Chiojdului, unde casele moșnenilor din Chiojdul Mic sînt adevărate monumente ale arhitecturii noastre populare.

Această arie ar cuprinde deci aproape întreaga zonă a dealurilor precarpătice muntene și o parte a celor oltene (Vilcea). Credem că o analiză mai adîncită a elementelor arhitectonice ale casei înalte cu foișor ar permite o diferențiere între variantele ei extreme din Vilcea și Buzău și varianta centrală dintre Dîmbovița și Argeș. Spre sud, acest tip coboară pe rîul Doamnei și pe Vîlsan pînă la o linie ce ar trece prin satele Mălureni și Petrești (Cosești).

Trecerea de la casele foarte vechi la cele vechi — apreciate a fi construite între 1860—1890 — este marcată prin modificarea de plan și prin înălțarea soclului care, împreună cu pălimarul, devine

Fig. 1 — Casă joasă cu foișor, din birne și fără prispă
Moșoala, lingă Pitești

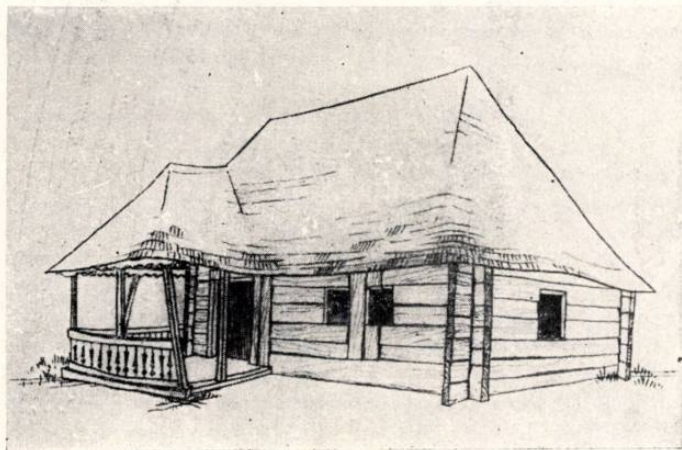

Fig. 2 — Casă joasă cu foișor, tencuită și cu prispă; prispă în consolă fără
pălimar — Valea Doamnei

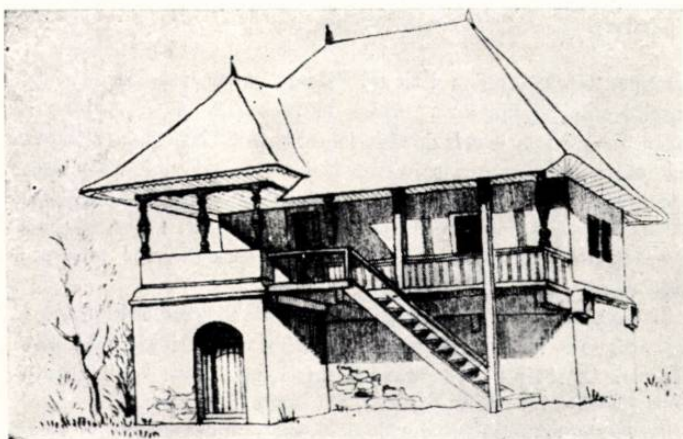

Fig. 3 — Casă înaltă cu foisor, cu sala în consolă
Vilsănești, pe Valea Vilsanului

Fig. 5 — Aceeași — Vedere din stradă

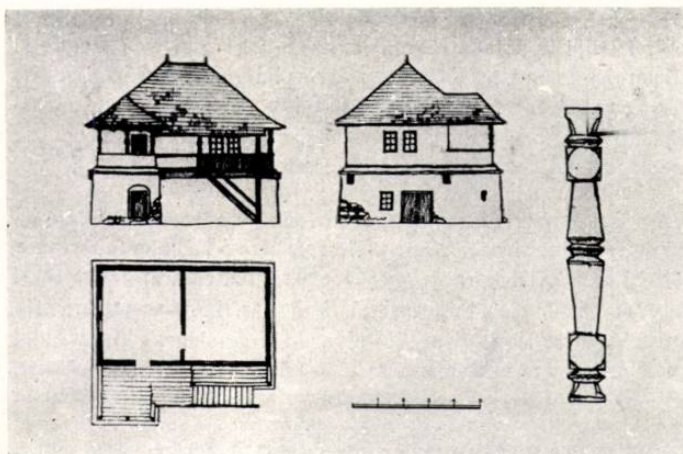

Fig. 4 — Aceeași — Releveu și detalii

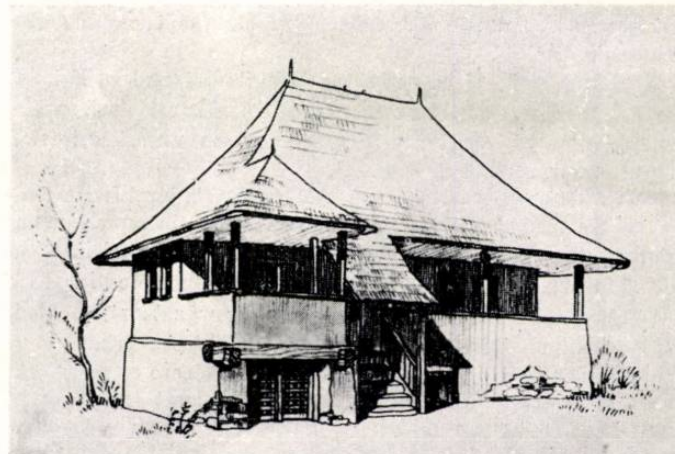

Fig. 6 — Casă joasă cu foisor și cu pâlmarul sălii zidit în continuarea
socului Băilești, pe valea Bratiei

o apărare a scării interioare. Toate casele înregistrate ca « vechi » — al căror număr se ridică la 39 — au prezente caracterile amintite, în timp ce nici una din casele « foarte vechi » nu le au, cu excepția unei singure case înalte cu foisor. Poate aceasta ar pleda pentru legarea casei înalte cu foisor mai degrabă de epoca construirii caselor cu

scări interioare, decât de aceea a construirii caselor joase cu foisor. Materialul pe care-l avem, deocamdată, nu permite o precizare. De altfel aceste epoci nu sînt strict limitative pentru un anumit tip, ci ele indică doar intervalul de timp în care tipul respectiv de casă apare ca dominant.

C. CASA VECHIE

Casa « veche » muscelană (freeveată între anii 1860 — 1890) este construită pe un soclu de piatră, sau de piatră alternînd cu cărămidă. Înălțimea acestui soclu variază de la 1 m — 2,50 m, după cum este vorba de o casă cu parter dezvoltat, semidezvoltat sau de o casă joasă cu pivniță săpată (91,2% din casele înregistrate prezintă acest soclu: cu parter dezvoltat sau semidezvoltat). Corpul casei este construit din paiantă (schelet de lemn umplut cu cărămidă). Materialele de construcție se deosebesc uneori de la vale la vale și sînt în funcție de condițiile locale. O asemenea deosebire a putut fi de pildă înregistrată între văile Vilsanului și riului Doamnei.

Planul obișnuit este cel compus din două încăperi cu intrare separată de pe sală. Dimensiunile sînt ceva mai mari: 8,50 m lungime, 6 m lățime. Sala, nelipsită, este uneori foarte largă, 1,80 m și de obicei se mărginește numai la fațada casei rareori trecînd și pe laturi; ea este închisă de un pâlmar de cca 0,70 m înălțime.

Fațada atît de specifică a acestor case, și care este unul din elementele principale ale stilului « casei muscelene », rezultă din combinarea variată a suprafețelor albe ale soclului și pâlmarului cu cele întunecate ale ușilor și gîrliciilor de pivniță. Plasarea variată a acestora din urmă precum și structura

soclului: plin, plin parțial și cu stîlpi, plin parțial și cu gol, a dat naștere unei serii întregi de fațade care impresionează prin diversitatea lor, cuprinsă totuși în cadrul unui stil unitar.

Distingem următoarele subtipuri ale « casei muscelene » după structura acestui element caracteristic care este soclul:

1. **Casa pe pivniță**, deci cu soclul de 1,50 — 1,80 m cu una sau două intrări la pivniță, cu ușa de intrare la scara ce duce pe sală, tăind și din pâlmar. Această ușă poate fi plasată în fațadă (fig. 7, 8, 9) sau lateral.

2. **Casa pe pivniță cu soclu parțial** și cu sala în consolă. Soclul parțial purtînd ușa de intrare și gîrliciul pivniței (fig. 10, 11) sau ascunzînd scara, ușa fiind pe fațada laterală.

3. **Casa pe parter dezvoltat** — compus din pivniță și una sau două camere — avînd un soclul înalt de 1,80 — 2,50 m, prezentînd mai multe goluri: gîrliciuri la pivniță, uși și ferestre la camere, înafară de ușa de intrare la sala de la etaj, ușă care poate fi de asemenea în fațadă (fig. 12, 13, 14, 15,) sau lateral (fig. 16, 17).

4. **Casa cu soclu dezvoltat** prezintă un adevărat parter, compus din pivniță și una sau două camere; soclul parțial și gol este alungit avînd sala în consolă sau susținută de unul sau mai mulți stîlpi de lemn (fig. 18, 19).

Golul prelung al sălii este de-abia întrerupt de stâlpi subțiri de lemn — trebuie să amintim că la aceste case sculptura a dispărut cu totul, oamenii pierzând obișnuința lucrului în lemn odată cu dispariția lemnului ca material de construcție și înlocuirea lui cu cărămidă — și este subliniat de cele două linii albe, jos de cea a pâlmarului, sus de cea a streșinii tencuite (încă una din caracteristicile casei locale).

Uneori sala poate fi parțială (fig. 17, 18.). Apare la casele mai mari un foișor în ax, cu funcția de apărare a scării (fig. 19).

La casele mai mari, sala este deseori închisă cu geamfic (fig. 15).

La toate aceste case scara este ascunsă vederii și pornește de la ușa așezată în fațada casei sau pe una din laturi.

Tipul acesta de casă, cu scară interioară apărută ca de un parapet de însăși soclul casei, și care reprezintă poate un element de supraviețuire al vechii locuințe cu tendințe de fortificare, caracteristică orânduirii feudale, se întâlnește pe o arie care coincide cu cea a casei înalte cu foișor. Aceasta este valabil dacă luăm în considerare și

stilurilor, pentru că dacă ne mărginim numai la constatarea existenței scării interioare, atunci trebuie să spunem că acest tip de casă merge spre sud-vest până la Dunăre, întâlnindu-se splendide exemplare și în Gorj și în Mehedinți. Ca stil, casa musceleană cu scara interioară este asemănătoare cu cea de la Obislavu la limita vestică a Vilcei și cu cea de la Chiojdul Mic din Buzău. Deosebiri între ele există și acestea sînt legate atât de materialul de construcție diferit (lemn Vilcea și Buzău, cărămidă în Muscel), de forma diferită a acoperișului (mai scund în Muscel), cît și de elemente arhitectonice ca de pildă numărul stîlpilor; în Vilcea acest tip de casă are trei stâlpi la fațadă, unul central și doi laterali, lucru ce amintește de dispoziția stîlpilor la foișoare și care nu se întâlnește nicăieri în Muscel. Asemănările sînt însă esențiale și pornesc chiar de la tehnica zidăriei în piatră și cărămidă combinate.

Structura bine precizată a acestui tip de casă veche a făcut ca el să reziste de-a lungul multor ani și să se continue și în epoca următoare, a construcțiilor de vechime mijlocie ridicate aproximativ între anii 1890-1920 și chiar după aceea.

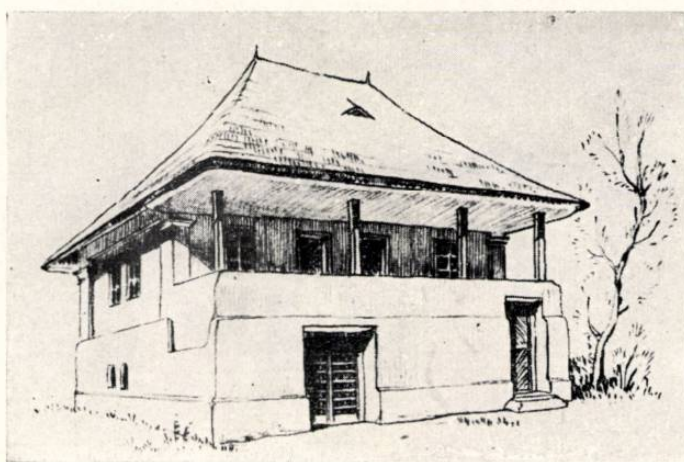

Fig. 7 — Casă pe pivniță, cu pâlmar zidit în continuarea soclului și cu intrarea în fațadă, tip «muscelean» — Cosești, pe valea Doamnei

Fig. 8 — Casă pe pivniță, tip «muscelean» — Leicești, pe valea Doamnei

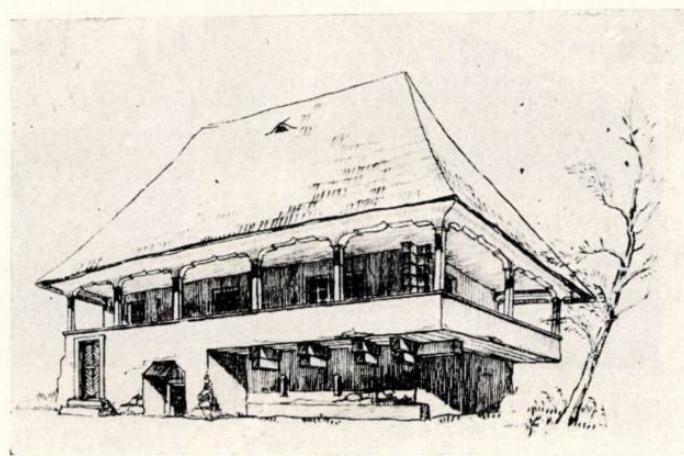

Fig. 10 — Casă pe pivniță cu soclu parțial și sala în consolă — Rucăr, pe valea Dîmboviței

Fig. 9 — Casă pe pivniță, tip «muscelean» — Cosești, pe valea Doamnei

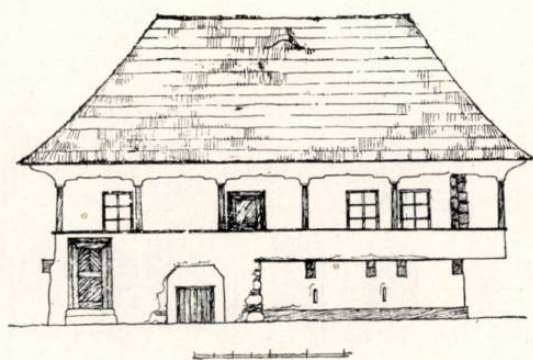
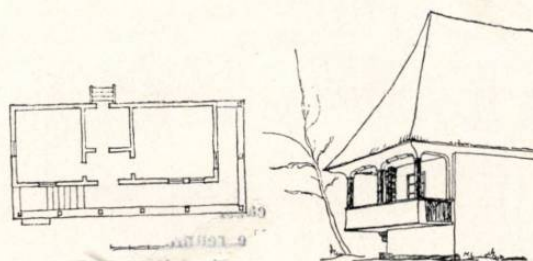

Fig. 11 — Aceeași — Relevu și fațada de la latură

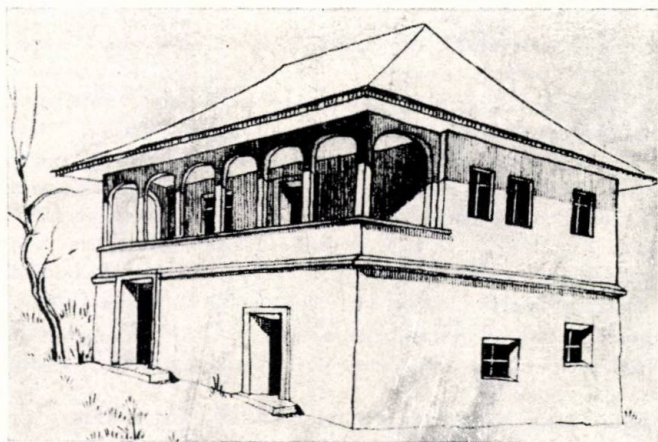

Fig. 12 — Casă pe parter dezvoltat cu intrarea în fațadă
Pitești

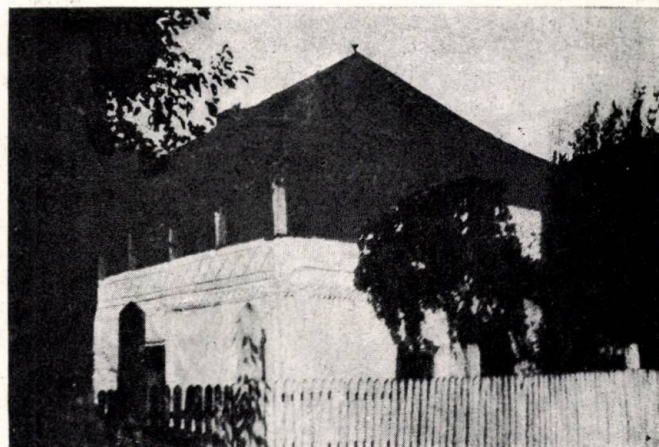

Fig. 13 — Casă pe parter dezvoltat, cu intrarea în fațadă; stucaturi pe
pălimarul zidit și în fațada de la drum. — Valea Argeșului

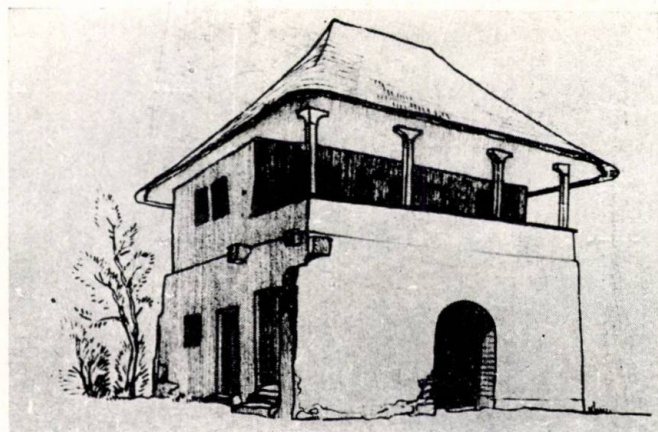

Fig. 14 — Casă pe parter dezvoltat foarte înalt, cu intrarea laterală —
Davidești pe valea Argeșului

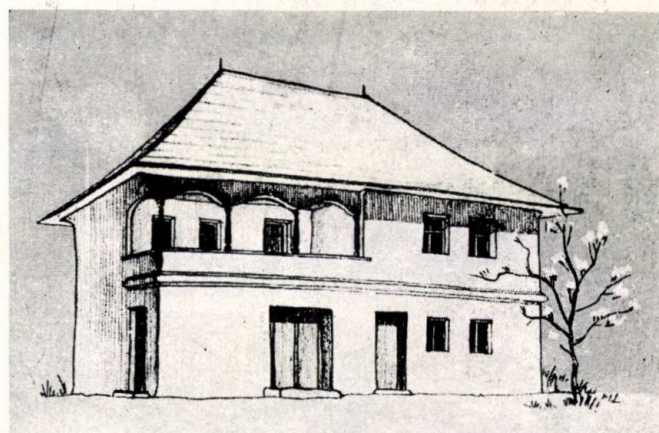

Fig. 15 — Casă pe parter dezvoltat cu intrarea laterală și cu sală
parțială. — Pitești

Fig. 16 — Casă pe parter dezvoltat, cu goluri diferite, cu intrarea pe
fațadă — Mioveni pe valea Argeșului

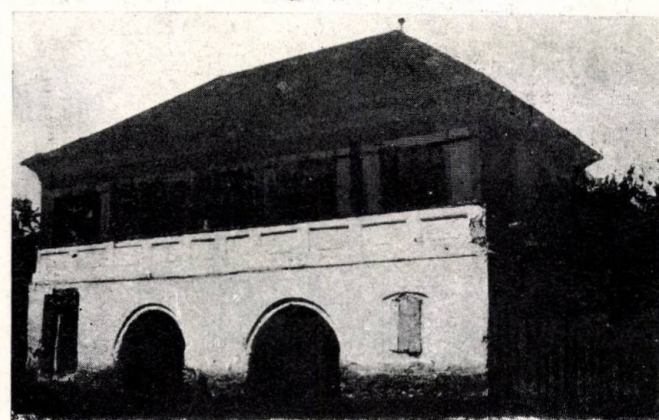
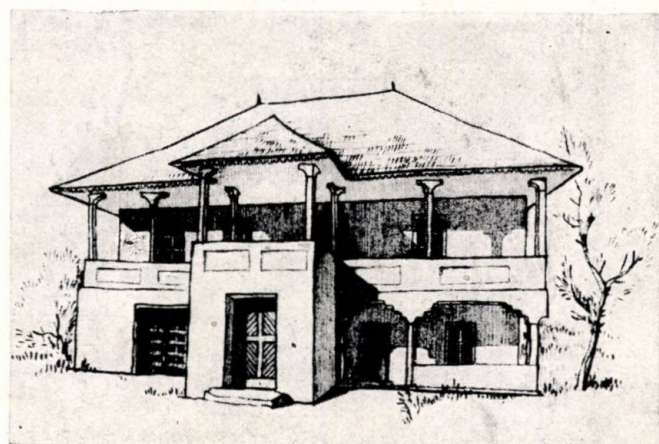
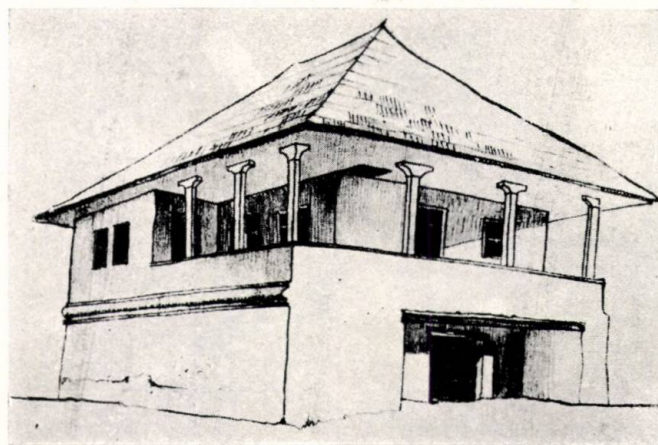

Fig. 17 — Casă pe parter dezvoltat, cu goluri diferite; intrare pe fațadă,
sala cu geamle — Hirtiești pe valea Argeșului

Fig. 18 — Casă cu soclu dezvoltat și cu goluri; cu sală parțială
pe două laturi — Vilsănești pe valea Vilsanului

Fig. 19 — Casă înaltă cu socul dezvoltat și cu prispă joasă; foișor de
scară în ax — Stilpeni pe riul Tîrgului

D. CASĂ DE VECHIME MIJLOCIE

Casele de vechime mijlocie sînt cele mai numeroase. Pe cele două văi în care s-a efectuat cercetarea statistică, pe Vilsan și pe râul Doamnei, ele reprezintă mai mult de 50% din numărul total al caselor.

Tipul lor continuă în genere pe cel al caselor vechi, se remarcă însă o mare diversitate de subtipuri, o degradare a elementelor vechi și o intensă influență a orașului epocii respective. Se poate observa astfel o tendință de a părăsi parapetul masiv al soclului și al pâlmarului și de a introduce pâlmarie de lemn mai ușoare așezate pe un soclu în general mai puțin masiv (fig. 20, 24). Ca un element nou se poate nota și apariția unui foișor, acoperit în două ape, așezat de multe ori în axa casei și care nu mai are funcțiunea vechiului foișor care adăpostea patul, lavița, urzoiul sau războiul de țesut, mărind astfel spațiul destinat locuirii și dînd o rezolvare constructivă necesității de a supraveghea permanent gospodăria. Foișorul nou, mic, sprijinit pe doi stâlpi, este doar un acoperiș pentru scara, mică și ea, și pentru intrarea casei (fig. 21, 22, 23),

Planul casei continuă a fi cu precădere cel alcătuit din două încăperi cu întări separate din sală. Încep să apară însă și planurile mai dezvoltate compuse din două camere cu tindă la mijloc, din trei camere, dintre care una supradimensionată.

Se intensifică utilizarea stucaturii pe fațade (fig. 23, 25) și a traforului (fig. 20).

Ceea ce apare cu deșăvîrșire nou la o parte din casele construite în această epocă (1890—1920) și mai ales la acele de după 1900 este

«războiul», element de arhitectură orășenească introdus de meșterii ce încep să aibă un contact mai strîns cu constructorii din orașe, care vin chiar ei uneori să clădească la sate.

«Războiul» este de fapt o înălțare a podului, vizibilă la exterior și prin aceasta, o înălțare a pereților casei. Războiul este un zid scund de cărămidă (0,60 m) ce se clădește peste grinzile ce susțin tavanul casei. Pe acest zid se sprijină «consolele» ce susțin căpriorii. Celălalt capăt al consolelor, cel interior, se sprijină pe «popi» prinși în grinzile casei. Popii și consolele formează o «legătură roată» de jur împrejurul bazei acoperișului. Capetele consolelor sînt fasonate și alcătuiesc un tip nou de ornamentație la casele țărănești. Cînd sînt nefasonate se ascund cu «astereală» — scînduri subțiri bătute dedesuptul lor. Zidul scund, consola, popul și grinda formează un patruleter a cărui asemănare schematică cu războiul de țesut i-a atras numele pe care-l poartă. Pe fața războiului se aplică «flori», din stucatură sau zugrăveală. Odată cu apariția «războiului», vechea casă musceleană începe să decadă. Locul ei îl ia o casă nouă ale cărei elemente de-abia încep să se grupeze într-o nouă structură stilistică.

Apare însă net casa cu sală pe două niveluri, adică cu un parter dezvoltat, plin parțial și cu stâlpi de lemn (fig. 26, 27) din cărămidă (fig. 28, 29), sau total pe stâlpi de lemn sau zidiți. Se menține și casa pe soclu plin, însă mult dezvoltat (fig. 31).

Apar și forme de o deosebită măiestrie, casa cu două niveluri, cu sală în consolă pe două laturi și cu foișor dezvoltat cu scară pe dreapta (fig. 30).

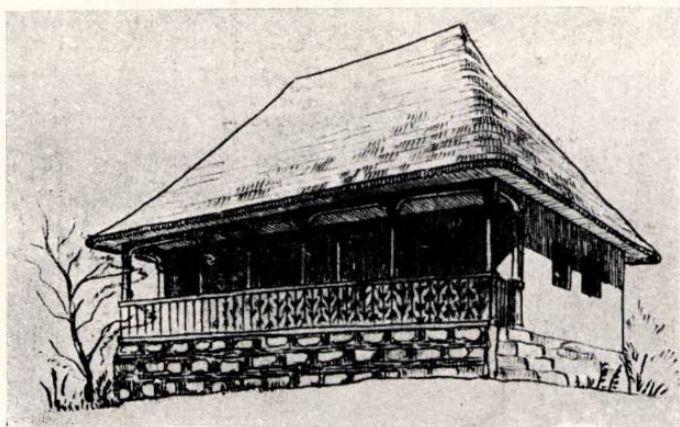

Fig. 20 — Casă joasă cu zidărie alternată de piatră și cărămidă și cu pâlmar de lemn — Țuțana pe valea Argeșului

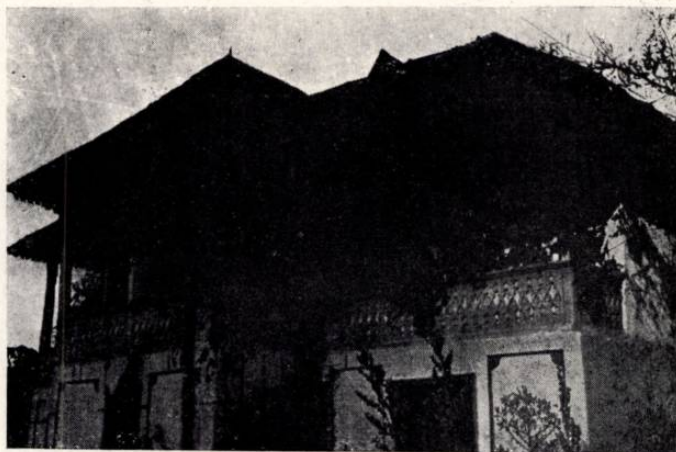

Fig. 21 — Casă înaltă cu foișor de scară în ax și pâlmar de lemn — Stroești pe valea Vilsanului

Fig. 22 — Casă joasă cu foișor de scară, acoperit în două ape și pâlmar zidit — Vilsănești pe valea Vilsanului

Fig. 23 — Casă joasă cu foișor în ax și prispă în consolă. Cu stucaturi pe fațada spre drum — Brătești (valea Danului), pe Argeșel

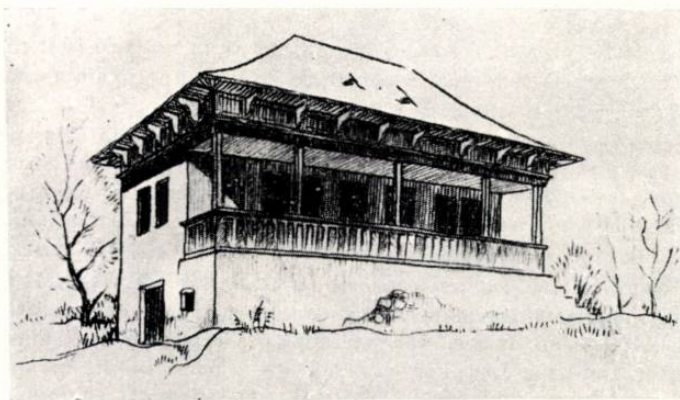

Fig. 24 — Casă joasă cu pălimar de lemn. Apariția «războiului» deasupra stîlpilor sălii — Gălăești pe valea Argeșului

Fig. 25 — Casă joasă cu foisor redus și cu «război» Corbi, valea Doamnei

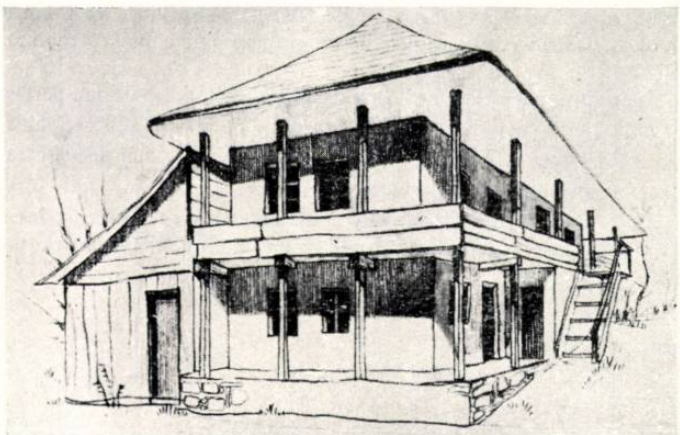

Fig. 26 — Casă pe două nivele cu stîlpi de lemn. Vedere din curte Valea Iașului pe Argeș

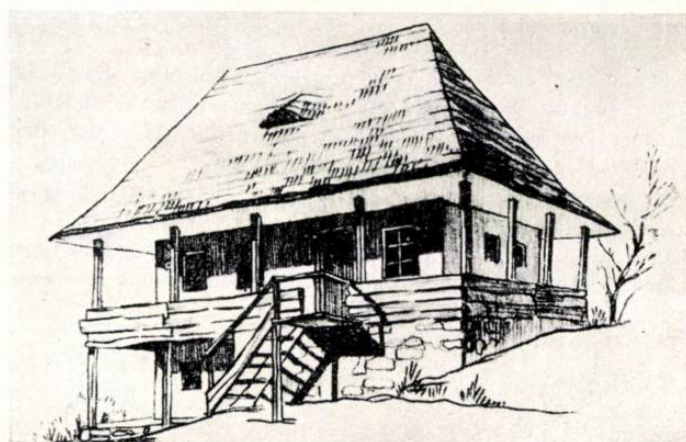

Fig. 27 — Aceeași. Vedere din șosea

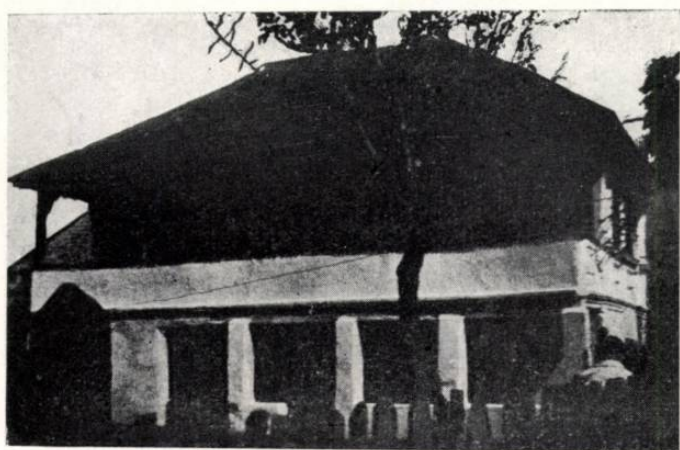

Fig. 28 — Casă pe două nivele cu stîlpi zidiți la parter și geamie parțial la sală — Racoviță pe valea Argeșului

Fig. 29 — Casă pe două nivele cu stîlpi zidiți la parter, cu traforuri la etaj — Mioveni pe valea Argeșului

Fig. 30 — Casă pe două nivele cu foisor lateral cuprinzînd și scara; goluri mari în soclu pe trei fațade — Hîrtiești pe valea Argeșului

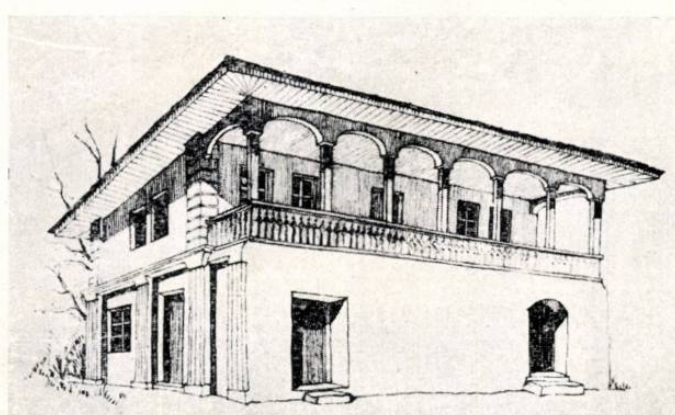

Fig. 31 — Casă pe două nivele cu prăvălii la drum; pălimar de lemn — Zărnești pe valea Vîlsanului

E. CASE NOI SAU IN CONSTRUCȚIE

Casele noi, construite de la 1920 încoace sau în construcție astăzi, sînt de două tipuri.

Primul tip, foarte rar, păstrează planul vechi și mijlociu caracteristic muscelean, adică cel cu scara interioară și sala pe pivniță, cu soclul plin, nu prea înalt. Sala însă apare pe stîlpi zidiți și cu arcade de cărămidă sau turnate în beton, și anume arcade în arc de cerc (mai rar în plin centru) trilobate sau în unghi obtuz, cu diverse racordări la stîlpi de obicei cilindrici. În general stîlpii și arcadele zidite ca și alte profiluri ale caselor noi sînt greoaie față de dimensiunile volumului.

Al doilea tip părește cu totul planurile vechi, adoptînd un plan ce se inspiră de la casele de oraș sau răspund nevoilor de exploatare comercială a clădirii: prăvălie în față, circiumă, atelier meșteșugăresc sau vilă de închiriat. În acest caz apar două fațade tratate cu sală, arcade și stîlpi (una, de obicei cea lungă spre curte; a doua spre stradă). Dar subtipul generalizat, în acest sens, este casa cu sala parțială, joasă sau înaltă, tip rezultat din planul cu tindă și două camere, dintre care una supradimensionată ocupînd porțiunea respectivă din vechea sală. Uneori acest tip prezintă și un foișor pe patru stîlpi zidiți cu arcade mai mici sau egale cu cele ale sălii. Foișorul în acest caz se plasează aproape în axă, legînd sala parțială de plinul camerei supra-dimensionate. Scara rămîne de cele mai multe ori, în capătul liber al sălii, astfel că intrarea este laterală, de obicei spre stradă.

În general, soclul înalt și pămîntul masiv, legate și simplu tratate au dispărut aproape cu totul, locul lor fiind luat de săli mai joase închise cu pămînt traforat.

Materialul de construcție, exclusiv, este cărămida și pentru temelie piatra. Dimensiunile se măresc: casele noi sînt lungi de cîte 12—14 m sau chiar 16—18 m și late de 7—8 m. Pereții se înalță și ei: «lumina» (înălțimea interiorului) trebuie să fie între 2—2,40 m, iar ferestrele se fac de 1,20/0,80 m.

Acoperișul în patru ape este mai jos decît la cele vechi. Aceasta se obține prin schimbarea proporției dintre lungimea căpriorilor și lărgimea casei. La casele vechi, căpriorul se facea de o lungime egală cu lărgimea casei; acum el se face cu $1/3$ mai scurt decît lărgimea casei.

Casa veche țărănească atrăgea privirile prin simplitatea liniilor și prin armonia proporțiilor ei. Casa nouă încearcă să le atragă prin bogăția ornamentelor. Uneori, cînd se ferește de exagerări supărătoare, izbutește să reia proporțiile vechi iar măsurii și simțului constructiv, pe care îl dovedește vechea arhitectură locală, li se vor adăuga astfel elemente noi.

Ornamentația caselor mai noi este variată, atît prin mijloacele întrebuintate cît și prin plasarea lor. Traforajul este întrebuintat mult în toate locurile în care poate produce efect: pe stîlpi, la streșină, la pămînt. Stucatura colorată și zugrăveala exteriorului dau o înfățișare policromă multor case noi, luminînd mai ales «fața războiului».

Trebuie remarcată ca o notă pozitivă reapariția sculpturii în lemn cu un stil desigur diferit de acela de la casele foarte vechi și care pare că se răspîndește din ce în ce mai mult. În sfîrșit, foișorul de zidărie, cu 3—4 coloane, devine numai un prilej de desfășurare a ornamentației de «ciubucărie» la intrarea principală a casei.

CONCLUZII

Datele prezentate în acest articol sînt primele rezultate ale prelucrării statistice a unor sondaje făcute pe teren, astfel încît încercarea de generalizare pe o arie mai extinsă, bazinul superior al Argeșului, este preliminară. De asemenea concluziile de ordin plastic.

Remarcăm doar că în general «casa musceleană» cu soclu plin cu sală și cu scară interioară este puternic reprezentată în toate epocile. De asemenea, prisma și foișorul sînt nelipsite la 90 % din casele înregistrate.

Numărul înregistrărilor este însă insuficient pentru a caracteriza valabil cele două văi în întregimea lor, care au: valea rîului Doamnei cca. 4500 case, iar valea Vîlsanului cca. 3000 de case. Pe de altă parte înregistrarea nu s-a făcut omogen pe toată valea, ci a fost ales un sat care s-a considerat a fi reprezentativ și interesant din punct de vedere arhitectonic. Pentru a se păstra însă posibilitatea de a compara totuși cele două văi, satele respective au fost alese cam la aceeași înălțime a văilor. Pentru fiecare sat în parte, înregistrarea poate fi considerată valabilă, întrucît pentru Cosești-Leicești, pe rîul Doamnei, s-a înregistrat o casă din trei, iar pentru Stroești pe Vîlsan o casă din cinci. Procentajul diferit al înregistrării poate constitui însă o sursă de eroare în operațiunea de comparare a datelor. Structurarea tipologică a arhitecturii acestor sate este totuși destul

de puternică pentru ca, din întregirile efectuate, să rezulte unele diferențieri și asemănări clare.

Astfel planul de casă cel mai des întîlnit în satele de pe rîul Doamnei este cel cu două încăperi cu întări separate din sală — la 60 % din casele înregistrate — în timp ce acelaș plan pe Vîlsan nu se întîlnește decît la 11 % din casele înregistrate, planul dominant fiind aci cel vechi, compus din tindă și odaie cu intrare unică prin tindă — la 27 % din casele înregistrate.

În timpul prospecției se constata că înălțimea caselor este mai mare pe Argeș, descrește pe rîul Doamnei și este mai mică pe Vîlsan. Cifrele confirmă acest lucru pentru ultimele două văi: în timp ce pe rîul Doamnei 17 % din casele înregistrate sînt înalte, pe Vîlsan casele înalte (și acelea numai cu parter semidezvoltat) reprezintă numai 13 %. Această diferență iese și mai mult în relief cînd se compară frecvența soclurilor de tip muscelean: pe rîul Doamnei la 55 % din casele înregistrate acest soclu este prezent, în timp ce pe Vîlsan el se întîlnește numai la 10 % din casele înregistrate. Prelucrarea completă a datelor statistice, cu privire la frecvența elementelor arhitectonice și la tendințele lor de grupare în cadrul anumitor tipuri, va permite stabilirea unor corelații de cel mai mare interes pentru definirea precisă a caracterelor arhitecturii populare din această regiune.

Fig. 32 — Soseaua Pitești—Cîmpulung pe valea Argeșului, străbătînd Mioveni

Proiectul de arhitectură și construcția *)

G. BORISOVSKI
Candidat în arhitectură

Arhitectura are o serie de particularități a căror studiere intră în sarcina teoriei arhitecturii. Studiul specificului arhitecturii permite nu numai să clarificăm în modul cel mai complet esența ei, dar ne și ajută să creem construcții din ce în ce mai frumoase și mai mărețe.

În acest articol se încearcă a se clarifica legătura specifică ce există între un proiect — care este prima întrupare a concepției arhitectului — și construcție — rezultatul final pentru care a fost creat proiectul. În articol sînt atinse numai acele laturi ale acestei probleme complexe, care sînt indisolubil legate de compoziția arhitecturală a unei clădiri; faptul că nu clarificăm problemele cu caracter utilitar și funcțional, face desigur articolul nostru într-o cîtva unilateral.

★

Cînd examinezi proiectele arhitecților noștri, ai un sentiment de mare satisfacție și bucurie. Fațadele frumoase, perspectivele pline de lumină și aer, panoramele grandioase ale orașelor ne fac parcă să întrezărim acel viitor apropiat în care aceste proiecte se vor transforma în construcții minunate, a căror frumusețe am fi putut doar s-o bănuim.

Proiectul pentru casa de locuit din strada Bolșavia Kalujskaia din Moscova, realizat de arh. I. V. Joltovski, nu avea acel caracter de monumentalitate, de forță și de putere de convingere, pe care îl vedem în construcție.

Stația de metro «Komsomolskaia-Kolțevaia» a arh. A. V. Sciusev creează în realitate o impresie de bogăție excepțională a formei arhitecturale, lucru mai greu de închipuit la examinarea proiectului acestei stații.

Se pot da multe exemple din practica sovietică în care construcțiile produc, în comparație cu proiectul, o impresie incomparabil mai puternică.

Uneori se petrec însă și fenomene exact opuse. Unele construcții, executate după proiecte frumoase, îți provoacă un sentiment de dezamăgire. Culoarele s-au estompat, au dispărut nuanțele frumoase pe care le puteai admira în proiect. Detaliile s-au dovedit a fi plate și puțin expresive. Totul a devenit cenușiu, șters, banal. Se ivese surprize neplăcute: au apărut coșuri de fum urâte, care nu se vedeau în proiect, acoperișurile s-au ridicat ca niște cocoase, s-au dezgolit parapete false. Proiectul promitea mult, dar promisiunile au rămas pe hîrtie.

Acest fenomen se constată cîteodată chiar și în operele de creație ale celor mai maturi meșteri. Să luăm, de exemplu, casa de locuit din colțul străzii Gorki, din piața Pușkin (arh. M. P. Parusnikov). Lăsînd la o parte problema în ce măsură e judicioasă soluționarea imaginii arhitectu-

rale a acestei clădiri, trebuie să remarcăm că după executarea construcției arhitectura ei a devenit mai puțin expresivă. Astfel, fațada laterală, spre piața Pușkin, în proiect pare că avansează spre spectator, afirmîndu-și în mod energie prezența. Forța pilonilor, relieful puternic al pilaștrilor, plastica detaliilor — contribuiau la această impresie. Ce a rezultat în realitate? Au dispărut umbrele puternice și prin aceasta s-a redus adîncimea pilonilor. Totul a devenit mai plat și mai mărunț. Nici chiar lumina vie a soarelui nu salvează situația. Observînd această fațadă în lumina soarelui de dimineață și de la amiază, se poate vedea un tablou curios: brîiele și cornișele orizontale aruncă o umbră puternică, pe cînd verticalele pilaștrilor creează umbre slab vizibile. Ca urmare au dispărut verticalele pilaștrilor, iar diviziunile orizontale au devenit dominante. S-a dezechilibrat toată arhitectura fațadei, iar clădirea a căpătat o altă imagine arhitecturală. Aceeași clădire, transpusă, în zona de sud a țării (de exemplu, la Kiev), ar fi arătat altfel și poate că ar fi apărut mai apropiată de concepția inițială.

Un alt exemplu. În strada Pescianaia din Moscova s-au construit cîteva blocuri de locuit cu mai multe etaje, placate cu plăci ceramice, care au forma așa-numitei zidării «în briliant». În proiect, zidăria «în briliant» dădea fațadei o suprafață excepțional de frumoasă. S-ar fi putut presupune că această metodă va permite să se obțină o compoziție expresivă a fațadei. Cercetînd însă construcția, te izbește următorul fenomen: atît timp cît s-au construit caturile doi și trei, zidăria «în briliant» producea o impresie foarte bună. Dar de îndată ce s-a terminat construcția celor șapte caturi, zidăria «în briliant», atît de expresivă în proiect, a început să pară prea mărunț și fărîmițată.

O metamorfoză analoagă se observă la construcția Kreșiatikului cu case placate cu ceramică. Unele fragmente ale acestor clădiri sînt foarte expresive, dar examinînd clădirea în ansamblu, totul începe să se fărîmițeze, să se multiplice exagerat și prin aceasta impresia generală este mult diminuată.

Paralele cu proiectele pe baza cărora au fost construite o mulțime de clădiri foarte frumoase sînt o serie de soluții cu un foarte mare efect pe hîrtie și mult mai puțin convingătoare în construcție.

Proiectul este documentul în baza căruia statul finanțează construcția și-i asigură materialele de construcție. Proiectul concretizează programul construcției și abaterile de la el se pedepsesc prin lege. Proiectul prezintă imaginea construcției ce se execută, el trebuie să ofere o reprezentare adevărată a construcției concepute. Dar pentru a fi siguri că și clădirea ce se execută va produce o impresie foarte apropiată de a proiectului, trebuie să știm să vedem

*) Articol publicat în *Creația arhitecturală*, culegere de articole întocmită sub redacția lui M. P. Tăpenko — Institutul de istorie și teoria arhitecturii al Academiei de Arhitectură a R.S.S. Ucraină — Kiev, 1953.

construcția reprezentată în proiect în toată realitatea ei materială, în mediul real format de clădirile învecinate și de peisaj.

În această privință, perceperea unui proiect arhitectural se deosebește mult, de exemplu, de perceperea tabloului unui pictor. Tabloul este rezultatul final al operei de creație a pictorului, în timp ce proiectul de arhitectură este numai o etapă intermediară în munca arhitectului. Perceperea unui tablou este un proces direct, neîngreunat de nici un fel de muncă analitică specială (aci nu e vorba de analiza științifică a tabloului).

Cînd examinăm însă un proiect, înainte de a obține impresia generală asupra clădirii proiectate, trebuie să efectuăm o muncă serioasă de cunoaștere. Proiectul este dat într-un desen convențional (proiecții ortogonale); deci, este necesar să transpunem ortogonalele convenționale într-un spațiu real, perceptibil, într-o imagine reală a clădirii. Comparînd planul și secțiunea, arhitectul înconjură în gînd clădirea din toate părțile, se urcă pe scara principală, intră în vestibul, privește prin ferestre, admiră priveliștea ce se dezvăluie de aci, se uită atent dacă este peste tot lumină suficientă, etc. Examinînd acoperișul, el își face socoteala cum am fi văzut de jos; examinînd un ornament, așezat la al optulea cat, el va calcula dacă cel care privește va putea distinge acest ornament de la o distanță mare, etc.

Intr-un cuvînt, arhitectul percepe nu numai cecace este direct reprezentat pe hîrtie (cecace este caracteristic pentru perceperea tabloului unui pictor), ci ceva mult mai complex. Am putea spune că el scoate obiectele reprezentate în proiect din planul convențional și le înzestrează cu volume materiale, cu proprietăți statice, etc.

Cele mai bune lucrări ale măștrilor, atît ale celor contemporani, cît și ale celor vechi, confirmă faptul că aceștia știau să vadă în imaginea de pe hîrtie o clădire absolut reală.

Să luăm de exemplu, mausoleul din Piața Roșie. Ce reprezintă primul proiect al mausoleului? Pe un cadru mic sînt prezentate fațada și perspectiva viitoarei construcții. Grafica arhitecturală este de o extremă modestie, ea nu cuprinde nici nori, nici umbre de efect, nici raze de soare — aceste atribute aproape inevitabile ale oricărui proiect modern. Este prezentat numai ceea ce are un raport direct cu această construcție. Cînd vezi pentru prima dată mausoleul nu în natură, ci în proiect, nu-ți vine să crezi că acest monument măreț este construit după un proiect atît de simplu.

Marele merit al lui A. V. Sciusev constă în faptul că el a știut să vadă proiectul mausoleului în strînsă legătură cu Kremlinul, cu Piața Roșie, cu biserica Vasili Blajenîi. Această percepție pur arhitecturală a ajutat arhitectului să cuprindă mausoleul într-un ansamblu general. Turnurile Kremlinului, zidurile lui, silueta bisericii, în sfîrșit însuși spațiul pieței cu mausoleul în frunte — toate acestea au răsunit într-un singur acord, ca o simfonie eroică ce proslăvește poporul nostru și geniul nemuritor al lui Lenin.

Un alt exemplu îl constituie proiectul Amiralității la Leningrad, realizat de A. Zaharov. Pe o foaie de hîrtie mică, fără nici o strălucire deosebită și fără nici un fel

de ornamentare în plus, este desenată o clădire lungă. Grafica este simplă, nepretențioasă. Privind proiectul, te miri cum din aceste linii atît de modeste și avare a putut să apară o construcție atît de măreață. Te miri de asemenea și de faptul că contemporanii lui A. Zaharov au știut să vadă într-un proiect de mic efect, frumusețea viitoarei clădiri și au crezut în ea. Și în acest caz s-a manifestat capacitatea excepțională a arhitecților de a vedea nu numai ceea ce figurează pe hîrtie, ci și altceva, mult mai amplu.

Aceleași particularități se constată în proiectele lui Palladio, ce se găsesc în celebra lui operă *Patru cărți despre arhitectură* (ne referim la prima ediție din Veneția, din anul 1570, reeditată de Academia de Arhitectură a U.R.S.S.). Frumosele clădiri, cunoscutele construcții ale lui Palladio, sînt prezentate sub forma unor scheme simplificate, coloanele minunate apar aci sub forma unor linii subțiri și curbe. Dacă ne uităm la aceste imagini cu ochii unui pictor, ele vor părea pur și simplu diforme. Dar, se vede că însuși autorul și contemporanii săi nu considerau aceste planuri — adeseori puțin expresive — decît în perspectiva construcțiilor minunate pe care avea să le realizeze Palladio. Privită astfel, coloana capătă de la sine forme rotunjite, detaliile devin reale, zidurile capătă rezistența pietrei.

Arhitectul este obligat să prezinte proiectele sale într-o formă apropiată la maximum de realitate și, în același timp, el trebuie să știe să privească planurile și desenele arhitecturale din punctul de vedere al profesiei sale. El trebuie să-și dezvolte la maximum capacitatea de percepție arhitecturală a planului. Această capacitate se poate dezvolta numai într-un strîns contact cu construcțiile reale.

Vechii măștrii posedau pe deplin această capacitate. Dela cea mai fragedă vîrstă viitorul maestru avea de-a face cu construcțiile. Tot sistemul de educație era legat de lucrările de construcție. De aceea, pentru vechii măștri capacitatea unei percepții concrete, pur arhitecturale, decurgea din practica zilnică.

La noi însă, perceperea numai după imagini este adesea în dauna capacității profesionale a arhitectului de a vedea în spațiu. Adeseori studiem arhitectura numai după planuri și fotografii. În această privință, dispunem de posibilități excepționale. Putem, într-o singură seară, fără a părăsi biroul de lucru, să înconjurăm toată lumea și să cunoaștem orice monument. Dar tocmai aci este pericolul, întrucît imaginile cu două dimensiuni (din planuri și fotografii) sînt departe de realitate. Propriu zis, noi nu studiem Parthenonul, Coliseul sau un oarecare alt monument de arhitectură, nu studiem însăși clădirile, ci ceva apropiat de ele. Iar acest «ceva» se dovedește adeseori a fi foarte înșelător.

Cîteodată ne mirăm cînd, după cunoașterea detaliată a fotografiilor și a planurilor unui monument de arhitectură, îl vedem în realitate. O clădire, care în fotografie pare enormă, în natură se percepe uneori ca fiind cu totul mică.

rebuie să uităm că percepem o construcție nu dintr-un singur unghi de vedere (ceea ce se întîmplă în fotografii), ci într-o mișcare continuă, schimbînd continuu

unghiurile analizei. Metoda proiecțiilor nu ține seama de loc de reducerile în racursi, ceea ce uneori duce direct la greșeli.

Se știe, de exemplu, că arh. I. A. Fomin a dărâmat colonada de la fosta casă a lui Polovțev, întrucât perceperea clădirii în natură nu corespundea cu concepția inițială.

Trebuie să ne oprim în mod special asupra așa-numitului «laviu» al fațadelor, adoptat la noi. «Laviul» dă planului volum, îi dă expresivitate plastică și prin aceasta ușurează perceperea lui. Dar «laviul» are un caracter convențional, adeseori foarte îndepărtat de percepția reală. De exemplu, arhitecții prevăd în toate proiectele umbre incidente puternice, negîndindu-se deloc că multe fațade sînt orientate spre nord și de aceea pe ele nu se pot vedea umbre incidente. În unele proiecte, fațada dinspre nord primește aceeași lumină ca și cea dinspre sud. În proiectele de clădiri destinate a fi construite în regiunile din nordul țării, fațadele au laviul la fel ca și la clădirile pentru regiunile din sud. Nu se ține seama de loc de diferența de percepere la lumina din nord (în general difuză) și cea din sud.

În sud, cel mai mic detaliu, orice profil neînsemnat iese puternic în evidență pe suprafața lumirată a peretelui. Umbrele au o extraordinară transparență, toată clădirea reflectă și e luminată. În schimb în nord, forma este îndulcită și se pare că este acoperită cu un voal de aer puțin transparent. Proiectantul nu se gîndește la aceste împrejurări foarte importante, ceea ce duce la greșeli serioase. Clădirea — care în proiect părea reliefată — în realitate se dovedește a fi plată; pilaștrii, proeminenți în proiect, sînt abia vizibili în construcție.

Cîteodată avem o atitudine destul de ușuratică față de grafica arhitecturală, și pentru un efect de care avem nevoie, adeseori deformăm în mod conștient un plan. De exemplu, într-un proiect, de multe ori colorăm ferestrele diferitelor etaje nu în aceeași nuanță (ceea ce corespunde îndeaproape realității), ci schimbăm culoarea lor în funcție de particularitățile compoziției adoptate. Cînd o fereastră ajută să exprimăm mai bine concepția generală a proiectului, o scoatem la iveală colorînd-o în nuanțe mai închise, iar acolo unde o fereastră stingherește compoziția, îi dăm o culoare mai palidă.

Ne referim la proiectul casei de locuit din strada Gorki din Moscova, construită de arh. A. Burov, proiect publicat în revista *Arhitectura U.R.S.S.*, nr. 12 din 1940. La primele trei etajuri, ferestrele sînt colorate în tuș negru, iar începînd cu al patrulea etaj, coloritul ferestrelor se atenuază simțitor, ferestrele devenind astfel mai puțin vizibile. Acest truc grafic ajută arhitectului (desigur, numai pe hîrtie), să scoată în evidență partea de jos a fațadei, ceea ce reiese din compoziția generală a clădirii. În realitate, ferestrele vor avea o altă lumină și de aceea construcția va căpăta cu totul altă expresie (vezi aceeași revistă, unde se dă și o fotografie după natură). Nici experții, nici organizațiile care aprobă proiectele nu acordă atenția cuvenită unor asemenea trucuri grafice.

Este cunoscută slăbiciunea unor arhitecți pentru tot felul de efecte pitorești, nori complicați, peisaje frumoase și inscripții elegante. De multe ori peisajul reprezentat în proiect nu are nici un fel de legătură cu natura regiunii în care se va construi clădirea proiectată. Uneori, proiectele

de acest fel pot fi fără greș încadrate printre operele de pictură, de grafică, cu cel mai înalt nivel artistic. Dar ce legătură au ele cu o construcție reală?

Ca urmare a folosirii acestui procedeu în arhitectură imaginea construcției proiectate este adeseori rezultatul influenței directe asupra imaginației noastre a unei «simfonii» furtunoase și patetice alcătuite din nori, din coloritul eroic al peisajului, din grupuri de copaci de culoare verde închis, din inscripții frumoase cu o mulțime de bucle ornamentale și, în fine, rătăcită în această «simfonie», o clădire. Nu este ușor, după toate acestea, să mai vezi, construcția din proiect așa cum va arăta concret, în realitate. Și tot ca o consecință a folosirii acestui procedeu, un proiect bun, cu proporții frumoase și cu detaliile fin prelucrate, dar care n-a căpătat o prezentare grafică de efect, provoacă uneori îndoieli serioase în comparație cu un proiect slab, executat într-o manieră grafică strălucită.

Uneori grafica arhitecturală te hipnotizează atît de puternic, în îit este imposibil să-ți reprezînți clădirea proiectată așa cum va fi ea în realitate.

Măiestria unui arhitect este legată într-o mare măsură de îndemînarea de a desena bine și de a poseda tehnica picturii. Aptitudinea de a desena formează simțul proporțiilor, al ritmului, al formei, al volumului și al culorii. Nu întîmplător istoria arhitecturii cunoaște multe exemple, cînd un pictor — fără să fie arhitect — a știut să creeze opere însemnate de arhitectură (Rafael, Vasnețov, Vrubel).

Paralel cu aceasta, nu se poate să nu menționăm, că, de exemplu, maeștrii ieșiti din popor nu se remarcă totdeauna prin îndemînarea de a desena bine și corect (în special, ei nu cunoșteau perspectiva), ceea ce nu i-a împiedicat totuși să creeze capodopere de arhitectură. Aptitudinea de a desena este un factor esențial, dar nu determinant, al înaltei măiestrii a unui arhitect.

Din păcate, aptitudinea de a desena foarte bine nu este uneori, în folosul arhitecturii, ci în detrimentul ei. Prezentarea în proiect a tot felul de peisaje, nori, inscripții frumoase necesită mult timp, eforturi de creație și talent, dar mai logic este să orientăm energia de creație pentru a prelucra ceea ce se referă direct la proiect, la arhitectura reală, și nu la cea iluzorie.

★

Cele de mai sus se referă îndeosebi, la primul stadiu al proiectării — la așa — numitul anteproiect și proiect tehnic. După aprobarea proiectului, arhitectul pornește la întocmirea detaliilor de execuție. Paralel cu prelucrarea detaliată a elementelor de construcție, aci intră proiectarea profilelor și a detaliilor arhitecturale, care determină în mare măsură caracterul general și calitatea artistică a viitoareii construcții. «Leul se cunoaște după ghiare» — spune o zicală populară. După unele detalii și profile se poate aprecia fără greșală măiestria și specificul creației unui arhitect.

Elaborarea profilelor este un lucru de o importanță excepțională. Cîte fațade și interioare n-au fost stricate numai pentru că arhitectul a greșit doar cu unul sau doi centimetri la grosimea pilastrului sau la adîncimea chesonului!

Examinînd linia subțire, șerpuitoare, a profilului desenat, arhitectul trebuie să vadă în spatele ei volumul

și plastica unui detaliu cu trei dimensiuni. Desenînd linia profilului arhitectul trebuie să aibă tot timpul în vedere dacă o anumită parte a profilului este luminată de razele directe ale soarelui, sau dacă va fi cufundată în umbră. Mai mult încă, el trebuie să țină seama de reflexele care apar pe o suprafață viu luminată. Arhitectul este dator să ia în considerație intensitatea și caracterul luminii solare (la nord sau sud), așezarea unui detaliu în raport cu punctele cardinale.

Dar cu aceasta nu se sfîrșesc dificultățile în proiectarea profilelor. Este necesar să se ia în considerație înălțimea așezării unui detaliu (racursi) și distanța de la cel care privește.

Numai elaborarea teoretică a acestei probleme, pe baza unei vaste și îndelungate experiențe, va permite arhitectului să rezolve cu succes o problemă atît de complexă.

Moștenirea arhitecturală a trecutului ne oferă lecții deosebit de instructive. Un interes deosebit îl prezintă arta arhitecților greci din antichitate. În primul rînd, maeștrii greci țineau seama cu o precizie excepțională de particularitățile de iluminare. Ei dădeau diferite forme profilelor așezate în exteriorul și interiorul unei clădiri. Părțile exterioare ale unei clădiri au un profil relativ simplificat, pe cînd părțile interioare se caracterizează printr-o profilare mai mărunță și mai adîncă. Astfel, de exemplu, la Parthenon profilul cornișei exterioare se caracterizează prin predominarea suprafețelor calme; profilul cornișei interioare are un mare număr de forme adînci și mărunte.

Grecii soluționau de asemenea, în mod diferit, profilele părților exterioare ale clădirii, după cum acestea erau iluminate de lumina directă sau reflectată. Profilele luminate de razele directe ale soarelui se caracterizau, de obicei printr-un relief neted, calm și prin lipsa oricăror ornamente. Dimpotrivă, profilele cufundate în umbră au un relief mult mai mărunț și mai complicat, cu un mare număr de elemente decorative (vezi planul cornișei de la porticul Cariatidelor).

Diferența în tratarea profilelor este condiționată de particularitățile luminii directe și ale celei difuze. Razele directe ale soarelui creează umbre adînci, puternice, iar razele reflectate dau o lumină și o umbră moale, voalată (lumina difuză). Dacă arhitectul ar fi înzestrat părțile luminate ale fațadei cu ornamente decorativi și profile complicate acestea din urmă, luminate fiind de razele vii ale soarelui, ar fi avut umbre adînci și puternice, care ar fi accentuat prea mult forma lor decorativă. Aceasta ar fi tulburat arhitectura clară a clădirii.

Arhitecților greci le este caracteristică tendința de a lumina viu toate elementele principale (constructive) ale unei clădiri și de a « ascunde » pe cît posibil în umbră părțile decorative (și de aceea mai puțin importante din punct de vedere al arhitecturii) ale fațadei. Fusul coloanei, abaca, arhitrava, plăcile ieșinde ale cornișei și alte părți constructive asemănătoare ale unei clădiri, sînt de obicei puternic luminate de razele directe; dar iată că friza, bogat împodobită cu sculpturi, procedeele sculpturale, tot felul de ionice, chime, « perle », brîie, sînt cufundate în umbră.

Nu tot așa proceda un maestru al barocului. Aci arhitectul își propune un țel diametral opus: în locul structurii strict arhitectonice a fațadei, el tindea să creeze o compoziție

pitorească și decorativă. Acest din urmă fapt și-a găsit oglindirea directă în profilarea detaliilor arhitecturale.

Profilele luminate de razele directe ale soarelui se caracterizează printr-o formă complicată, printr-un relief adînc, prin abundența a tot felul de ornamente decorative, ceea ce creează pe fațadă un joc pitoresc și decorativ de pete de lumină și umbre.

Un maestru al barocului procedează tocmai contrariu modului de a proceda al arhitecților greci. Odată cu schimbarea imaginii arhitecturale, se schimbă în mod corespunzător și forma profilelor.

Aceste exemple dovedesc cît de importantă și complexă este arta profilării detaliilor arhitecturale și confirmă importanța excepțională a profilelor arhitecturale în crearea unei imagini artistice.

Este regretabil faptul că nu toți arhitecții noștri posedă arta complexă și variată de profilare a detaliilor arhitecturale. Sînt încă arhitecți care, desenînd linia unui profil, percep numai frumusețea ei grafică. Ei nu sînt în stare să vadă în spatele liniei fine a unui profil un detaliu de volum. Experiența arată că o linie frumoasă a profilului în proiect nu garantează prin ea însăși frumusețea profilului în natură.

★

Scopul final și unic al eforturilor de creație ale unui arhitect este construirea unor clădiri frumoase, confortabile și rezistente, și nu crearea unui proiect de efect. În procesul de proiectare, în fața arhitectului apar situații care, vrînd-nevrînd, îi distrag atenția de la problema fundamentală. Caracterul convențional al unui desen (proiecțiile ortogonale) al laviului, al luminării fațadei, necesitatea de a da proiectului un aspect frumos (prin grafică), ca și alte particularități asemănătoare, complică în așa fel procesul de creație, încît în cele din urmă, arhitectul pierde uneori noțiunea reală a construcției pentru care se fac toate acestea.

Arhitectul trebuie să facă să străbată, prin tot acest proces complex de creație, o noțiune justă, perceptibilă vizual, asupra construcției proiectate, asupra mediului înconjurător, asupra specificului materialului de construcție, etc. Arhitectul trebuie să dezvolte în el capacitatea specială de a vedea nu numai ceea ce este reprezentat în proiect, ci mult mai mult. În aceasta constă una din particularitățile specifice ale creației arhitecturale. Această particularitate trebuie dezvoltată prin toate mijloacele, începînd cu învățămîntul din primul an al studenților Institutului de arhitectură.

Și alte probleme asemănătoare stau în fața științei arhitecturii. Ea trebuie să soluționeze o serie de probleme care să ne ajute să stabilim o legătură directă între proiect și construcție (problemele reducerii prin racursi, influența luminării asupra plasticii fațadei, influența distanței asupra percepției arhitecturii), în scopul de a stabili legi precise, pe baza cărora să se poată introduce anumite corective în procesul de proiectare. Aceste legi vor ajuta arhitectului să evite multe greșeli, îl vor învăța să perceapă un proiect și să-l vadă într-o realitate concretă. Fiecare arhitect acumulează, într-un fel sau altul, această experiență, dar procesul respectiv este însoțit de greșeli serioase. Nu există nici o carte cu îndrumări în această privință. Institutele noastre de cercetări științifice și, în primul rînd, Academia de Arhitectură trebuie să se ocupe serios de acest lucru.

În planul acestor lucrări trebuie mai întâi de toate revăzut «laviul» proiectelor — în general adoptat la noi — și apropiat la maximum de natură. Trebuie stabilite procedeele de prezentare grafică a fațadelor, a celor dinspre sud, cât și a celor dinspre nord (care n-au umbre incidente); trebuie stabilită înclinarea reală a unghiului razei de soare (și nu cea convențională de 45°) în funcție de locul unde este plasată construcția (regiunea de nord, de sud, etc.). Este bine să se întocmească un album în care diferitele detalii de arhitectură și fațadele, fotografiate sub diferite unghiuri de vedere (racursi) și la diferite luminări (directă, difuză) să fie comparate cu proiecțiile lor ortogonale, adică cu proiectul. Albumul trebuie să fie însoțit de anexe cu concluzii și recomandări, avînd respectivele ilustrații lămuritoare.

Pe baza unui studiu îndelungat se va putea elabora un sistem de corective care să ne permită să apreciem în mod just un proiect și să facem un pronostic neeronat asupra măsurii în care construcția realizată după acest proiect va fi reușită sau nu.

*

Înainte, între proiect — concepția inițială a arhitectului — și construcție, era o legătură simplă și directă. Arhitectul nu era numai autorul proiectului, dar îl și executa efectiv. De exemplu, la vechii greci, arhitectul însărcinat cu conducerea generală a lucrărilor era, de obicei, și antreprenorul acestor lucrări.

De aci decurgeau o serie de factori esențiali. Mai întâi, terminînd un proiect (sau un model) de construcție și începînd să construiască clădirea, arhitectul continua să lucreze la proiect, perfecționînd concepția inițială.

Înainte de a construi celebra cupolă a Sfintei Sofia din Constantinopol, arhitecții bizantini au executat-o în prealabil de două ori pe pămînt, pînă au găsit soluția cea mai desăvîrșită.

Construind palatul Strozzi, Michel-Angelo a executat o bucată de cornișă în mărime naturală, a atîrnat-o de clădire și numai după aceea a pornit la finisajul definitiv al clădirii. Tot el a desfăcut cîntrele, executate pentru cupola colosală a catedralei Sfîntul Petru din Roma, întrucît s-a constatat că acea cupolă nu va corespunde proporțiilor și caracterului clădirii.

Constructorul rus Fedor Kon a dăruit de trei ori unul din turnurile Orașului Alb (Belîgorod) din Moscova, căutînd să obțină rezultate mai perfecționate. Probabil că l-ar fi dăruit și a patra oară, dacă Boris Godunov nu l-ar fi amenințat că-l va bate cu vergile.

Aceste exemple dovedesc că procesul de proiectare nu se termină cu întocmirea proiectului, ci continuă și în perioada construcției. În vechime, clădirile se construiau foarte încet, în zeci de ani. Procesul de proiectare și de creare a imaginii arhitecturale dura un timp îndelungat.

Astăzi arhitectul lucrează în alte condiții. Diviziunea muncii a dus în timpurile noastre la împărțirea activității arhitecturale între arhitectul-proiectant și inginerul-constructor. Arhitectul proiectează (împreună cu inginerul-proiectant), iar inginerul construiește. Această diviziune a muncii a determinat specializarea procesului de proiectare și de construcție și a permis să se reducă timpul necesar întocmirii proiectului și executării construcției.

Diviziunea muncii arhitecturale nu se limitează la împărțirea ei între proiectant și constructor. Diviziunea continuă a muncii a dus la faptul că arhitecții au început să se specializeze în anumite domenii: proiectarea caselor de locuit, a școlilor, a grădinițelor de copii, a cluburilor, a cinematografelor, etc.. Sînt mulți arhitecți care proiectează toată viața lor numai obiecte cu aceeași destinație.

Cu această metodă de lucru se creează posibilități minunate pentru o perfecționare continuă.

La aceleași rezultate duc construcțiile după proiecte-tip. După același proiect nu se construiește numai o clădire, ci sute și chiar mii de clădiri. În noile proiecte se ține seama de toate greșelile care au ieșit la iveală în timpul construcției realizate pe baza vechilor proiecte. Datorită unei continue perfecționări, întocmirea proiectelor-tip constituie un proces îndelungat. Același lucru se referă la elaborarea standardelor, operație care durează ani de zile.

Aceste particularități capătă o însemnătate deosebită atunci cînd clădirile se execută din prefabricate, întrucît compoziția generală a unei clădiri, caracterul detaliilor și al profilelor, trebuie să fie legate în mod organic cu tehnica construcțiilor și cu metoda de execuție a lucrărilor. Să dăm o serie de exemple care ilustrează acest principiu.

Grecii antici, a căror artă de prelucrare a pietrei era la un nivel excepțional de înalt, aduceau cuburi de piatră cioplită brut, le așezau pe locul construcției și începeau prelucrarea lor. Această metodă se apropia foarte mult de munca unui sculptor. Nu întîmplător mulți arhitecți greci erau și sculptori. Fiecare lovitură de dală scotea la iveală din masa brută a pietrei o trăsătură a imaginii concepute anterior. În fiecare detaliu se vede mîna experimentată a unui maestru. Astfel, coloanele de colț erau mai groase pentru ca, după expresia lui Vitruviu, să nu fie «absorbite de lumina înconjurătoare»; frontului i se dădea o înclinare, liniile drepte ale arhitravei erau înlocuite cu cele înclinate, etc. Ionicele capitelelor și altele asemănătoare se prelucrau în diferite feluri. În Propileele din Atena, sub balustrade, în acea parte a echinului unde decorațiile ionice sînt luminate de o lumină difuză, formele lor se simplificau și contururile se desenau deosebit de pronunțat. Toate aceste particularități sînt atît de puțin perceptibile că au scăpat din vedere chiar unor cercetători atît de atenți ca Stuart. Nici chiar grecii antici — cînd, ulterior la Eleusinus au fost reproduse Propileele din Atena — n-au observat aceste lucruri fine și ionicele au căpătat aceeași formă.

Referindu-se la unul din autorii bizantini, Choisy menționează impresia defavorabilă pe care o produc figurile scoase de la locul lor, destinate pentru frontonul Parthenonului. Ele s-au dovedit deformat în mod premeditat, deoarece se avusese în vedere reducerea prin racursi. De asemenea, Choisy notează că statuile care împodobesc frontonul templului din Olympia par urîte dacă le privim de la aceeași înălțime, dar capătă o frumusețe și o eleganță neașteptată dacă sînt văzute de jos în sus. Farmecul templelor grecești constă tocmai în nuanțarea extrem de fină a formelor.

În arhitectura romană ies la iveală alte particularități. Romanii aveau de-a face cu construcții colosale și aceasta n-a putut să nu influențeze metodele de execuție a clădirilor.

Aci se practica o diviziune netă a muncii: lucrătorii necalificați (selavii și soldații) executau scheletul de bază

al clădirii din beton, iar artiștii — sculptori în piatră — executau finisajul fațadei. Dacă grecii executau detaliile arhitecturale direct pe fațadă, făcînd o operă asemănătoare cu cea a unui sculptor, în schimb romanii le executau în altă parte, le transportau la locul construcției, gata executate și le « atîrnau » pe zidurile clădirii. Aceste operațiuni erau executate de oameni cu totul diferiți, care cunoșteau numai o parte din lucrare și nu întreg ansamblul.

Din cauza acestor metode de construcție, arhitecții romani nu puteau avea o formă de detalii atît de individualizată; ei nu puteau — ca grecii — să construiască compoziția unei fațade, bazîndu-se pe cele mai fine nuanțe ale formei. Arhitectul roman se folosea de alte mijloace de expresivitate. În multe cazuri el acționa asupra spectatorului mai mult prin cantitate, decît prin calitate. În această privință, un exemplu deosebit de edificator ni-l oferă Coliseul. El impresionează prin masa lui, prin mărime, prin caracterul său grandios, prin numărul coloanelor, al arcelor, al caturilor. El n-are nuanțele fine ale detaliilor grecești. Este suficient să comparăm echinul Parthenonului cu echinele Coliseului (ordinul primului cat). La Parthenon echinul are o formă complicată, care constă din cîteva curbe; la Coliseu — echinul este un tor simplu, de un sfert. Formele sînt reduse la simple figuri geometrice. Aceasta nu influențează mult asupra percepției generale a fațadei, întrucît aci hotărîtoare sînt alte particularități ale compoziției (numărul mare al detaliilor, volumul, mărimea construcției).

Aceste exemple arată că, pînă în cele mai mici detalii și profile, compoziția unei clădiri trebuie să fie organic legată de elementele de construcție și de modul de execuție al lucrărilor. Fiecare metodă de compoziție trebuie să fie organic legată de particularitățile specifice ale procedurii respectiv de execuție a lucrărilor, și aceasta nu se poate să nu se resimtă în proiectul de arhitectură.

În prezent, capătă o importanță din ce în ce mai mare mecanizarea proceselor de producție și execuția clădirilor din prefabricate. Însă nu toți arhitecții noștri sesizează legătura directă dintre compoziția arhitecturală și procedeele cu totul noi de execuție a lucrărilor.

Ar fi o greșală serioasă să întocmim proiectul unei clădiri fără a ține seama de particularitățile metodei industriale de execuție a lucrărilor. Această problemă constituie o temă specială, care iese din cadrul acestui articol. De aceea ne limităm numai la cîteva scurte observații.

Adeseori se pot vedea proiecte de case de locuit prefabricate care principial nu se deosebesc cu nimic de compoziția caselor țărănești (izbelor). Aceleași ancadrame sculptate, aceleași obloane, cornișe, etc. În proiecte, casele de acest fel arată destul de bine. Dar de îndată ce proiectul este realizat cu ajutorul metodelor industriale, clădirea apare pur și simplu ca o falsificare, ca o imitație.

Fiecare obiect trebuie să aibă trăsăturile și particularitățile felului de muncă al cărui rezultat este. Un obiect executat cu mașina are un anumit specific, iar un obiect executat de un meseriaș, are alte particularități. Sîntem în drept să cerem de la un artist care lucrează în domeniul producției mecanice ca produsele lui să fie de un înalt nivel artistic și nu o simplă imitație a unui model.

Proiectînd, un arhitect este dator să țină seama de caracterul producției actuale în domeniul construcției, de metodele de execuție a detaliilor arhitecturale; altfel, concepția lui nu va fi realizată în practică așa cum se prezintă ea în proiect.

Arhitecții A. Burov și B. Blohin (Moscova) au întocmit cîndva proiectul unei case de locuit din blocuri mari, la baza căruia au pus compoziția fațadei palatului Strozzi. În proiect, fațada casei de locuit arăta foarte convingătoare, dar în natură ea a devenit mult mai puțin expresivă. Explicația constă în aceea că palatul Strozzi a fost construit de meșteri manuali, ceea ce a avut ca rezultat faptul că fiecare bloc de piatră are individualitatea lui, finisajul lui, care corespunde cu destinația lui. Dar aci fiecare piatră pare că este încordată sub greutatea unei încărcări, fiecare arcuiește în felul ei, în caturile de jos într-un fel, în cele de sus în altul.

Autorii casei din Polianka n-au ținut seama de faptul că blocurile pentru această casă au fost turnate în aceleași tipare căpătînd astfel o expresie lipsită de orice individualitate; dacă palatul Strozzi face impresia unui organism întreg, viu, în schimb casa din Polianka supără prin monotonia formelor. Aceasta s-a întîmplat din cauză că principiul de compoziție a fațadelor s-a dovedit a fi într-o contradicție directă cu tehnica de execuție a lucrărilor.

Mult mai bine stau lucrurile cu altă casă din blocuri mari, așezată pe partea opusă (partea stîngă). Pereții ei sînt zidiți din blocuri soluționate în forma așa numitei zidării cu bosaje « în diamant ». Această zidărie necesită blocuri de piatră absolut la fel. Repetarea pietrelor de acelaș tip creează un aspect deosebit de original al peretelui. Executată la fabrică în tipare identice această zidărie nu poate fi decît avantajată. În cazul de față nu există nici o contradicție între principiul de compoziție și tehnica de execuție a lucrărilor; de aceea clădirea a căpătat o expresie corespunzătoare.

Exemplele arătate ne permit să tragem concluzia că nu se poate proiecta o clădire, fără a lua în considerație specificul execuției lucrărilor. Acest adevăr simplu n-a fost însușit de toți arhitecții. Mulți arhitecți sînt încă indiferenți față de tehnica nouă și proiectează fațade de clădiri, detalii și profile arhitecturale, fără a ține seama de particularitățile ei. Ca urmare, detaliile — expresive în proiect — fabricate în uzină își pierd calitățile artistice. Adeseori aceste detalii nu se pot executa prin metoda prefabricatelor. Astfel apare, din vina arhitectului, o frînă în introducerea metodelor industriale de construcție și în acelaș timp, se aduc prejudicii însăși arhitecturii.

★

Opera de creație a unui arhitect este foarte complicată și multilaterală. Rezolvarea problemelor artistice este indisolubil legată cu cerințele utilitare și de particularitățile noii tehnici de construcție.

În practica arhitecturală în U. R. S. S. se simte nevoia, ca experiența acumulată să fie sintetizată în lucrări științifice, în manuale didactice sau în studii speciale.

Cadrele științifice trebuie să studieze problema specificului operelor de creație ale arhitectului. Un studiu de acest fel va ajuta arhitecților să creeze opere mai frumoase, mai desăvîrșite.

Vizita unei delegații de arhitecți germani în R.P.R.

Între 19 iulie și 7 august a. c. ne-a vizitat țara o delegație de arhitecți din Republica Democrată Germană formată din arh. Herbert Weinberger, secretarul comisiei științifice a Academiei de Arhitectură din R.D.G. și Franz Reuter, arhitectul șef al biroului central de proiectarea orașelor și a centrelor rurale din orașul Halle.

Această vizită se încadrează în schimbul de experiență cu specialiștii din Republica Democrată Germană, prevăzut în acordul cultural dintre R.P.R. și R.D.G.

Se poate afirma că vizita arhitecților germani și-a atins într-un scop, deoarece cu acest prilej s-au purtat discuții vii, analizându-se o serie de probleme importante și examinându-se foarte multe proiecte. Arhitecții germani au vizitat o serie de Institute de proiectare, au purtat discuții ample la C.S.A.C. și la Uniunea Arhitecților, s-au informat la Institutul de arhitectură « Ion Mincu » asupra pregătirii profesionale a noilor cadre și au vizitat unele clădiri importante din București.

Au fost luate în discuție problemele de îndrumare în sectorul construcțiilor și în special în arhitectură, au fost examinate proiectele pentru locuințe elaborate de Institutul Proiect-București, proiectul pentru centrul cinematografic Buftea, studiile pentru schița de sistematizare a capitalei, o serie de proiecte tip elaborate de ISPROR, schița de sistematizare a Văii Jiului, unele cvartale pentru Orașul Stalin, ș.a. Considerăm necesar a sublinia partea pozitivă a acestor discuții care a constat într-un real schimb de experiență, adică nu a fost vorba numai de o prezentare a proiectelor sau o informare cu caracter general, ci s-a intrat în fondul

problemelor, arhitecții germani făcând o serie de observații folositoare, prezentând experiența proiectanților germani în diferitele probleme discutate.

Arhitecții din Republica Democrată Germană s-au interesat îndeosebi de felul în care arhitecții din țara noastră prelucrează moștenirea trecutului, arătând că această problemă este de o arzătoare actualitate în R.D.G., unde se duce lupta pentru unificarea Germaniei și crearea unei Germanii democratice unite și pe tărîmul teoriei arhitecturii. Datorită faptului că în Germania Occidentală se execută o serie de construcții cu caracter cosmopolit și nu se respectă de loc tradițiile artistice ale orașelor germane ceea ce duce la distrugerea aspectului lor specific, arhitecții din R.D.G. au considerat că trebuie să ia poziție hotărîtă în contra acestei situații, fapt concretizat în rezoluția Academiei Germane de Construcții și a Uniunii Arhitecților germani cu privire la « apărarea unității arhitecturii germane ».

În legătură cu problema folosirii moștenirii trecutului, arhitecții Weinberger și Reuter au subliniat succesele obținute de arhitecții din R.P.R. mai ales la Teatrul de operă și balet și la Casa Științei, unde elementele arhitecturii populare au fost adaptate și interpretate cu măiestrie.

O altă problemă dezbătută a fost aceea a sistematizării capitalei, la care arhitecții din R.D.G. au dat o serie de sugestii folositoare, atât în ceea ce privește rezolvarea problemei, cât și metoda de organizare a elaborării schiței. Este interesant de arătat că arhitecții din R.D.G., cînd studiază sistematizarea unui oraș își confecționează o machetă la scara 1:5000, în care se arată numai rețeaua generală a magistralelor, fără străzile ce-

lalte, în schimb se indică la scară punctele dominante existente și cele propuse. Această machetă este obligatorie pentru obținerea aprobării Consiliului de Miniștri. Deoarece studiul problemelor pe baza acestei machete a dat rezultate foarte bune, arhitecții germani au recomandat folosirea acestei metode și la studiul sistematizării orașului București.

Cu ocazia examinării proiectelor de locuințe ce se vor executa în București s-au împărtășit unele concluzii ale experienței cîștigate de arhitecții germani în construcția locuințelor executate pe alea Stalin din Berlin.

Foarte interesante au fost cele două conferințe ținute la Casa Arhitecturii de arhitecții germani și anume *Organizarea și sarcinile Academiei de Arhitectură* — ținută de arh. Weinberger și *Construcția orașelor în Republica Democrată Germană* — ținută de arh. Reuter.

În special conferința a doua, larg exemplificată prin diapozitive, a fost cît se poate de instructivă, deoarece a prezentat exemple de rezolvări practice ale unor probleme asemănătoare celor ce se pun arhitecților din țara noastră.

Datorită caracterului concret al discuțiilor purtate se poate considera că vizita arhitecților germani în R.P.R. a constituit un prilej de îmbogățire a cunoștințelor profesionale ce va da rezultate rodnice atât în activitatea arhitecților din R.D.G. cît și a celor din R.P.R.

Schimbul de experiență dintre arhitecții noștri și cei din R.D.G., început cu această vizită, contribuie la strîngerea legăturilor de prietenie între aceste două țări, la întărirea frontului păcii.

E. C.